

Naročnina Ljudskega tednika se plačuje: za STO in Italijo pri upravi v Trstu Ul. sv. Frančiška 20 za cono B pri Centru tiska v Kopru. Za Jugoslavijo pri ADIT v Ljubljani, Tyrševa 34 ali na čekovni račun pri Komunalni banki, N. 6 - 1 - 90603 - 7. Cena listu: lir 20. — din 15. — v Jugoslaviji in din 8 v coni B.

Poštnina plačana v gotovini.

LJUDSKI TEDNIK

CENA 20 lir

TRST 10. novembra 1950

LETO 5 - štev. 239

Uredništvo Ljudskega tednika: Trst, Ul. Montecchi 6-II. Telefon štev. 95.823. Rokopise pošiljati na naslov uredništva. Po uporabi se rokopiši, razen na izrecno željo, ne vračajo. Vse ostale dopise administrativnega značaja je treba pošiljati na Upravo listov Založništva tržaškega tiska v Trstu, Ulica sv. Frančiška štev. 20.

Spedizione in abb. post. 11, gruppo

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE

TISKARNA PRIMORSKEGA DNEVNIKA

BARTOLI: Kras počem se osvetljenati
in lučjo italijanske civilizacije...

SEDEŽ OSVOBODILNE FRONTE

Kronika

«Neue Zeitung», list, ki večkrat tolmači ameriško stališče za Nemčijo, piše: «Vloga Nemčije je tesno povezana z evropsko varnostjo. Danes ni več čas za majhna nasprotja, pogajanja in ponudbe glede sodelovanja Nemčije pri obdržanju miru».

Izraelska vladna kriza se je končala. Ben Gurion je zopet sedel za vladno mizo.

Iadonezijski zunanji minister Rum je najavilasedbo otoka Ambona. Vlada je izdala poziv na otočane, naj pozabijo na preteklost ter naj v novi periodi sodelujejo z indonezijsko vlado.

Schumacher in protestantski pastor Niemoeller sta izjavila, da ne sme sedanja bonnska vlada odločiti glede nemške oborožitve, temveč samo novoizvoljeni parlament. Do tedaj pa bi morala prenehati diskusija o oborožitvi.

80.000 žrnkih kovinskih delavcev je pričelo zopet z delom. 52,13% delavskih delegatov se je namreč izreklo za kompromis glede vprašanja plač.

Leo Mehls, minister ZSSR za državno kontrolo, je podal ostavko iz zdravstvenih razlogov.

Na Japonskem se je pričela 25. julija epuracija komunistov. Do 5. novembra so jih vrgli iz službe 9.611.

Kakor pravi Van Zeeland, bo Belgija vzpostavila diplomatske stike z bonnsko vlado.

Laburisti so zopet zmagali v spodnji zbornici. Glasovali so o vprašanju izgradnje novih hiš. Razlika je znašala 12 glasov v korist vlade.

Iz obmejnih krajev in tudi iz notranjosti Bolgarije je pribežala v FLRJ večja skupina Bolgarov.

Egipčani in Angličani se ne morejo sporazumeti glede pogodbe med obema državama iz leta 1936. Kaže, da je ne bo Egipt več priznaval. Egipčanski uradni krogi namreč izjavljajo, da je ta pogodba v nasprotju z listino OZN.

Preživel atentator na Trumana je izjavil, da je hotel napraviti svoje dejanje, ker so njegovi rojaki postali sužnji. ZDA pa so iz političnih moč v Portoricu napravile poslušno orodje. Upor na Portoricu so zadušili.

Angleškega konzula so izgnali iz Kitajske. To je bil možakar starega kova, ki se ni mogel preveč sprijazniti z dejstvi na Kitajskem. Obenem pa je prišla na isto misel že prej angleška vlada, ki je poslala na Daljni vzhod svojega posebnega pooblaščenca, z nalogo, da obišče tudi Peking in se tam predstavi s širšimi pooblastili. Vendar pa vse kaže, da je pooblaščenec še vedno na polovanju.

ZSSR in Iran sta podpisala trgovinski sporazum, ki predvideva izmenjavo blaga v vrednosti 31 milijonov dolarjev.

V Nepalu so odstavili Maharadžo.

Bevin bo obiskal Nemčijo.

Položaj na Koreji: Po napadu korejskih in kitajskih sil v smeri proti Pjongjangu ter njih kasnejšemu nenadnemu umiku, vlada ta na korejskih bojiščih relativen mir in zatišje. Čete OZN so s severnega brega reke Songhông napredovale na področju Volmi in Kunuri. V teku so prvi veliki letalski boji z najnovejšimi sovjetskimi lovci. Vendar je premoč ameriškega letalstva še vedno tak, da letala dobesedno nadzorujejo ob lepem vremenu vse važnejše prometne zveze v zaledju severnokorejskih čet. Porušili so z bombniki dve tretjini mesta Sinulju. Opazili so še vedno premikanja preko reke Jalu iz Mandžurije v Severno Korejo.

Po zadnjih poročilih so čete Maocetunga oddaljene še kakih 40 km o Lase.

112. seje zvezniškega sveta za Japonsko se je udeležil tudi delegat ZSSR.

Venizelos pravi, da bo pričel njegov glavni štab razgovore s turskim glavnim štabom. Izdelali naj bi načrt za obrambo vzhodnega Sredozemlja.

V Indokini se bo pričela kmalu borba za Hanoj.

Včeraj so pokopali švedskega kralja.

BEBLER PREDSEDNIK VARNOSTNEGA SVETA V TEM MESECU

LR KITAJSKA PRIDE PRED VARNOSTNI SVET

h debati glede kitajskih "prostovoljcev," na Koreji

Ta mesec je sedel dr. Aleš Bebler za predsedniško mizo v Varnostnem svetu. V svojem govoru ob otvoritvi prve seje, je poudaril važnost Varnostnega sveta, kot organa OZN, ki ima največjo odgovornost za mednarodni mir in varnost. Dejal je tudi, da bo vložil vse sile, da bi Varnostni svet uspel v konkretnih vprašanjih, ki jih mora rešiti. Današnji položaj v svetu ni ugoden, toda z znatnimi napori vseh članov VS bi bili mogoči delni uspehi.

Nato je Bebler omenil vprašanje 15 držav, ki čakajo na sprejem v OZN. Med temi državami je 6 držav, ki mejijo na FLRJ. Glede na poseben položaj v jugovzhodni Evropi, bi bilo v splošnem interesu, da te države postanejo članice OZN. Kot nadaljnja vprašanja, ki jih mora rešiti VS je navedel vprašanje predstavnika LR Kitajske v OZN, nadzorstva nad atomsko energijo, zmanjšanje oboroževanja itd. Bebler je tudi pozval stalne člane VS naj uveljavijo resolucijo glavne skupščine, ki jim priporoča, naj se sestanejo.

Takoj po otvoritvi seje je predložil ameriški delegat Warren Austin posebno poročilo Mac Arthurja, v katerem pravi, da so sile OZN prišle v sovražen stik s kitajskimi komunističnimi silami na Koreji.

Dejstvo je, da so kitajske čete v zadnjem času prišle na Korejo celo v ofenzivo, ki je grozila zrušiti ves sistem zavezniških operacij. Širile so se precej razburiljive govorice, in zainteresirani državniiki so se mrzlično posvetovali. Če bi dejansko kitajske čete preplavile Korejo, bi se prav gotovo razvila tam zelo dolga vojna, ki bi lahko imela svoje posledice tudi drugod po svetu. Tu nastajajo tri vprašanja: 1. Ali so Kitajci napravili ta korak, da zavarujejo hidrocentrale na reki Jalu, ki ne dovajajo samo električnega toka mandžurski visoko razviti industriji, temveč celo Port Arthurju in Dajrenu. S tem v zvezi so dobili že potrebna za enkrat neuradna zagotovila, da bodo centrale dovajale še naprej tok njihovi industriji; 2. Da si zavaruje mandžursko mejo. Glede tega je komisija OZN za Korejo že sprejela resolucijo, v kateri je poudarila, da bodo čete OZN spoštovale

mandžursko mejo in da bodo predstavniki te komisije na Koreji nudili vso mogočo pomoč glede vprašanja, ki se nanaša na severnokorejsko mejo; 3. Da hoče LR Kitajska (oz. ZSSR) zadržati zavezniške sile na Koreji in s tem preprečiti povečanje vojaških sil atlantskih držav v Aziji in Evropi. Vendar pa zaenkrat še ni posebnih znakov za to, da bi LR Kitajska nameravala popolnoma zapostiti svoje sile na Koreji in se ne omejiti «samo» na nekaj divizij «prostovoljcev».

Nadaljnji dogodki nam bodo pač kmalu dali odgovor na ta vprašanja.

Takoj v prvem trenutku je bilo videti, za zahodnjaki nočejo prevelikih neprilik z Maocetungovo Kitajsko. Njih prve izjave so bile previdne. Poznejši dogodki pa so nam pokazali, da se je pojavila težnja spraviti celo zadevo na tisto pot, ki bo edino privedla do razjasnitve.

Poročilo Mac Arthurja je prišlo pred Varnostni svet v sredo. Na jutranji seji so, kot ponavadi preizkušali posamezna mnenja, končno pa so popoldne le sprejeli resolucijo, ki predlaga povabilo predstavnika LR Kitajske na razpravo v Varnostnem svetu o poročilu Mac Arthurja. Proti sta glasovala samo Kuomintangova Kitajska in Kuba. Ameriški, francoski in ekvadorski delegat pa je vsak zase izjavil, da njihov glas še ne pomeni priznanje zakonitega obstoja pekinške vlade.

Volitve v ZDA

V Ameriki so imeli v torek volitve. Izvolili so vse člane predstavniškega doma in tretjino članov senata ter guvernerje in sodnike po državah. Po dosedanjih rezultatih, ki smo jih sprejeli pred zaključ-

Važna jugoslovanska resolucija v debati o političnem odboru Glavne skupščine

Ob koncu prejšnjega tedna je tudi Glavna skupščina OZN sprejela resolucijo o skupni akciji za mir, ki predstavlja danes prav gotovo zelo realen predlog za povečanje mednarodne varnosti. Dejstvo je, da bodo v Glavni skupščini, v kateri imajo vse države, članice OZN vse enake pravice, prišla dosti bolj do izraza volja posameznih narodov, nego v katerem koli drugem organu OZN.

Pred glasovanjem je govoril tudi jugoslovanski predstavnik dr. Bebler, ki je nastopil proti sovjetskim spremembam predloga, v katerih je ZSSR nastopila proti delu načrta resolucije o ustanovitvi oboroženih enot OZN in proti zahtevi ZSSR, naj se generalna skupščina ne skliče na izredno zasedanje 24 ur po primeru napada.

Glasovali so o vsakem členu. Za celotno resolucijo je glasovalo 52 članov, 5 proti in 2 sta se pa vzdržala. V resoluciji so bili vneseni tudi važni jugoslovanski popravki. Jugoslavija je tudi bila na stališču, da je bolje imeti sistem mednarodne varnosti s pomanjkljivostmi kot pa nikakršen sistem, kajti ne glede na slabosti in pomanjkljivosti glavne skupščine OZN se bo vendar med delegacijami 60 narodov močnejše občutila volja in prižadevanje človeštva po miru kot pa v katerem koli drugem organu OZN.

Tudi pri razpravi in glasovanju o tej resoluciji so Sovjetska zveza in države njenega bloka pokazale svojo nenačelno politiko in v polni meri je

prišla do izraza neskladnost med njihovimi besedami in dejanji. Sovjetska zveza je ves čas skušala vnesti v resolucijo take spremembe, ki bi resoluciji odvzele njen pravi namen. Krčevito je branila načelo, da ima le pet velikih držav monopol odločati o vprašanjih miru in zagovarjala načelo diktata velikih sil in njihove medsebojne delitve sveta na vplivna področja, pa najsi bo tudi pod okriljem Združenih narodov.

Nato je Glavna skupščina sprejela resolucijo, ki obsoja Bolgarijo, Madžarsko in Romunijo za neizvrševanje obveznosti mirovne pogodbe; potrdili so nato tudi resolucijo o Španiji.

Drug važen dogodek pa so imeli v političnem odboru, kjer je jugoslovanski zunanji minister predložil resolucijo, ki ima namen razkrinkati napadalec v primeru sovražnosti.

Napadalec namreč podvzema svoje vojaške akcije danes pod pretežno samooobrambo in se s tem izognejo mednarodnemu pravu, ki je postavilo napad izven zakona (sklepi mednarodnih sodišč v Nuernbergu in Tokiu). Da bo možno jasno določiti, na koga pade odgovornost napada, je jugoslovanska delegacija predlagala, naj v primeru spopada med dvema ali več državami vsaka od držav najpozneje v 24 urah izjavi tajniku OZN da je pripravljena ustaviti sovražnosti in umakniti svoje čete. Kdor ne bo podal take izjave in se po njej ravnal, bo veljal za napadalec.

Po objavi jugoslovanskega predloga

kom lista, so dobili demokrati v senatu 49 zastopnikov proti 47 republikanskim, v predstavniškem domu pa 234 predstavnikov proti 200.

Vi rezultati pomenijo uspeh za republikance, čeprav demokrati še vedno drže večino v obeh zbornicah. S tem se bo politika Tafta (znan po protidelavskem zakonu), Deweya in Varrena zopet vrnila na politično obzorje, po hudem porazu pred dvema letoma.

Kljuba temu, da aanes Truman izjavlja, da je razočaran nad dosazenim uspehom, vendar to še ne pomeni, da bi volitvi izzidi mogli kaj več vplivati na ameriško zunanjo politiko. Mogoče pa je morda vpliv republikancev na notranjo politiko, ko je znano, da je ameriška zunanja politika pravzaprav dvostrankarska. Sicer zopet precej govore, da bo moral Dean Acheson pustiti State departement drugim ljudem, toda te govorice se nam zde prezgodne, ker je znano da je Acheson v času svojega dela na zunanjem ministrstvu preživel že dva močna napada brez kakršnih posebnih posledic. To je Acheson tudi potrdil na svoji običajni tedenski tiskovni konferenci, ko je zanikal, da bi podal ostavko na svoje mesto.

O samih volitvah in njih pomenu pa se bomo bolj razpisali v naši prihodnji številki.

resolucije, je imel tov. Kardelj govor, v katerem je poudaril, da je ta resolucija nujna, ker daje napadenim državam možnost takojšnjih ukrepov, še predno prične delati pristojni organi OZN. Poudaril je korist te resolucije, ker dobe tako države možnost, da se tudi po nastalih sovražnostih vrnejo k mirni rešitvi sporov in s tem olajšajo vlogo OZN. Resolucija odstranjuje vrzel v sistemu skupne obrambe miru, s čimer je bistveno otežkočena možnost, da bi napad kdorkoli prikril s esamooobrambo. Jasno je tudi, da bi sprejetje te resolucije olajšalo delo organov OZN v primeru spopada za pravilno presojo položaja in ugotovitev odgovornosti za napadalno vojno. Kardelj je tudi poudaril, da predložena resolucija v ničemer ne krši splošnega sistema skupne mirovne akcije, ker ne prejudicira sklepov Varnostnega sveta in glavne skupščine niti ne ovira kolektivnih akcij OZN za ponovno uvedbo miru niti pravice posamezne ali skupine držav do samooobrambe.

Jasno je, da je ta jugoslovanska resolucija naletela v Lake Success na velik odmev in tudi na podporo, saj pomeni dopolnitev sprejetih ukrepov za kolektivno varnost in uvrstitev miru v svetu.

Med debato, ki še vedno traja, so to resolucijo napadli doslej samo člani sovjetskega bloka. Kot protitute jugoslovanski resoluciji je ZSSR postavila svojo resolucijo, ki je jasno precej izmikajoča, in ne daje nobene jamstva za preprečitev napada, ne določuje roka za umik napadalnih čet in ne reši vprašanja kaj moremo razumeti za napad, kot da bi se ZSSR bala učinkovitih ukrepov proti napadu.

Edino na ta način lahko raztolmačimo dejstvo, da sovjetska delegacija tako odločno nasprotuje sprejemu mednarodnih obveznosti, ki so predvidene v jugoslovanskem predlogu resolucije, katerih sprejem bi v veliki meri onemogočil napadalno vojno.

Vendar pa je treba ugotoviti, da je sovražna politika sovjetske zveze proti jugoslovanski delegaciji doživela neuspeh in da je hegemonistična politika Sovjetske zveze v odnosu do drugih držav doživela letos odločnejšo in jasnejšo obsojbo nego kdaj koli poprej. Ta politika, ki nasprotuje osnovnim načelom listine OZN, je doživela popoln poraz, tako, da je Sovjetska zveza prisiljena iskati novo taktiko. S svojo resolucijo hoče Sovjetska zveza vsaj nekoliko zmanjšati obseg svojega poraza. Od tod izhaja njena resolucija, s katero se je morala Sovjetska zveza prikazati kot nasprotnico napada in sovražnico vseh tistih, ki bi do drugih držav zavzeli tak stališče, kakršno je n. pr. Sovjetska zveza zavzela do Jugoslavije. Tako sovjetska delegacija nehoče dejansko obsoja vsa ona sovražna dejanja, ki jih je ona napravila in jih še dalje vrši proti Jugoslaviji.

ČITAJTE

LJUDSKI TEDNIK

PO NOTI ZSSR GLEDE NEMČIJE

V Moskvi so predložili poslanikom Francije, Anglije in ZDA uradne note z isto vsebino. V njih je vlada ZSSR predlagala sklicanje konference zunanjih ministrov štirih sil, na kateri bi proučili predloge o Nemčiji, ki so bili nedavno formulirani na konferenci v Pragi. Med temi predlogi so izjave, ki naj bi jih objavile štiri vesile, da ne bi dovolile remilitarizacije Nemčije ali obnavljanja nemške vojaškega potenciala, takojšnja sklenitev mirovne pogodbe z Nemčijo in umik zavezniških čet v roku enega leta ter ustanovitev nemškega ustavodajnega sveta z enakim številom predstavnikov iz Vzhodne in Zahodne Nemčije za združitev Nemčije.

Kljub temu da o urve note še vedno proučujejo v treh zahodnih prestolnicah in da zato še ni nobenega uradnega odgovora posameznih vlad, jo vendar označujejo za precej nerazumljivo, zlasti ker temelji na praskih sklepih, ki so imeli namen zopet oživeti že zdavnaj pokopane in tudi po ZSSR kršene poudamske sklepe.

Minister za Skotsko, Hector Mc Neil je dal nedavno naslednjo izjavo: «Laburistična vlada bi bila priprav-

ljena sodelovati pri pogajanjih, če bi Moskva pokazala, da ne misli teh pogajanj izrabiti samo v propagandne ter strogo enostranske namene. Zahotni svet zahteva prijemljive zahteve in dokaze, da bi lahko prišlo do pa sporazuma. Samo taktično menjavanje stališča, kakor je videti po zadnji sovjetski iniciativi, še ni dovolj velik vzrok za pričetek pogajanja».

V ZDA so izjavili, da bi bila pogajanja vitna naloga konference štirih zunanjih ministrov, da bi se z vira ločili vprašanja pogodbe z Avstrijo. Tam omenjajo tudi izjave Achesona, v katerih je zavrnil priske predloge in pozval ZSSR, naj izpriča svojo iskrenost s tem, da prepove ustanovitev vzhodnonemške armade, odpravi trgovinske omejitve in dovoli svobodne volitve po vsej Nemčiji.

Glede usjenja Francije v tem primeru bo zanimivo navesti stališče francoskih socialistov. Deželni svet te stranke, kateri pripada tudi obrambni minister Jules Moch, je namreč sprejel v ponedeljek resolucijo, v kateri sicer ne omenja zadnje sovjetske note, vseeno pa le zahteva, da «Francija podvzame iniciativo za konferenco

štirih velikih sil. Na njej bi poskušali izravnati dosedanja nasprotja med njimi. Če gledamo na stališče, ki so ga zavzeli ob tej sovjetski ponudbi francoski listi, tedaj bi rekli, da so tudi v francoski vladi mnenja deljena. Ko je vse kazalo, da bi obstajala možnost, da bi prišla nemška zadeva v debato med štirimi silami pod temi ali drugačnimi pogoji, danes ta zadeva ne zavzema več tistega položaja v bodočih diplomatskih akcijah vseh sil, kot ga je imela takoj po objavi. Prišlo so vmes tudi nove dogodivščine na Koreji, ki bodo imele prav gotovo tudi svoj vpliv na nemški šahovrlec.

Po zadnjih poročilih bo dal danes Bevin v angleški spodnji zbornici izjavo o sovjetski noti. S tem vprašanjem se je bavil na svoji tiskovni konferenci tudi Acheson, ki je dejal, da je ZSSR vedno preprečila na dosedanjih konferencah sporazum o Nemčiji s tem, da je postavljala na vrstni red vedno nova vprašanja.

O sovjetski noti so razpravljali tudi v parlamentu v Bonnu. Achenauer je med drugim povedal, da ni mogoče sprejeti praskih predlogov. Prav tako bi bila po njegovom zaman pogajanja z vlado Vzhodne Nemčije, dokler ne bodo tam razisali svobodnih, tajnih in demokratičnih volitev.

Kardelj o hegemoniji in ideologiji

Govor, ki ga je imel 30. oktobra voditelj jugoslovanske delegacije na V. zasedanju Glavne skupščine na seji političnega komiteja je zelo pomemben in to zaradi dveh dejstev: 1. Kardelj je ožigosal sovjetsko zunanjo politiko proti Jugoslaviji in v svetu; 2. Ko se je jugoslovanski zunanji minister bavil z vsebino zunanje politike prve socialistične države je prišla še bolj do izraza ne samo zunanje politična linija, temveč tudi celoten odnos FLRJ do socializma, do marksizma-leninizma in to v teoriji in praksi.

Ko je razkrinkaval najnovejši sovjetski predlog o prepovedi atomske bombe in delnem razoroževanju, je tov. Kardelj dejal, da je jugoslovanska delegacija skoraj brez rezerv, da se bo ZSSR dosledno držala v svoji zunanji politiki linije borbe za mir in enakopravne odnose med državami.

«Toda — pravi Kardelj — vedno očitnejše hegemonistične tendence, ki so se najprej pokazale v odnosu do narodov, ki so tudi sami krenili na pot socializma, so pokazale, da se za udržitve miru na svetu poraja še nova nevarnost. Ne trdim, da so hegemonistične tendence lastne samo sovjetski politiki, toda nedvomno je točno, da je v tem razdobju vsak hegemonizem, ne glede na to, v kakšnem ideološkem plašču se skriva in kjer koli bi se pojavil, izvor novih vojn. Torej velja isto tudi za sovjetske hegemonistične tendence. Iz teh razlogov imamo za popolnoma nevzdržno stališče sovjetske delegacije, ki stopa tukaj pred nas, kakor da sovjetska vlada ne bi bila prav nič odgovorna za sedanje stanje na svetu, temveč celo nasprotno, kakor da samo ona vodi tako politiko, ki zagotavlja svetovni mir».

Tovariš Kardelj je še naglasil, da ZSSR nastopa kot nosilec napred-

nih in pacifističnih idej, vendar pa je to samo kamuflaža hegemonije in imperializma.

Citiral je neko mesto iz Leninovih del:

«Proletariat ne bo postal svet in zavarovan pred napakami ter slabostmi samo zaradi tega, ker bo izvedel socialistično revolucijo. Toda morebitne napake ga bodo dovedle nujno do spoznanja te resnice. (Lenin; XIX, str. 267.)»

Kardelj trdi, da se je uresničilo to Leninovo predvidevanje na zgledu sovjetske mednarodne povojne politike, v polnem obsegu, vendar s to razliko, da napake niso več napake, temveč so se razvile v sistem, ki ne kaže nobene tendence, da bi se popravili neuspehi, ki jih očitno doživljajo.

Ljudje v svetu in tudi tisti, ki so preje videli v ZSSR oporišče miru, so popolnoma razočarani, narodi pa, ki žele mir, vidijo, da ne morejo ničesar pričakovati od ZSSR. «Tendence, ki so velika demokratična gesla o samoodločbi in enakopravnosti narodov spremenile v navadno votlo frazo, so pričele prehajati v odkrito nasilje nad narodi, ki korakajo s svojimi lastnimi oblikami in metodami po poti napredka. Ne more biti nobenega dvoma, da je ta tendenca ena izmed izvorov vojne v sodobnem svetu».

«Jugoslavija ni nikaka izjema, nikak ločeni primer v sovjetski zunanji politiki. Jugoslavija je prej le sel, ki opozarja na to, kakšno bi bilo usodevanje med narodov na podlagi današnje politike in metod sovjetske vlade v primerih, ko kak narod ne bi hotel sprejeti diktata tako imenovanega «vodilnega naroda».

Sovjetske hegemonistične tendence v zunanji politiki se kažejo po

EDVARD KARDELJ

drugi svetovni vojni. Na primerih je pokazal tov. Kardelj, da je preje ZSSR nastopala proti tisti praksi, ki jo danes izvaja. Citira Litvinova, ki je leta 1931 pred mednarodnim forumom zahteval mere proti vsem oblikam gospodarskega napada, blokade itd. To, kar je Litvinov leta 1931 obsojal, uporabljajo danes v najbolj grobih oblikah proti FLRJ. Tedaj je imenoval za napadalce tiste države, ki bi proti drugi uporabljale ekonomsko diskriminacijo. A danes?

«... si moramo biti na jasnem, da se je sovjetska politika spremenila v teoriji in praksi».

Tov. Kardelj je poudaril, da je odnos proti OZN zelo karakterističen za razvoj sovjetske zunanje politike po drugi svetovni vojni. V

prvem času po vojni si je ZSSR prizadevala konstruktivno sodelovati in je v resnici dosegla uspehe v tej smeri, zlasti, ko je bila ustvarjena Ustanovna listina. Kasneje pa se sovjetska politika vse bolj spreminja v propagando in cilji postajajo hegemonistični. Se več, pride do bojkotiranja ZN. ZSSR zavzema negativno stališče proti pozitivnim akcijam in nameram OZN. Vse to je pustilo slab vtis na ljudeh in narodih, ki so preje verovali v dobre namene ZSSR ter obudovali sovjetske vojaške napore ne samo za svojo svobodo, temveč tudi za svobodo mnogih drugih narodov. Odbila je od sebe narode, ki so upali na zaščito ZSSR in so sedaj doživeli, da se jim vsiljuje tuja volja.

«Mar mogoče sovjetska vlada misli, da v čustvih svobodoljubnih narodov ne bo zapustilo sledu dejstva, da je sovjetska politika pahnila narode Jugoslavije — v trenutku njihovih največjih naporov pri graditvi socializma — v težave, kakršnih jim nikdar niso delali niti največji naprotniki socialističnega družbenega sistema? In slednjič — mar ni ta politika doživela strahovitega poraza na Koreji, ki se že odraža in ki se bo še bolj odražal v celotnih mednarodnih odnosih?»

Ko je tov. Kardelj karakteriziral današnjo sovjetsko politiko, je opozoril na zablodo onih, ki žele dokazati, da je sovjetska politika «rezultat ideologije socializma oziroma komunizma, ideologije marksizma-leninizma». To je znanstveno neosnovano in skriva v sebi resno praktično levost.

«Taka argumentacija lahko namreč služi samo tistim, ki bi radi, za navidezno obrambo določenih ideoloških pojmovanj, prikrili hegemonistične tendence».

Ne podcenjujemo vloge ideoloških činiteljev v današnjih mednarodnih odnosih, ker nedvomno tudi imajo veliko vlogo. Zadržuje, da se samo enkrat ozremo na sedanje stanje teh odnosov, pa bomo videli, da te zadeve ne moremo omejiti na ideologijo enega ali drugega družbenega sistema. Danes so spori med državami, katerih politika nima nobene zveze z ideologijo socializma. Po drugi strani pa je tudi sovjetski napadalni pritisk proti Jugoslaviji, ki je vodena z ideologijo socializma. Ako govorimo o ideološkem temelju sovjetske politike, tedaj ne gre za ideologijo marksizma-leninizma, temveč za to, da je notranji razvoj sovjetske družbe privedel do takih sprememb v strukturi tega sistema, da se je v njej lahko razvila tendenca po hegemoniji nad drugimi narodi. Take tendence, kakor vemo iz zgodovine, niso nove in niso lastne samo sovjetski politiki. Toda eno je nesporno: le te so namreč popolnoma tuje ideologiji socializma in dokazujejo prav odstopanje od te ideologije, ne pa njeno posledico.

Toda kakor sem že dejal, imajo hegemonistične težnje v današnjem svetu mnogo izvorov, toda vsak hegemonizem je izvor spopada med narodi, potencialnem tudi sovjetskim.

Kakor smo že omenili, v naši zadnji številki je tov. Kardelj omenil tudi govor Višinskega o tržaškem

vprašanju, kjer je dal zopet nov primer med sovjetskimi besedami in dejanji. Ta primer je Višinski ravedel kot dokaz sovjetske dobre volje za izpolnjevanje pogodb.

Vztrajne zahteve ZSSR po uresničitvi določbe mirovne pogodbe so v zvezi s politiko, ki jo ZSSR sedaj vodi proti FLRJ. Predstavniki jugoslovanske in italijanske vlade so se izrazili o možnosti sporazuma med obema vladama o tržaškem vprašanju. Tak sporazum bi bil važen prispevek za mir. Tov. Kardelj je dejal dobesedno:

«Toda če vodja sovjetske delegacije hoče na zgledu Trsta dokazati doslednost sovjetske politike pri izvajanju mirovni pogodbe, bi ga rad vprašal, zakaj ne zavzema sovjetska vlada enakega stališča recimo glede rešitve neizpolnjevanja mirovne pogodbe po Madžarski Znanje je n. pr., da je Madžarska pristansko prekinila plačevanje reparacij Jugoslaviji. Sovjetske spletke, ki so bile storjene v podporo temu očitnemu neizpolnjevanju mirovne pogodbe, so v tem primeru neposredno onemogočile arbitražni postopek, ki je določen v mirovni pogodbi za primer spora. Vendar to ni edini primer sovjetske podpore očitni kršitvi in neizpolnjevanju mirovne pogodbe. Kje je tu doslednost sovjetske politike pri izvajanju mirovni pogodbe? Doslednost sicer je, toda ne obstoji v zvestobi načelu, temveč dosledni sovražni politiki do Jugoslavije. V primeru Trsta se ta politika izraža v zahtevi, da je treba takoj izpolniti določbe mirovne pogodbe v času, ko je dana možnost za doseg sporazuma med dvema sosednjima narodoma, v primeru Madžarske pa se ta politika izraža v podpori odkrite kršitve in neizpolnjevanju mirovne pogodbe».

KORUPCIJSKI ŠKANDAL JE VRGEL GRŠKO VLADO

NOVA VLADA IN NEREŠENA KRIZA

V Grčiji so imeli prejšnji teden težko krizo v tamkajšnji koalicijski vladi: liberalcev (Venizelos), demokratov (Papandreu) in populistov (Caldaris). Kot je bilo pričakovati, je Caldaris odločno branil svoje zahteve, Venizelos pa mu je s pomočjo Papandreua ugovarjal, kolikor je mogel. Nasprotja so pa postala vedno večja in pričeli so že skorajda misliti na nove volitve, kar so pa pozneje opustili, ker imajo in bi pri tem obnovna še bolj zaostala.

Glavni vzrok vladne krize je bil škandal v pristajališčni upravi Pireja. Ugotovili so ponesrebe v vrednosti 100 milijard drahem. S to korupcijsko afero so povezani člani raznih strank, izmed katerih je ena oseba finansirala časopis sina podpredsednika vlade Caldaris. Atenski tisk se je o celi zadevi precej razpisal in dejstvo je, da je Caldarisova skupina vsaj zaenkrat tudi na način popolnoma razkrinkala ta pred grško javnostjo.

Bile so tri možnosti rešitve vladne

krize: 1. nova vlada Venizelosa; 2. zopetna prevzem vlade s strani Plastirasove skupine in 3. nove volitve. Vse kaže, da Plastiras zelo podpira nove volitve, o čemer tudi njegov tisk precej piše. V Solunu je na primer prejšnjo nedeljo Plastiras izjavil: «Po 5. marcu (zadnjih volitvah) se je položaj strank tako spremenil, da more EEPK (njegova stranka) zmagati na prihodnjih volitvah».

Na pogajanjih med tremi vladni mi skupinami sta pozneje Venizelos in Papandreu (ki se je vrnil iz Zahodne Nemčije, kamor je prodal tobač) predlagala Caldarisu, naj odstopi skupno z njegovimi ministri, člani populistične stranke za toliko časa dokler ne bosta preiskava in sodni postopek zaradi afera v prirejemem pristajališču končana. Do tedaj, kar praktično pomeni dva meseca, bodo sedeži v vladi še vedno rezervirani za populistice, ti bodo pa zato nudili vladi še vedno svojo podporo v parlamentu.

Ne podlagi tega sporazuma je Ve-

lizelos sestavil zopet svojo novo, četrto vlado ali z drugimi besedami Grčija je dobila že šesto letošnjo vlado. Ta začasna vlada je prisegla kralju v naslednjem sestavu:

Sofokles Venizelos, predsednik vlade ter minister za zunanje zadeve; začasn timer za državno obrambo. Podpredsednik je Papandreu, ki je začasn timer za koordinacijo. Liberalni ministri so: Bakopulo, ki je minister za vzgojo in začasn timer za notranje zadeve, Stavro Kostopulo, minister za finance, Averof, minister za državno gospodarstvo in preskrbo, Napoleon Zervas, minister za javna dela in začasn timer za trgovinsko morarico, Foglon Zaimis, minister za vojno morarico, Socialdemokratski ministri so: Elie Lagakos, minister za sodstvo in začasn timer za delo; Avgust Teologites, minister za javni red; Andrej Lambropulos, minister za poljedelstvo, Nikola Eksarkos, minister za prevoz, Aleksander Postopulo, minister za higieno.

MINISTRI EVROPSKEGA SVETA so zasedali v Rimu

V Rimu je bilo te dni kratko zasedanje ministrskega komiteja Evropskega sveta. V nedeljo se je to zasedanje končalo — rekli bi z manjšim pompom, kot se je pričelo. Vprašanje evropske armade so po prizadevanju Schumana končno le predložili v okvir organizacije atlantskega pakta. Ministri so bili s tem zadovoljni, ker se niso hoteli vtičati v nasprotja med Washingtonom in Parizom.

Prav tako administrativno so razpravljali tudi s Schumanovim planom ter so ga skupaj s pripadajočimi posvetovalne skupščine predložili posameznim vladam. Italija je zastopala tezo, po kateri naj bi posebna konferenca diplomatov razpravljala o revizijski statutu evropskega sveta. Za to vprašanje so postavili posebno komisijo, ki naj preišče možnosti take reforme.

Da ne bi prišli ministri nastoj v

Rim, so pa vseeno razpravljali o konvenciji o zaščiti človeških pravic. Angleži so nadalje protestirali proti ruski mirovni propagandi. Med najvažnejšimi sklepi je priporočilo vladam, naj podprejo pariško organizacijo za evropsko sodelovanje (OEEC). Obenem so izrazili ministri svojo solidarnost turškemu predstavniku, ki se je pritožil zaradi izgonu 25.000 Turkov iz Bolgarije.

V nedeljo zjutraj po koncu zasedanja je bilo več tiskovnih konferenc. Na angleškem poslanstvu je odposlanec Bevtina izrazil svoje zadovoljstvo. V hotelu «Excelsior» so nemški novinarji izrazili bonnski delegaciji svoje razočaranje nad tem, da štrasburška organizacija kaže vedno slabše znake življenja. V palači Farnese pa je Schuman povedal, da Francija ne bo sprejela nobene odločitve glede oborožitve Nemčije.

FRANCOSKA VELIKA SKRB: VOJNA V INDOKINI. DAN ZA DNEM NOVI PORAZI OBCUTNO MANJSAJO TO NJIH KOLO-NIALNO POSEST. NA SLIKI VOJNA V DZUNGLI. POT PO REKI SE ZDI NAJPRIPRAVNEJSA

OD TU IN TAM, NAJVEČ PA IZ "MODERNEGA" SVETA

GLOBUS

«Malabar Princess», letalo tipa Constellation se je na poti iz Indije v London ponesrečilo 200 m pod vrhom Mont Blanca. Po dolgem iskanju je letalo našlo švicarsko letalo tipa Dakota. V po rešenem letalu je bilo 40 potnikov in 8 moških posadke. Pri iskanju letala se je ponesrečil nek voznik. Letalo naj bi prevažalo tudi zlate lističe v vrednosti 180 milijonov lir.

«Casopis «Dagens Nyheter» poroča iz Londona, da bo ruski vice admiral Stelagowsky postal na povelje Rokossovskega komandant poljske flote. Stelagowsky naj bi nadomestil poljskega admirala Włodzimierza Steyra, ki je bil pred kratkim odstavljen.

Požar je nastal v nekem angleškem skladišču orožja v Aldershotu. Zgorelo je nekaj sto vozil in tankov.

Nekako v sredi ZDA so se pred tremi dnevi nosili poletne obleke. Sedaj pa je nenadoma zapadel sneg.

Albanci so obtožili Italijane, da so iz letal 16. oktobra metali propagandne listke nad albanski mesti. Obrambno ministrstvo v Rimu pa je objavilo, da nobeno italijansko letalo ni letalo 16. oktobra 1950 nad Albanijo.

«Photo-Pac Camera Manufacturing Company» je dala na trg nove fotoaparate, izdelane iz kartona. So zelo poceni in fotografije so odlične.

Univerza «Yale» je dala letos nagrado «Bolligena» za najboljšo pesem nekemu uslužbencu zavarovalnice, ki je to pesem napisal med delom.

V Verhojansku so imeli pred dnevi že 40.0 pod ničlo. V Moskvi pa se toplota giblje od 2 do 3.0 C.

Truplo Bernarda Shawa so upepeli in potem zmešali s pepelom njegove žene, kot je bila njegova želja.

Kronika

Poročno sodišče je obsodilo na dve leti 6 mesecev in 10 dni ječe 27-letnega študenta Josipa Albanese iz Recanati. Obtožen je bil ropan in nasilnega vdora v stanovanje Marije Urbančič v Ul. Rossetti 20, ji pobral iz njene torbice 19.000 lir in odnesel tudi nekatere dragocenosti.

Pred istim sodiščem se je tudi začela razprava proti 19-letnemu Luciano Comoliju in 20-letnemu Francu Maranu, ki sta 6. septembra ugrabilila malo Orlieto Glavino in jo odpeljala v Benetke. Razpravo pa so odgodili, ker bo na zahtevo branilcev obtoženca pregledal psihiater.

Glavni ravnatelj za civilne zadeve ZVU general Clyde D. Edmanson se bo na ukaz ameriškega vojnega ministrstva vrnil v Washington. Njegov naslednik bo brigadni general Charles C. Blanchard, ki je bil dve leti v službi pri ameriški vojaški upravi na japonskem pod generalom Mac Arthurjem.

Splino si je vzel življenje 42-letni šofer Jakob Sečda iz Ul. Carucci 24. V ta namen si je vtaknil pištolsko cev v usta. Pomorski Anton Velja iz Maltje si je prerezal žile in so ga našli nezvestnega na ulici. 21-letna Lina Naffi je zaužila večje število tablet Veramon in so ji v bolnici izprli želodec. Ker ni mogla plačati 10.000 lir dolga, se je 41-letna Oregna Steicer zastrupila in si z rezcem porezala roke. Odpravila bo v dveh tednih. Preveliko količino usojalnega sredstva pa je zaužila 15-letna Melina Godina iz Ul. Castagneto 60.

Anagrafi ki urad bo obnovil svojo karikotko, maja 1951 pa bodo napravili lujsko Stetje.

V Nabrežini je bil pretekli tork drugi živinski sejem, ki pa je bil le slabo obiskan.

V industrijski coni v Zavljah bodo začeli graditi tovarno vžgalic. Zaposlila bo od 150 do 180 celavcev. Investicije za obrat bodo znašale okoli pol milijarde lir.

Planinsko društvo bo imelo svoj občni zbor 16. t. m. ob 20. uri s sedečim dnevnim redom: nagovor predsednika, poročila odbornikov, program bodočega dela, volitve in razno.

Ko se je vrnil domov, je Bruno Cui nasedel v kuhinjo mrtvega svojega očeta Bonifacija Cuija, po stanovanju pa je smrdejo po plinu. Ugotovili so, da je Cui, ki je imel obe nogi mrtvoudni, padel po tleh, se zadel v plinsko peč, od katere se je odklopila cev. Iz nje je nato puhtel plin, ki je Cuija zastrupil.

Tramvaj je v tork opolnoči na Ul. Carucci povozil 58-letnega Viktorja Salna, postnega sla, ter mu povzročil tako težke poškodbe, da se zdravniki niso hoteli izreči o njegovem stanju.

V nedeljo 12. t. m. bo na stadionu »Prvi maja« ustanovna skupšina Razrednega sindikata raznih strokov za tržaško občino.

S strehe str. na stropae h še na Martovih poljanah 4 je padel 3-letni otrok Leonardo Alagna in bil pri priči mrtve. Otrok je v materni odsotnosti zlezal po lestvi na streho.

Kos železa je padel na glavo 47-letnemu električarju Emilu Sforzini iz Ul. Archi 5, ko je delal v Tržaškem arzenalu.

V nedeljo so v Gropadi počastili padle v narodnoosvobodilni borbi. Počastitve se je udeležilo veliko število vaščanov. Spregovoril je tov. Turk.

Francu Pankraciju iz Doline so tatovi odnesli 46.900 lir.

Delavca Marij Brezica in Bruno D'Ambrosi sta v Ul. Veltro popravljala plinsko napeljavo. Nenadoma pa je vanju buhnil plin in Brezica je padel v nezavest. Prepeljali so oba v bolnico.

V zvezi z znano afero o eroini (mamuli) je bolonjska policija prišla 51-letnega Itala Sartorija in 69-letnega Antona Vezzali, oba iz Bologne.

17-letni Emilio Tellini in 19-letni Lino Canciani iz Skednja, ki sta pred dnevi zbežala z doma, sta se skesano vrnila.

Preteklo soboto so otvorili obnovljeni talasografski inštitut.

Civilna policija je po nekaterih vaseh najprej zahtevala, da morajo ljudje zbrisati s svojih hiš razne napise napredne vsebine. Ker ljudje niso tega storili, je policija najela delavce, ki je v Saležu, Zgoniku, Gabrovcu in drugod napise pobelili. Čemu policija raje ne poskrbi, da se odstranijo stari fašistični znaki in napisi?

ENI MEČEJO BOMBE DRUGI PA HUJSKAJO

V tem je edina razlika med fašističnimi teroristi in italijanskimi ministri, ki prihajajo v Trst

Italijanski šovinisti so hoteli dati letos proslavam 3. in 4. novembra prav poseben poudarek. Organizirali so razne kongrese in poveljili nanje ministre italijanske vlade, poslance in senatorje. Na teh kongresih je bilo na ducate »patriotičnih govorov«, sledili so številni sprejemi, zakuske, slavnostne večerje itd. Tržaški župan je imel tako zopet lepo priložnost, da je izpraznil vrečo svojih patriotičnih čustev in se dosita nahtel. Retorike je bilo na pretek, rešila vseh prošlav je bila dovršena, motili so jo nekoliko le študenti ob slavnostni otvoritvi nove univerze in akademškega leta.

Uvod v vse te lažnopratriotske manifestacije so dali fašisti z bombnimi napadi na sedeže demokratičnih organizacij in ustanov, tako da je bilo ozračje zanje čimbolj primerno. Na praznik sv. Justa pa je škof Santin v svoji pridigi z lece z osladnimi točami prozornimi besedami potrdil to šovinistično ozračje in jokal o »trpljenju sinov iz cone B, za katere še enkrat zahtevamo versko svobodo in človečanske življenjske pogoje«. Hudoval se je tudi nad »materijalizmom in makiavelizmom nekaterih državnikov, ki obiskujejo in poveljujejo neke države«. Pri tem je seveda mislil na Jugoslavijo in v svojem srečju prav gotovo voščil jugoslovanskemu ljudstvu, da bi poginilo od gladi.

Istega dne popoldne so slovesno

IZJAVA slovenskih visokošolcev

Slovensko-hrvatski akademski klub »Jadrano« nam je poslal v objavo svojo izjavo, ki jo je hotel dati ob otvoritvi novega poslopja tržaške univerze, kar pa ni bilo mogoče, ker je rektor univerze prof. Cammarata odklonil zahtevo tega kluba, da bi se pridružil otvoritvi. Klub pravi v izjavi med drugim, da ima tržaška univerza še posebno poslanstvo, ker je Trst stična točka med dvema kulturama, med slovensko in italijansko. Zato mora vršiti poslanstvo uravnovečanja, posredovanja in pomirjevanja med našima narodoma, ki kot avtohtona živita na teh tleh drug ob drugem že stoletja.

Naša univerza naj z novim sedežem ne pridobi samo novih in prostornih poslopj, ampak predvsem novega duha, duha razumevanja ter medsebojnega spoštovanja med Slovenci in Italijani. Naša univerza mora in mora postati most s slovenskimi narodi.

V ZNAMENJU "SRAMOTNE PRETEKLOSTI," SO PARTIZANI ZA KOMINFORMISTE MORILCI

Pred poročnim sodiščem sta bili v poslednjem času dve razpravi proti partizanom, ki so maja meseca leta 1945 aretirali fašistične ovađuhe, kateri so pozneje dobili zaslužen kazni. O prvi razpravi smo že pisali. Takrat so obsodili v odsotnosti bivšega partizana Domenico Mafrija na 21 let ječe, Petra Grassija iz Milja pa oprostili. Obema je obtožnica očitala, da sta ustrelila poveljnika stražarjev rafinerije »Aquila« v Zavljah.

Te dni pa sodi poročno sodišče v odsotnosti Danila Pertota, Franca Marušića in Alberta Grudna, ki jih obtožujejo, da so maja meseca 1945 aretirali in likvidirali nekoga Angela Morandinija, nadzornika delavcev v kamnolomu Emilia Segulija, ki je med vojno izdal antifašistične borbe.

Bivše borbe vlačijo pred sodišče kljub amnestiji, ki jo je izdala vojska uprava za vsa dejanja, storjena v osvobodilni borbi. Vse to delajo zato, da lahko blatijo osvobodilno borbo. V tem blatenju se odključuje razni državni pravdniki. V tem procesu je govoril javni tožilec Battiggi-Stabile, blati narodnoosvobodilno borbo in

otvorili novo poslopje tržaške univerze. Glavni govornik pri otvoritvi je bil italijanski minister za prosveto in sekretar demokratske stranke Gonella. V svojem govoru je povedal, da se je Trst stoletja boril za svobodo. Zato so bile njegove besede, da mora Trst kakor vedno družiti in ne ločiti, čisto navadna hinavščina. Rektor Cammarata pa je šel še dalje in govoril o Rovinju, Pulju, Reki in Zadru, ki jih je treba osvoboditi. Končno je spregovoril še župan o »okrvavljenem Krasu, kjer so italijanski vojaki prelili potoke krvi«. Tako je bila vsa ta ceremonija popolnoma prežeta s šovinizmom. Tudi izgredi italijanskih študentov, ki so motili škofa Santina, ko je opravljal obred blagosloavljanja, in medključki med govorom ministra Gonelle, kakor: živel Giordano Bruno! niso bili nič naprednega kakor so hoteli prikazati nekateri listi, temveč le plod razboritosti fašističnih in šovinističnih študentov.

Sovinizem in nacionalizem so uganjali tudi na kongresu italijanskega mackinjevskega združenja, ki se je začel istega dne pod predsedstvom prof. Salvatorellija. Tudi tu so govorili »o drugi rešitvi ne le Trsta, temveč vse Julijske krajine, ki čaka na povratek k materi Italiji«.

3. novembra zvečer se je pričel tudi kongres Krščanske demokracije za Trst in Istru. Na tem kongresu sta govorila ministri Gonella in podpredsednik pri predsedstvu vlade Andreotti. Gonella je izjavil, da ne bodo tržaškega vprašanja nikoli zapomnili, Andreotti pa je dejal, da je položaj Italijanov v coni B neznošen in da se Italija ne sme več ponizovati, sicer bi Italijani na to odločno reagirali. Na istem kongresu so še drugi delegati mnogo govorili o »peči istra« in zahtevali zanjo takojšnjo »rešitev«.

Naj omenimo še kongres italijanskega preroda (Risorgimento), ki se je začel 4. novembra v prostorih nove univerze. Tudi tu so govorili o vrnitvi »italijanskih ozemelj« Italiji, o »Mare nostrum« in podobno. Kongres je otvoril podtajnik Andreotti in pozval Tržačane, ki so »Latinci in Rimljanji«, naj ne priznavajo nobene drugega jezika razen italijanščine. Vse to je seveda čisti fašizem, vreden Andreottijeve fašistične preteklosti.

Poleg vseh teh kongresov smo imeli tudi rdečo »karavano« trikotorek, »o so razni gospodje in »bojovniki« po dveh dneh pirovanja in banketov odpovali v Redipuljo, da si tam okrepijo po želodcih še duha.

Veliko je bilo kokodakanja, a malo

jajc. Vse te ceremonije so bile v ozkem krogu italijanske buržoazne klike, ki ima tu oblast v rokah. Ljudstvo se pa za vse to ni brigalo. Kljub pozivom Lega Nazionale, esulov itd. kljub vsem tem paradam je bilo v mestu mnogo manj zastav kakor druga leta pri Sv. Jakobu pa nobene. Če ne bi videli po mestu maskarad študentov in brucov ter nekaj oguljenih kap bivših kalabrijskih in sicilijskih bojovnikov, ki so pred ceremonijo v Redipulji pokukali v Trst, bi niti ne vedeli, da potekajo ti »praznični odresitveni« frsta. V našem pa so bile te proslave le koristne. Pokazale so nam in ponovno potrdile, da ni med odgovornimi ministri italijanske vlade in prenapetimi fašističnimi teroristi prav nobene bistvene razlike: vsi so do mozga prežeti s šovinizmom. Razlika je le v uporabi sredstev: eni mečejo bombe, drugi pa hujskajo na kongresih in proslavah.

OB SEJI GLAVNEGA ODBORA OF

V nedeljo 12. novembra ob 9. uri bo na sedežu OF v Ul. Ruggero Manna 29 seja glavnega odbora OF. Na dnevnem redu so: politično

NOV DOKAZ povezanosti industrijcev in sindikalcev

Enotni razredni sindikat se pripravljajo na kongres. Sklicanje tega kongresa narekuje splošni sindikalni in gospodarski položaj tržaškega delavstva. Ne gre torej za trenutno sindikalno politično potezo temveč za dogodek, ki je dozorel iz objektivnih pogojev. Tržaško delavstvo je takorekoč razoreženo pred ofenzivo delodajalcev, Delavska zbornica, kakor vedno, zvesto služi kapitalistom. Enotni sindikat pa so s svojimi političnimi prošnjami in porodbami za sindikalno enotnost s porubnic se bolj razkrinkali svoj oportunizem. Zato se pa tudi njihove vrste vedno bolj redijo. Borba delavstva za izboljšanje razmer pa se vendarle mora stalno nadaljevati, sicer bi bili delavci polnjeni v pogoje, v katerih so živeli za časa fašizma.

Ker niti Enotni sindikat niti Delavska zbornica ne predstavljata pravih interesov in težerj delavstva, je nujno, da se ustvari nova organizacija, ki bo te interese zastopala in jih branila. Vse delavstvo, ki so ga preslepili z demagoškimi frazami in tudi z ustrašovanjem, se sicer še ne zaveda v celoti, kako ga ti sindikati izdajajo, vendar pa so vedno bolj številni delavci, ki vedo, da se stvari ne morejo dalje razvijati v tej smeri. S konkretnim delom v tovarnah, s propagando in prepričevanjem je treba vsim tem delavcem pokazati, katera pot je pravilna.

To nalogo pa lahko najbolje opravljajo zavedni tovariši, ki delajo v velikih tovarnah in podjetjih in ki so tam z drugimi delavci v tesnem stiku. V nekaterih podjetjih so že bili izvoljeni zaupniki Razrednega sindikata industrijskih delavcev. Teh zaupnikov pa ravnateljstva podjetij nočejo priznati in skušajo na vse načine ovirati njihovo delo. Jasno je, da tudi Delavska zbornica in Enotni sindikat napenjajo vse sile, da bi preprečili tem zaupnikom vsako aktivnost. Zavedajo se namreč, da bi bilo s tem njihovega monopola v tovarnah konec in da bi delavstvo sledilo zaupnikom Razrednega sindikata, ki jim je glavna skrb blaginje delavstva.

Preprečevanje dela Razrednega sindikata v tovarnah se je najbolje videlo te dni ob volitvah tovarniškega odbora v tovarni strojev. Enotni sindikat in Delavska zbornica so odbili listo, ki jo je ob teh volitvah predložil Enotni razredni

poročilo, OF v Istrskem okrožju, upravno gospodarski problemi, prosveta in šolstvo, tisk, organizacijsko poročilo, priprava za proslavo 10. obletnice OF, sklepi.

Ze iz dnevnega reda je razvidno, kako važna bo ta seja, saj bo obsegal vse glavne panoge našega udejstvovanja. Osvobodilna fronta je po skoraj desetih letih svojega obstoja enako važna, potrebna in nujna, kakor je bila ob njeni ustanovitvi. Naše ljudstvo se mora še vedno odločno boriti za svoje narodnostne in socialne pravice, še vedno ogražajo naš obstoj sile, ki so bile sicer vojaško poražene, a se hočejo ponovno uveljaviti in uživajo pri tem potuho tukajšnjih dematič in okupacijskih oblasti. Proti tem silam se moramo upirati ter braniti in krepiti našo šolo, našo prosveto, našo kulturne ustanove, hkrati pa krepiti slovensko-italijansko bratstvo, ki je pogoj, da ohranimo, kar smo si priborili in si še priborimo vse ono, kar nam gre.

PRIPRAVE

za novoletno jelko

Odbor za novoletno jelko je že pridno na delu. Po sektorjih in krajih so že razdelili rabiralne pole, s katerimi bodo žene, mladina in člani množičnih organizacij nabirali prispevke za novoletno jelko. Žene so obljubile, da bodo izdelale večje število igra in so pričele to svojo obljubo že uresničevati, prihodnji teden pa bodo sklicali plenume in sestanke, na katerih bodo sklepali, kako naj bi se akcija za novoletno jelko čim bolj izvedla. Rešuje se tudi že vprašanje prodajanja smrekovih dreves in dvorane za glavno prirediteljo v korist novoletne jelke. Vsebinska garila bo približno enaka lansk.

sindikat industrijskih delavcev, ravnateljstvo pa se je na vse načine izmikalo, da ne bi priznalo dosežanih zaupnikov ter jim s tem omogočilo njihovo delovanje. Vse te spletke ponovno dokazujejo, da se Enotni sindikat poveže, če je treba tudi z delodajalci, le da onemogočijo vsako pobudo Razrednega sindikata v tovarnah. Vse to mora seveda prenehati in ravno bodoči kongres Enotnih razrednih sindikatov bo važna etapa v razbijanju monopola DZ in ES v tovarnah in razkrinkavanju njune povezanosti z industrijo.

Enotni razredni sindikat industrijskih delavcev je ob volitvah tovarniškega odbora v tovarni strojev podal izjavo, ki jo na kratko posnemamo: Te volitve niso bile vzpisane z namenom, da bi se okrepila sindikalna borba v Trstu in sebeje v tovarni strojev, marveč bodo služile zgolj uzakonitvi vsega slabega politično sindikalnega in gospodarskega stanja, kakor je nastalo po krivdi kominformistične politike, ki je bila unesena na sindikalno področje.

Po svoji obliki in v svojem bistvu bodo te volitve služile le ožji klik, da bi si ohranila monopol v tržaškem sindikalnem delovanju. Enotni razredni sindikat je postavil svojo kandidatsko listo, toda obe sindikalni organizaciji sta se sporazumeli, da preprečita sleherno propagando volilno delovanje Enotnega razrednega sindikata in da z različnimi spletkami onemogočita tudi njegovo udeležbo na volitvah. Zato bodo volitve v tovarni strojev formalno dejanje brez vsakršnega stvarnega pomena za okrepitev sindikalne borbe tovarniških odborov. Te volitve so v škodo delavskemu razredu, zato poziva ERS delavce, naj ne volijo.

Ali ste že narečeni na

LJUDSKI TEDNIK

?

GLAS PODEŽELJA

Bazovica

V naši vasi že dolgo čakamo na napajališče za živino. Imamo sicer dva kala: enega pred vasjo, drugega pa za vasjo, katerih voda pa ni preveč zdrava za živino. Poleg tega pa en kal še pušča vodo. Po mnogoštevilnih zahtevah se je občina končno odločila in odobrila 1.200.000 lir kredita za zgraditev napajališča na kraju pred vasjo, kjer je prvi kal. Vaščani, ki so zahtevali tri napajališča, niso bili z izbiro kraja zadovoljni. Večina živine se namreč pase na pašnikih na obeh straneh ceste, ki vodi iz Bazovice proti Lokvi. Občina je seveda odobrila graditev napajališča pred vasjo, ker gre tam mimo prav blizu glavna vodovodna cev in bi bili stroški manjši. Če bi zgradili napajališče na tem kraju, bi morali ljudje s pašnikov za vasjo goniti po glavni cesti živino skozi vso vas, kar bi oviralo promet in bilo tudi nevarno za živino. Na vse te tehtne ugovore je Kmečka zveza opozorila pristojne občinske oblasti. Na kraj je šla nato občinska komisija skupno s predstavniki Kmečke zveze, odobrila predlog, da se napajališče zgradi za vasjo ter spremenila prvotni načrt. Za zgraditev tega napajališča bi bilo treba napeljati 120 m cevi za dotok in odtok vode. ACEGAT-u so poverili nalogo, da napravi proračun. Po tem proračunu bi stroški za gradnjo tega napajališča znašali 450.000 lir več. ACEGAT je izročil proračun občini, občina pa vojaški upravi, oziroma tehničnemu uradu v odobritev. Vojaška uprava je občini odgovorila, da nima na razpolago denarja in da zato ne more odobriti načrta. Ta kredit bi morala zato dati občina. Ta pa stvar odlašala in ljudje v Bazovici zmanj čakamo na napajališče. Zato pozivamo občino, naj se končno zgane in določi še omenjeni naknadni kredit za napajališče, kar bi spričo naših potreb še itak bilo premalo.

Nabrežina

Tovariš Martin Okretič kolar in mlinar iz Nabrežine, zvesti čitatelj našega lista nas je obiskal v uredništvu in nas povabil, naj pridemo malce pogledat na njegov dom, kjer da nam bo marsikaj zanimivega pokazal in res, ko smo ga obiskali, nismo bili razočarani. Te stvari seveda vsi Nabrežinci že vedo in poznajo, toda nabrežinske novice zanimajo tudi ljudi iz drugih krajev.

Tov. Okretič je star že 81 let pa je še vedno čil, živahen, iznajdljiv in podjeten. Se sedaj popravlja razno kmečko orodje, izdeluje stiskalnice in tuhta, kako bi izdelal kaj pripravnega in koristnega. Največji njegov ponos je seveda mlin. V tem mlinu nam je pokazal stroj za luščenje ječmena in čiščenje žita, ki ga je sam izdelal. Podoben stroj je razstavil leta 1932 v Ljubljani in dobil zanj 5000 din nagrade. Stroj je pozneje razstavil tudi v Trevisu, kjer so mu dali diplomu. Razen tega luščilnika nam je pokazal še mnogo drugih predmetov. Pred kratkim je bral v «Ljudskem tedniku» članek o žveplanju sodov, pa je izdelal posebno črpalko za žveplanje. Povedal nam je tudi, da je bil po letu 1930 več let v Jugoslaviji, kjer je postavil tri mlina.

Na koncu nas je povabil še na pokopališče. Tu nam je pokazal zanimivo grobnico, pri kateri je marsikaj sam napravil. Na grobnici je roka iz bron. Nad to roko je ime Martin Okretič, spodaj pa napis: Tudi ti boš umroul v grobnici je razločljiva mizica, ki jo je tudi tov. Okretič sam izdelal. Poslovili smo se od prijaznega moža ter mu želili, da bi njegova grobnica ostala še dolgo let prazna ter da bi še marsikaj zanimivega in koristnega izdelal.

Šli smo pogledat po Nabrežini še drugod in zvedeli, da ljudstvo ni prav nič zadovoljno z uradom za delo. Ta urad nima niti prave evidence in na njem pravijo, da ni za razna dela v občini dovolj delavcev. V občini pa je veliko število polproletarcev, ki so

po celih 6 mesecev brez posla. Na uradu za delo se sicer izgovarjajo, da so dobili ukaz, da se ne smejo zaposliti kmečki sinovi, toda vsi dobro vedo, da se pri nas ljudje ne morejo preživljati z nekaj krpami zemlje in da o pravih kmetijah ne moremo govoriti.

Tudi v Cerovljah so nezadovoljni. Vas je popolnoma izpadla iz seznama zimskih del in ljudje se sprašujejo, zakaj so na občini pozabili nanje.

V Mavhinjah pa so v ponedeljek otvorili otroški vrtec, s čimer bodo matere pri svojem delu precej razbremenjene.

Prosek-Kontovel

Naše matere s Proseka in Kontovela so se že vesele, da bomo tudi v naših vaseh dobili otroški vrtec. Didaktični ravnatelj je napravil potrebne korake pri šolski upravi in tam so mu zagotovili, da bodo za vrtec na razpolago prostori v šoli, kar je tudi najbolj primerno, posebno zato, ker je pred šolo lep vrt, v šoli sami pa velika veža, v kateri bi se otroci ob slabem vremenu lahko igrali. Pripravljali so že vpisovanje, pa je prišla na Prosek in Kontovel nezna na oseba, ki je na svojo roko začela pobirati podpise za vrtec v prostorih prosvetnega doma.

Pred vojno je že imel tam svoje prostore. Ob koncu vojne pa je bil ves prosvetni dom opustošen. Prosvetno društvo Prosek-Kontovel je z udarniškim delom preuredilo prostore in uredilo tudi dvorano. Prostori naj bi služili za sedež organizacij, predvsem za prosvetno delo, dvorana sama pa za prireditve.

Danes pa je, žal, prosvetni dom zopet zanemarjen, ker teče pravda zanj med našim prosvetnim društvom in vidaljevci. Ti nočejo prav ničesar prispevati za vzdrževanje prosvetnega doma, kot n. pr. ne prispevajo za luč, za snajenje prostorov itd. Poleg tega se poslužujejo dvorane za treniranje odbojke, pri katerem razbijajo šipe in luči, ne pobrigajo pa se za nadomestilo. Dom v takem stanju kot je, ni primeren za otroški vrtec. Poleg tega bi bilo naše prosvetno društvo močno prizadeto, ker bi nam odvzeli vse prostore razen dvorane. V spodnjih prostorih so hoteli namestiti slovenski otroški vrtec, v zgornjih pa poseben vrtec za italijanske otroke, čeprav jih je le okrog 5. Naš pevski zbor in dramska družina ne bi imeli več možnosti za vaje. Vsi vemo, da je vrtec nujen v naših vaseh, ker je preko 60 otrok, ki bi ga obiskovali, vendar bi pa bilo nepravilno, da bi bilo zaradi njega prizadeto prosvetno društvo, ko so bili vendar zanj že določeni primernejši prostori v šoli.

Prav zaradi tega samovoljnega nastopa vidaljevcev v našem kraju, se je vprašanje otroškega vrta zavleklo. Prostore, ki so bili v šoli namenjeni vrtcu pa sedaj preurejajo v stanovanje za novega šolskega slugo. Tako smo ostali zdaj na Proseku in Kontovelu brez vrta.

V rocolskem otroškem vrtcu

Redkokdo od obiskovalcev priljubljene gostilne «Pri lovcu» ve, da peljejo ista vhodna vrata tudi v slovenski otroški vrtec, ki je prisljen bivakirati že od svoje ustanovitve v skrajno neprimernih prostorih. Neštelokrat je že prosil roditeljski svet, naj bi vrtec, ki ga oskrbuje SHPZ, dobil pravico javnosti in naj bi mu nakazali dostojne prostore, ki jih je precej v bližnji okolici; a vse prošnje, vsi podpisani prizadevni so odjeknili v prazno. V ta otroški vrtec, ki ga oblasti tako zapostavljajo, smo se namerili danes, da bi povedali našim bralcem nekaj o življenju rocolskih cicibanov.

Potrkamo na vrata in vstopimo. Zgodaj je še, niso prišli še vsi otroci. Najbolj zgodnji se pogovarjajo v majhnih skupinah; Fabio razkazuje in razlaga prednosti svoje nove žoge, na drugem koncu dvorane deklira vneto postavljajo kocke, blizu vhodnih vrat pa tepe svetlozasa debelška svojega lesenega petelina, ker je baje ne uboga. V gostih presledkih trka na vrata; to so mame, ki so pripeljale svoje malčke. Sedaj lahko odhite mirne duše in brez skrbi za svojimi vsakdanjimi opravki. Vedo, da bo otrok v skrbnih rokah vrtnaric in da bo prejemal najboljšo vzgojo. Nad trideset otrok obiskuje redno rocolski otroški vrtec. V glavnem so slovenske narodnosti, je pa med njimi tudi nekaj Italijanov, kar je tudi dokaz popularnosti tega našega vzgojevališča.

«Oh, ko bi imeli dostojne prostore», nam tožita mladi vrtnarici; a pa je bilo še huje. Ko smo začeli kmalu po koncu vojne z našim delom, sploh ni bilo poda in nismo imeli niti primernih šolskih klopi. Danes so stene prijetno okrasene s papirnatimi živalskimi siluetami, klopi so zelo lične peč suhi sicer zelo vlažne stene.

Končno je uspelo vzgojiteljicam urediti otroke. Teško se je namreč ločiti od kock in od tako lepih igračk. Sledi pregled rok in ušes, a med otroki ni nikogar, ki ne bi bil čist; dobro so si zapomnili Zupančičevo pesem o Ciciju. Na vrsti je sedaj jutranja telovadba; na mah se vsi otroci prelevijo v vrabce in krilijo z rokami ter čukajo in se privzupajo na nuaono zimo.

Za konec zapoje še o sončecu, spremljajoč svoje petje z ljubkimi kretnjami. Nato prično z risanjem. Tovarišica vrtnarica je narisala na tablo sonce; vsi otroci, od triletnega Albinčka pa do onih, ki so zaenkrat sicer še škrbasti, a bodo imeli zato kmalu že «prave» zobe, se trudijo, da bi tudi sami narisali čim boljše in treba je reči, da se jim je to skoraj posrečilo. Zlasti deklince so pridne. Za risanjem pride pouk v materinem jeziku, za tem malčki malo računajo, potem pa se zopet igrajo, jedo, počivajo in kar naenkrat pride četrti ura, ko morajo domov. Nobenemu se ne ljubi, a je že tako, da se se vsaka stvar neha, ravno ko je najprijetnejše.

Tako teče življenje rocolskih otrok v zadovoljstvu in sreči. Se bolj pa so zadovoljne mame, saj jim je vrtec odzval nemajhno

skrb glede otrokove vzgoje. Otroci niso prepuščeni cesti, kot je to za prepozno posebno med revnejšimi sloji, marveč so lahko starši uverjeni, da klešejo vzgojiteljice njihovega otroka v zavednega tržaškega Slovence.

Ob tako koristnem delu tega našega otroškega vrta je zato še bolj nesprejemljivo vedenje oblasti. Njihova naloga je, ali bi vsaj morala biti, da bi skrbela za vzgojo mladine. Nikjer na svetu se ne dogaja, da bi otroški vrtci, ki skrbijo za javno dobro, bili v rokah privatnikov in s tem seveda nujno zapadali v finančne ali druge neprijetnosti. Zato še enkrat klicemo: priznajte nam naše vrtece! Ne samo rocolskega, marveč tudi vse one, za katere starši že toliko časa zmanj prosijo. Če ste v popolnoma slovenskem Devinu ustanovili italijanski vrtec za komaj 15 otrok, dajte jih tudi nam, ko smo vendar s številkami v rokah dokazali, da je število naših otrok v posameznih vrtcih najmanj dvakrat večje.

Cvetke

iz tržaškega reaklonarnega tiska

«Unità» poroča, da je ob proslavi 4. novembra in «romanju» v Redipuljo federacija KPI za Gorico poslala pozdrav in izdala proglas, v katerem piše med drugim: «Oni, ki sedaj vodijo našo državo, se odpovedujejo obrambi nacionalnih interesov, ki jih tepta Titova klika... Šoški komunisti pozdravljajo borce vseh vojn, ki so dobrodošli gostje našega ozemlja.»

Goriški «komunisti» torej pozdravljajo one borce, ki so se borili za italijanski imperializem in s tem pomagali zaslužiti naš narod. Poleg tega pozdravljajo tudi borce vseh vojn, torej tudi borce v abesinski vojni, borce, ki so se borili proti republikancem v Španiji, in one, ki so se borili proti Sovjetski zvezi!

«Giornale di Trieste» piše: «Giuliani bolj kot vsi drugi čutijo dolžnost, da se vrnejo na položaje, s katerih so šli v borbo maja 1915. Stari račun je zopet neporavnan. V borbi za osvoboditev teh krajev je padlo 302 Giulianov.

Kaj pa naj poreče naše ljudstvo, ki je imelo v tej vojni 46.000 žrtev! Mislimo, da je račun res neporavnan — toda za nas!

Naše jesensko tekmovanje

Zopet je prišla jesen. Pospravili smo pridelke. No, letos se ne moremo preveč pohvaliti z letino: Suša je zelo prizadela naša polja, posebno pozne pridelke Zelenjave je bilo eno tretjino manj kot običajno. Sedaj je doba odmora, ko so kmetje spravili letino in se pripravljajo za nova poljska dela. Posejali smo ozimnine in sedaj je mlado žito že pognojilo iz tal. To pa ne pomeni, da na kmetijah ni dela: pretakanje mladega vina, pripravljanje silažne krme in še mnogo velikih in drobnih opravkov je tu.

Slovensko italijanska antifašistična unija, ta naša največja politična organizacija, je poklicala prebivalstvo Istrskega okrožja na tekmovanje za izpolnitev raznih nalog pri gospodarskem, organizacijskem in prosvetnem delu. Ta pobuda ni slučajna, temveč je v zvezi s sedanjo problematiko Istrskega okrožja.

V začetku tega leta smo sprejeli enoletni gospodarski načrt. Njegove glavne značilnosti so: dvigniti proizvodnjo do najvišje mere, povečati aktivnost na področju gradnje, pri čemer imajo prednost gradnje, ki služijo reprodukciji, elektrifikaciji

vasi, večati investicije za obnovo turizma, večja pomoč zadrugstvu, zlasti kmetijskim obdelovalnim zadrugam in pospešena graditev zadrugnih domov.

Vsa gospodarska politika Istrskega okrožja teži za razvijanjem produktivskih sredstev in vseh možnosti, ki jih nudijo naravni pogoji, pri čemer predpostavlja najširšo mobilizacijo delovnih ljudi. Naloga mobilizacije pripada zlasti množičnim organizacijam s SIAU na čelu.

Temeljne organizacije SIAU so že prve dni tekmovanja, ki se je začelo 10. oktobra, pokazale, da razumejo pomen tekmovanja, ki ga je razpisal Izvršni odbor. Zlasti na deželi so se organizacije resno lotile dela na objektih, ki imajo pomen za gospodarsko izgradnjo našega podeželja. Ljudje so se odzvali s prostovoljnimi delom zlasti pri gradnji zadrugnih domov, pri popravilih cest in drugih napravah, ki so potrebne njihovim vasi. Naši ljudje imajo popolno zaupanje v bodočnost v ljudski oblasti. Zato se tudi zavedajo, da jih nihče ne bo oropal tega, kar so napravili s pro-

stovoljnim delom. Prav v tem je odgovor, zakaj se naše prebivalstvo udeležuje delovnih akcij, ki jih nakazuje ljudska oblast.

Mobilizacija delovne sile pa je v Istrskem okrožju potrebna ne samo za dela krajevnega značaja, temveč tudi za gradnjo, ki imajo splošen pomen. V vrsto teh objektov spada na primer cesta, ki veže Istrsko okrožje čez Rižano, Hrpele in Divačo z avtomobilsko cesto proti Sloveniji in Reki. Prvotni načrt, ki je predvidel samo popravilo obstoječe ceste je bil spremenjen in sedaj gradijo široko avtomobilsko cesto, kakršno zahteva vedno večji promet z Jugoslavijo. Jasno je, da zahteva ta gradnja mnogo več delovne sile, kakor jo je predvidel prvotni načrt. Te dni je bila ustanovljena IV. brigada prostovoljcev, članov SIAU, ki pomagajo pri gradnji te ceste.

Naša mesta in vasi so dosegle v dvomesečnem tekmovanju že vidne uspehe. Najbolj se je izkazal Umag, ki je dobil prehodno zastavo za uspešno delo. Tekmovanje je sedaj zajelo vse naše kraje in kmalu bomo lahko zabeležili njihove uspehe.

Živite

Ljudski tednik

Kronika

Na smrt z oboženjem so obsodili v Sarajevu 2 križarja, 3 pa na smrt z ustrelitvijo, ostale pa na zaporne kazni. Obsojeni so bili zaradi zločinov, ki so jih vršili med in po vojni.

2000 študentov se bo že letos naselilo v študentskem mestu v Beogradu.

Na proslavi Oktobrske revolucije v Ljubljani je govoril minister vlade LR Slovenije ing. Pavle Zavarar.

Konec novembra pričakujejo na Reki prvo prekoceansko ladjo z živil iz ZDA.

V Jugoslaviji se muš delegacija osrednjega odbora škotskih Trade Unionov.

Iz mednarodne organizacije lesne stroke je izstopil jugoslovanski sindikat te stroke.

V Pariz je prišla jugoslovanska delegacija, ki se bo pogajala s francosko. Obravnavali bodo tudi vprašanje francoskega podzaviljenega premoženja v FLRJ.

Maršal Tito je čestitki predsedniku Trumanu zaradi neuspelega atentata.

Med FLRJ in Cije so bili vzpostavljeni diplomatski odnosi in konzularni stiki.

Na mednarodni konferenci za napredek bibliografije sta Jugoslavia Borislav Blagojevič iz Beograda in Miko Rupel iz Ljubljane.

Iz notranjosti Bolgarije je v Jugoslavijo prbežala nova skupina Bolgarov.

Jugoslovanski novinarji so tudi izstopili iz Zveze kovinarskih delavcev Svetovne sindikalne federacije. V sklepu izjavljajo, da se ne bodo vrnili v svetovno zvezo vse tlej, dokler ta ne preneha s sovražno politiko do jugoslovanskih kovinarjev.

Več kmetov je bilo kaznovanih z zapleno voza in konj, ker kljub temu, da imajo dobro vprežno živino in vozove, niso prišli voziti lesa.

Nove proizvode bodo izdelovali delavci mariborske livarne v počasitev 10. obletnice OF. Izdelovali bodo premete za široko potrošnjo, predvsem jedilni pribor in vžigalke.

1200 kg kruha na uro izdeluje prva industrijska pekarna v Splitu. Take pekarnice grade še v Titogradu in za naselje Titovih rudnikov Banovići.

Tovarno montažnih hiš grade tudi v Podusedu pri Zagrebu. Obratovati bo začela 1. maja prihodnjega leta. Skupno s tovarno v Splitu bo proizvajala letno 10.000 hiš.

Nova tekstilna tovarna bo kmalu začela obratovati v Prijedoru v Sandžaku. Električno energijo bo tovarna dobivala iz lastne termoelektrarne. Ob reki Limu pa grade moderno stanovanjsko naselje.

Investicijski sporazum je bil podpisan 1. novembra med FLRJ in Zahodno Nemčijo. Določa zamenjavo blaga v vrednosti 35 milijonov dolarjev za obe strani.

Drugi veliki plavž v železarni pri Sisku je dograjen. Izdelan je v celoti doma.

V Celovcu je gostoval študentski pevski zbor iz Ljubljane in dosegel velik uspeh. Posebno sta navdušili partizanska «Jutri gremo v napad» in Prešernova «Zdravica».

Poplave so bile v Medžimurju in severni Hrvatski. Poplava je začela ogrožati premoženje v Ivanju. Del predmestja v Čakovcu je bilo pod vodo. Gasilci in pripadniki JA so preprečili, da poplava ni napravila večje škode.

7 novih delavnic bo opremila Ljudska tehnika ljubljanskim pionirjem. Imele bodo najrazličnejše orodje, s katerim si bodo pionirji lahko izdelovali radijske aparate, zmaže, avtomobile, kar bo pri njih dvignilo zanimanje za tehniko.

Potrošniške svete so izvolili v Ljubljani na iniciativo Fronte.

300.000 prostovoljnih delovnih ur na raznih gradbiščih so napravili v letošnjem letu frontovci Kranja.

Kulturno-umetniško društvo so ustanovili pripadniki madžarske manjšine v Kneževu na Beljusu.

Gorski Kotor je dobil svojo gozdno železnico dolgo 14 km. Z izgradnjo te proge se bo povečalo izkoriščanje bogatih gozdov.

JUGOSLOVANSKI NARODI SO SLAVILI OKTOBRSKO REVOLUCIJO

z visoko dvignjeno zastavo marksizma in leninizma

V glavnih mestih jugoslovanskih republik so 6. novembra praznovali 33. letnico Oktobrske revolucije. V Beogradu je govoril Mijalko Todorović, minister Zvezne vlade, ki je med drugim dejal:

Tega dne je ruski proletarijat pod Lenjinovim vodstvom upustavil novo, svojo, sovjetsko oblast. Tako je začela nova doba v zgodovini človeštva, doba socialističnih revolucij in socializma. Oktobrska revolucija je pretrgala svetovno verigo imperializma, zlomila imperialistično buržoazijo v svoji deželi in privedla na oblast v vsem svetu tlačen in izkoriščen razred — proletarijat. S tem je podprla in vabila nove moči proletariatu ostalih dežel. Njena zmaga je zmaga leninizma nad oportunistom v delavskem gibanju.

Oktobrska revolucija je proletariatu odvzela in kolonialnih dežel pokazala na njih vodilno vlogo v osvobodilni borbi narodov. Zaradi tega ima tudi Oktobrska revolucija svetovno-zgodovinski značaj.

Ruski narod je v Oktobrski revoluciji dal nečloveške žrtve in zato se ideje revolucije v ruskem narodu ne dajo izbrisati. Kljub lažem, zablodam, despotizmu in vsakršnim okovom, ki jih je buržoazna kasta naložila ruskemu narodu, so ideje revolucije v njem žive in morajo priti do izraza.

Jugoslovanski narodi in Partija so ponosni, da letošnjo obletnico Oktobrske revolucije, ki je v času idejnega kaosa v mednarodnem delavskem pokretu, praznujejo z visoko dvignjeno zastavo Marxa in Lenina, prav isto zastavo, pod katero je Lenin v oktobru 1917 vodil delavce in kmete v odločilno bitko proti ruski kapitalistični trdnjavi.

Ko ožijamo dneve Oktobrske revolucije, se pred nami posebno jasno kaže vsa teža izdaje te velike zmage, izdaje današnjega vodstva Sovjetske zveze.

Voditelji Sovjetske zveze skušajo potvrditi Oktobrsko revolucijo, da bi revidirali in izbrisali nekatere izmed najbistvenejših idej, da bi zmanjšali vlogo Lenina kot voditelja in organizatorja revolucije. Vse bolj zapostavljajo leninizem.

Namesto mednarodnega revolucionarnega sodelovanja in borbe za mir, za neodvisnost in enakopravnost vseh narodov, je vodstvo SZ svojo aktivnost podredilo hegemonističnim težnjam velike ruske države.

Odtod izvira zaviranje osvobodilnih borb na eni strani in istovremno potiskanje narodov v vojne za tuje hegemonistične interese, odtod pretvarjanje komunističnih partij drugih držav v navadne agenture sovjetske birokratske kaste; iz teh težnj izhaja borba za delitev interesnih sfer z imperialističnimi silami.

Namesto vsestranskega sodelovanja vodi vlada ZSSR politiko podrejanja in ekonomskega izkoriščanja, spreminjajoč tako vzhodnoevropske države v odvisne in polkolonialne dežele. S tem je dejansko zavrla vsak njihov razvoj.

Kot izraz te hegemonistične politike je prišlo do teorije o vodilni naciji, ki se v bistvu ne razlikuje od rasne teorije o »herrenvolku« razen v tem, da svoje kontrarevolucionarno jedro skriva za Oktobrsko revolucijo. Prav zaradi tega je ta politika toliko bolj nevarna, ker je premešana na omamo milijonov delovnih ljudi v svetu, ki vse svoje nade upravičeno polagajo v socializem.

Na proslavi četrte obletnice Oktobrske revolucije je Lenin dejal: «Vprašanje imperialističnih vojn tiste mednarodne politike finančnega kapitala, ki danes dominira v vsem svetu, ki neizbežno vodi nove imperialistične vojne, nezasičena krepitev nacionalnega tlačenja, kraje, razbojništva, duševne slabosti, zaostalosti malih narodov po peščici naprednih velikih sil,

to vprašanje je od 1914. leta dalje postalo osnovno vprašanje celokupne politike vseh dežel na zemeljski obli, in v tem vprašanju je naša Oktobrska revolucija odprla novo dobo svetovne zgodovine. (Lenin in Stalin o Oktobrski revoluciji str. 167)

V tem vprašanju je vodstvo Sovjetske zveze izdalo Oktobrsko revolucijo. Naši narodi, ki vežejo svoje interese s splošnimi interesi ljudskega napredka in socializma, so voditi in vodijo pogumno in nenehno borbo za mir, za pravične in enakopravne odnose in sodelovanje med narodi — malimi in velikimi, razviti in zaostalimi. V tej borbi, na čelu s herojsko KPJ so podpirali in bodo podpirali osvobodilne težnje in gibanja narodov, neusmiljeno pa bodo obsodili vse imperialistične in vojaške poskuse podrejanja narodov, od kogarkoli bi ti poskusi prihajali. V tem cilju mora biti težišče naše borbe kot vseh naprednih gibanj v svetu naperjeno proti revizionizmu in hegemonizmu vodstva ZSSR kot glavne nevarnosti za enotnost naprednih in miroljubnih sil v svetu.

V tem vprašanju vidimo izpolnjevanje svoje internacionalistične dolžnosti in v tem vprašanju smo mi pravi nasledniki Oktobrske revolucije.

Hegemonistične težnje vodstva SZ v mednarodnih odnosih so v tesni zvezi z notranjim stanjem v ZSSR. Ze 33 let se bore elementi kapitalizma in komunizma. Kapitalistično-birokratski elementi so se v popolnoma novi obliki ne le obdržali, temveč so se celo okrepili. To je predvsem despotična vlada birokratske kaste, ki se v ekonomskem pogledu naslanja na državno lastnino sredstev za proizvodnjo, s katerimi skoro izključno sama upravlja.

Vprašanje socialistične demokracije je v Sovjetski zvezi zreducirano v najboljšem primeru na formalno pravico ljudstva, da en-

krat v štirih letih voli člane sovjeta, ki pravzaprav ne rešujejo problemov, kajti vse zaključke izvede sovjetska birokracija in to v obliki najhujšega centralizma.

Kritika in samokritika v Sovjetski zvezi ne predstavlja kritike, borbe delovnih mas proti ostankom kapitalizma. Kateri despotični režim bi dovolil ljudstvu, da ga kritizira!

Po revoluciji je Lenin nasprotoval, da bi v Sovjetski zvezi bilo 6 vrst plač za delavce. Danes pa se plače gibajo od nekoliko stotin rubljev do nekoliko desetisočev. Takih razlik ne pozna niti ena današnja država: niti absolutistična monarhija niti buržoazna republika. Cela hierarhija številnih birokratov živi izven družbe na račun ljudstva.

Podobno je tudi v gospodarstvu, kjer bi država morala začeti odmirati.

Ruski proletarijat je pod vodstvom Lenina vrgel kapitaliste iz začel ob velikih težkočah z izgradnjo socializma. Toda zaradi neverjetno težkih pogojev (tehnična in kulturna zaostalost, zelo nizka proizvodna moč, državljanska vojna itd.), zaradi revizionističnega tolmachenja in prilagajanja marksizma-leninizma na dane pogoje in končno zaradi pomanjkanja dosledne in odločne borbe za razvijanje socialistične demokracije — zaradi objektivnih in subjektivnih faktorjev se je namesto uničene buržoazije upnedila na hrbitih delovnega ljudstva SZ birokratska kasta, ki upaja despotično tlačenje in izkoriščanje delovnih ljudi in neruskih narodov ZSSR.

Ta kasta je nosilec teženj za nadvlado tudi nad drugimi narodi izven Sovjetske zveze. Ona je za obrambo svojega položaja vpregla vse, kar ima na razpolago: oboroženo silo, sodstvo, filozofijo, zgo dovino, politično ekonomijo in druge družbene vede, književnost, umetnost itd. Na takih tleh so vznikile in rastejo revizija mar-

kizma-leninizma, potvarjanje zgo dovine, pseudorealistična in pseudorevolucionarna umetnost itd. Zaradi tega se tudi državna lastnina proglašja za najvišjo družbeno lastnino, zaradi tega se tudi sovjetsko ljudstvo odgaja v praznovnem strahu do države in do večne modrosti in nezmotljivosti vodje.

Vse to hočejo voditelji Sovjetske zveze proglašati kot edini pravi, zrel socializem. Zaradi tega predstavlja informbirojevsko vodstvo Sovjetske zveze glavno oviro v borbi proti imperialističnemu izkoriščanju, največjo nevarnost za delavsko gibanje in za ljudski napredek sploh.

V borbi proti Informbiroju je jugoslovanska Partija razumela, da gre tu za usodo socializma sploh. In zato je povedla v borbo svoje narode, kljub težavam, ki so stale pred njo. Danes ima v svojih rokah nepremagljivo orožje — revolucionarni nauk marksizma-leninizma in zato bo končna zmaga v tej zgodovinski borbi na strani Komunistične partije Jugoslavije in drugih naprednih ljudi in gibanj sveta.

Volitve v osnovne frontne organizacije

V nedeljo so bile v mestih Ljubljana, Kranj, Jesenice in Celje ter v okrajih Soštanj, Trbovlje, Idrija, Sežana in Tolmin volitve odborov osnovnih organizacij ter okrajnih, rajonskih in mestnih odborov Osvobodilne fronte.

Udeležba na volitvah je bila najvišja v tolminskem okraju t. j. 99,70 odst. in najnižja v okraju Soštanj 93,45 odst. članov Osvobodilne fronte. V Ljubljani je glasovalo 97,04 odst.

Pred volitvami so bile frontne organizacije zelo razgibane in so si prizadevale, da izboljšajo delo osnovnih frontnih organizacij ter da pri teh volitvah izvolijo iz svoje srede najboljše, ki se bodo dosledno borili za izpolnjevanje programa Osvobodilne fronte in Partije. V zadnjem času se je vidno povečalo sodelovanje frontovcev pri reševanju gospodarskih in političnih nalog. Težišče dela se je vse bolj preneslo na izvoljene organe OF.

Od 5. do 12. novembra Teden tehnike

Teden tehnike ni program kakih kampanjskih prireditev, temveč ima namen, da vzbudi iniciativnost za reševanje tehničnih vprašanj, katerih rešitev je morda pogoj za povečanje proizvodnje.

Poleg tega bo Teden tehnike posvetil pažnjo tudi tehnični izobrazbi vasi, ki je še na nizki stopnji.

SOCIALNO GOSPODARSKI POMEN sistema izobrazbe in napredovanja delavcev

Po vsej državi je začela s prvim novembrom prevečba delavcev v nazive. Posebne komisije, pri katerih sodeluje preko 40.000 ljudi, izvajajo odredbo Zvezne vlade, po kateri bo prevedeno okrog 1 milijon in pol delavcev. Delavci bodo razvrščeni v skladu s stopnjo razvoja proizvodnih sil in družbene delitve dela. Uredba izrecno postavlja izpopolnitev sistema usposabljanja delavcev, za razvoj želje po večjem strokovnem znanju in za izdelavo novega sistema plač, ki bo ustrezal jugoslovanskim razmeram.

Prevečba delavcev v zvanja bo dala strukturo strokovnih delavcev in pregled nad številom delavcev, ki delajo v posebnih okoliščinah, s tem pa tudi elemente za pravilno obravnavanje novega plačilnega sistema.

Sistem izobrazbe, sistem napredovanja in plačilni sistem so velikega socialno-gospodarskega pomena za državo, ki se bori za zmago resničnih socialističnih načel in za demokratičnost pri upravljanju gospodarstva in države.

V nasprotju z vsemi dosedanjimi sistemi razporejanja delavcev upoštevajo novi predpisi izključno strokovno sposobnost in čas zaposlitve pri delu. S pravilnikom je za vsako stroko in vrsto strokovnega dela določen minimalni čas, ki ga mora delavec prebiti pri delu, da se lahko razvrsti v višji naziv, razen tega pa so za višje nazive predpisani tudi posebni izpiti. V kovinski industriji n. pr. bo moral biti delavec zaposlen najmanj 22 let, da bo lahko dosegel naziv mojstra kovinostrugarja. V tem času bo prešel 8 nazivov in bo moral opraviti tudi vrsto izpitol.

Komisije so se pred pričetkom prevečbe pripravljale na to svoje delo. Imele so več seminarjev, kjer so se spoznale s sistemom prevečbe. Izvedli so tudi nekaj poskusnih prevečb kol n. pr. v tvornici cementa v Beočinu in rezultate sporočili delavcem. Vsi delavci so bili zadovoljni s prevečbo, le eden je zahteval, da mu korigirajo delovno dobo, kar je komisija tudi storila.

Komisije morajo svoje delo končati do 31. decembra, ker pa so se pripravile, bo delo verjetno končano mnogo prej kot je bilo predvideno zopet vrnili na svoje dela v produkcijo.

UDARNIKI TOVARNE «LITOSTROJ»

OD BOHINJA DO ULCINJA BOGATA LEŽIŠČA BOKSITA

Na posvetu metalurgov in rudarjev v Sarajevu so strokovnjaki poročali tudi o velikih ležiščih boksita, ki se razprostirajo od Bohinja pa vse do konca jugoslovanske morske obale, do Ulcinja in v notranjost države. Po dosedanjih cenitvah imajo svetovna ležišča boksita 800 milijonov do milijarde ton boksita, Jugoslavija pa ima 800 tisoč do milijona ton dragocene aluminijevske rude, to se pravi, desetino svetovnih zalog, čeprav je ozemlje Jugoslavije razmeroma majhno.

Ze pred vojno je bila proizvodnja boksita na današnjem ozemlju Jugoslavije, vseh šest istrskih rudnikov, največja na svetu. Leta 1938 je znašala v Franciji 683.000 ton, na Madžarskem 510.000, na sedanjem jugoslovanskem ozemlju pa 766.000 ton, v ZDA 316.000 ton.

Do leta 1937 Jugoslavija sploh ni proizvajala aluminija, temveč je rudo izvažala. Pozneje je kljub majhni proizvodnji izvažala 1000 ton aluminija, zaradi česar se tudi ni mogla razviti predelovalna industrija. Po petletnem planu se bo proizvodnja aluminija povečala na 13.000 ton in bo tako 7,3 krat večja kakor pred vojno.

Bogate rudnike boksita ima tudi Crna gora. V Belih Poljanah vodi iz Nikšića cesta, ki še ni dokončana, vendar pa je že lep čas v prometu. Rudnik ne more čakati; potrebuje mehanizacijo in eksploziv, delavci vodo in hrano, a iz rudnika je treba izvažati tone boksita. Pri rudniku je treba zgraditi cisterno, postaviti domove za delavce. Boksita je že sedaj mnogo, a potrebe od dne do dne rastejo.

Stroji ne smejo stati niti minuto, na minuto pa uporabijo 60 litrov vode, ki jo je treba dovažati 30 km daleč. V Belih Poljanah so šele lanske leto začeli kopati boksit. Zaradi slabih cest ga niso izvažali, tako da ga je zdaj pripravljeno okrog 5 milijonov kilogramov. In koliko materiala so delavci šele izkopali, da so dobili toliko te dragocene rude. Najmanj lo krat toliko. Vse to je izkopalo nekaj desetnih delavcev, in vsak izmed njih je prečel gotovo petkrat več znoj, kolikor znaša njegova teža. Koliko goriva je bilo potrošeno in kakšne množine vode. Jezero bi nastalo iz nje!

Sedaj pripravljeno rudo odvažajo. Na tisoče ton je že na železniški postaji v Nikšiću. Tudi delavcev je zdaj več in k letu jih bo trikrat toliko. Pripravljajo tudi teren za žično železnico in za gradnjo novega rudniškega mesta.

Velike količine rude pa bodo predelavali doma, ne bodo je izvažali za smešno majhno ceno v inozemstvo, da bi potem od tam dobivali za dragoceno valuto aluminij ali aluminijaste izdelke, kakor je to delala predvojna Jugoslavija. Veliko tovarno bodo zgradili pri Mostaru, ki ima v okolici dovolj premoga, električno silo pa bo dajala močnega jabolniška elektrarna. Tako bosta tovarni v Strišču pri Ptuj in v Mostaru v Hercegovini zadostili domačim potrebam predelovalne industrije aluminija.

DRAGOCENE IZKOPANINE V SRBIJI

V Caričinem gradu v Srbiji je skupina znanstvenih delavcev ter študentov arheologije in arhitekture raziskovala baziliko v tem starodavnem bizantinskem mestu. Odkrili so precej dobro ohranjen mozaik, ki predstavlja veliko dragocenost. Mozaik so našli na tleh srednje ladje bazilike. Sestavljen je iz steklenih, pozlačenih, plavih in drugih raznobarnih ploščic in obsega 16 krat 8 metrov. Na njih so velike kompozicije s različnimi prizori iz življenja ljudi in živali. En del predstavlja pastirja s čredo, drugi prizor kaže borbo človeka z levom, tretji lovca, ki goni medveda z mladiči. Posebno so zanimivi liki centavra in amazonk na konjih. Podobne scene so tudi v Carigradu v predvorju sv. Sofije in v carski palači, ki so jo pred vojno odkrili ameriški arheologi.

Vrednost mozaika v Caričinem gradu ni le v raznovrstnosti in nenavadni življenjski prizorov, temveč tudi v posebnem senčenju človeških in živalskih likov. Ti

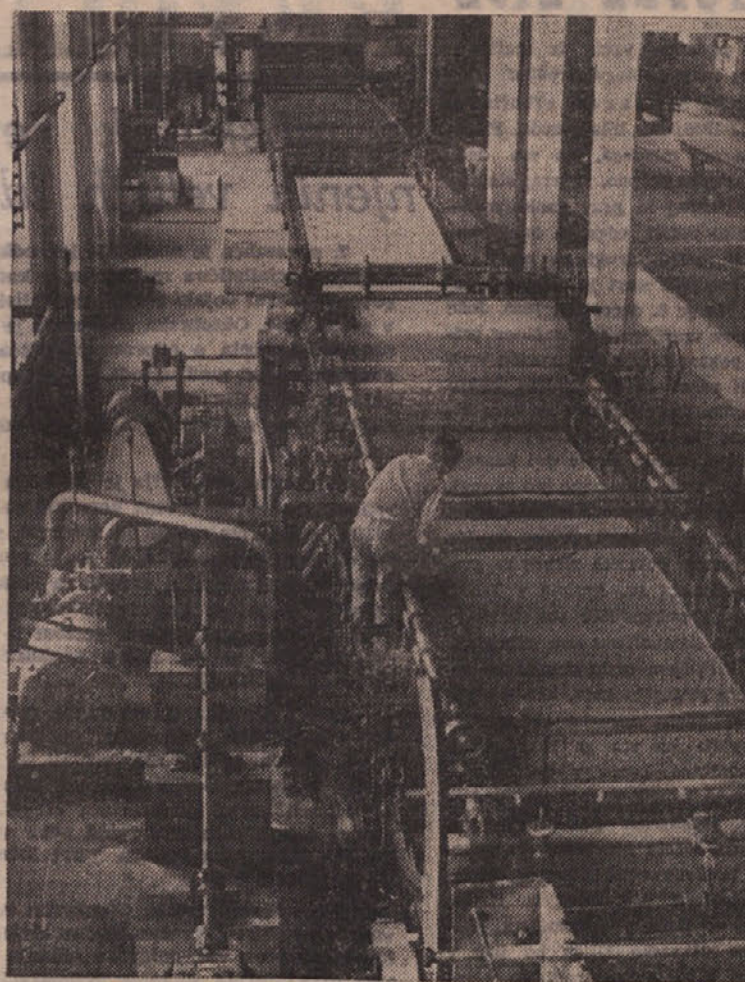
mozaiki predstavljajo do sedaj največje figurativne kompozicije, ki so jih odkrili na jugoslovanskem ozemlju iz dobe pozne antike in zgodnje bizantinske dobe. Vse te izkopanine pričajo, da je bilo to naselje na visoki kulturni stopnji.

Imena tega starega mesta še niso odkrili Bizantinski pisatelj Prokopij trdi, da je cesar Justinijan v svojem vojstnem kraju zgradil tako mesto. Edini podatek, ki bi podkrepil to trditev, pa je Justinijanov monogram, ki je vklesan v stebri ob vhodu v srednjo ladjo bazilike.

Ekipe Arheološkega instituta je končala tudi z odkopavanjem bazilike v južnem delu Caričinega grada. Pred baziliko je bil nekdanji večji atrij s centralnim dvoriščem pod milim nebom. V sredini so odkrili dobro obzidan vodnjak, v katerem je bila v letošnjem suhem letu edina voda v Caričinem gradu. Odkrili so tudi kamenite stopnice in stebre v katerih so bile vdolbine za vodovodne cevi.

Izkopali so tudi večjo količino denarja, ki je bil v obtoku v dobi od vlade Anastazija do Heraklija, oz. do prihoda Slovanov v te kraje. Ekipe je našla tudi več sledov slovanskega naselja z ognjišči. To pričča, da so v Caričinem gradu živeli Slovenci še po padcu mesta.

Dragocene izkopanine so dobro konservirali, tako da so obnavljane pred uničenjem. Posebna paznja je posvečena konserviranju mozaikov.

TOVARNA LESONITNIH PLOŠČ V LJUBLJANI

3600 KM PO JUGOSLAVIJI

Zadružništvo v Jugoslaviji in obisk v makedonski zadrugi

4

Socialističnega preobražanja v Jugoslaviji ni mogoče zaslediti samo v ustvarjanju težke industrije, pač pa tudi v preobražanju kmečkega gospodarstva. Konkreten odraz tega preobražanja so kmečke obdelovalne zadruge, ki jih je v Jugoslaviji nekaj kot 7000. Čeprav gre pri ustanavljanju zadrug za načelno gospodarsko politiko Partije, so vendar vse zadruge osnovane na prostovoljni osnovi in prav zato je postopno naraščanje števila zadrug od leta do leta odraz stopnjevanja zavesti kolektivnosti in pa odraz stopnjujočega se spoznavanja prednosti kolektivnega gospodarjenja na vasi. Sirotna tega stopnjevanja kolektivne zavesti je najbolj razvidna iz številk: 1. 1945 je bilo 31 kmečkih delovnih zadrug; 1. 1946 je njih število naraslo na 454; 1. 1947 na 779; 1. 1948 na 1318 in leta 1949 na 6603 zadruge, v kateri je vključenih 340.739 kmečkih gospodarstev in 1.856.527 ha zemlje. Pomen kolektivnega gospodarstva na deželi se je mnogo povečal z vključitvijo državnih kmečkih posestev, ki jih je bilo 1. 1949 že 1948.

Zadružno življenje na vasi ne spreminja samo načina produkcije, marveč način življenja na splošno. Zadruge so žarišče ljudskoprosvetnega delovanja v kraju in okolici, so šola, ki vzgaja socialističnega človeka v miselnosti in v dejanjih.

Ceprav so te kmečke obdelovalne zadruge raztresene po vsej državi, smo si prvo ogledali šele v Makedoniji v bližini Tetova, in to ne samo slučajno. Makedonija nam je najmanj poznana republika, zato smo si najbolj želeli stika s preprostimi ljudmi ravno v Makedoniji. Zadrug je v Makedoniji več in nekaj med njimi je vzornih, prvorazrednih. Najbolj znana je zadruga v Ljubaropolju, ki pa že presega okvir kmečke obdelovalne in prehajajo v splošno gospodarsko zadrugo z gojenjem zadrugne obrti itd. Izbrali smo si bližnjo v Brvencah pri Tetovu, kraju ki je znan po prvovrstnih prozornih jabolkih.

Bilo bi neumestno, če bi skušali zamolčati zaostalost Makedonije. Te zaostalosti ni v ljudeh, pač pa je dediščina razmer v preteklosti, ko so razni jugoslovanski režimi

vladali v Makedoniji s knuto in puškinimi kopiti žandarjev. Ko prideš v Brvenca po slabi in prašni poljski cesti, se ti zdi, kot da bi prišel v indonezijsko vas. Slabe, z blatno grajeno hišice, podprte s kolci, ustvarjajo videljske provizornosti. Taka provizornost je pred vojno v resnici obstajala.

Sredi vasi se pode otroci, perjad in prašiči. Starejši so na delu, ki ga v tem jesenskem času ne manjka. Zato je bilo treba nekaj časa, preden so priklicali predsednika zadruge. Možu je videti, da je že vajen obiskov raznih radovednežev, zato ni v njem nič kmečke okornosti. Povabi nas v zadružno pisarno, prinese arakije, nato pridejo še tajnik, podpredsednik, računovodja in zadružni agronom. Sami veseli ljudje srednjih let razen agronoma, ki je šele prišel iz šole. Gospodarstvo zadruge imajo v mezinu, kot pravimo. Vse številke imajo v glavi. Površina zadružne zemlje znaša 320 ha, od tega 250 ha orne zemlje, 24 ha livade, 14 ha deteljiska, 5 ha sadovnjakov, 4,75 ha vinogradov itd. Vseh ljudi v zadrugi je 454, vseh družin 73, to se pravi: vse družine v vasi. Sprva ni bilo tako. Zadruga je osnovano nekaj najnaprednejših kmetov. Sivari so se lotili resno in le z malenkostno pomočjo republiške vlade kmalu dosegli take uspehe, da so postopno vstopili v zadrugo vsi kmetje. Danes ni za to žal nobenemu, saj mu od kar živi, ni šlo tako dobro kot sedaj v zadrugi. Delo ima odmerjeno, preiskrbo zagotovljeno, razen tega more brez škode zase prodati na prostem trgu produkte svoje obišnice, to je zemlje okrog hiše v izmeri pol ha, na kateri goji bodisi kravo, ali prašiče in perjad. Lani je zadruga imela 22.000 ovin čistega dobička, ki je bil razdeljen med člane. Produkto prodaja zadruga po vezanih cenah državi, od katere dobi prav tako po vezanih cenah industrijsko blago. Če imajo zadružni produkti po vezanih cenah nizko ceno, pa so zato industrijski produkti po vezanih cenah temu primerno poceni. Oskrbe s prostega trga ne potrebujejo. Delovni čas se jim šteje po urah, plačani pa so delno v produktih, delno v denarju. Deja nezmerno člane zadruge oskrbujejo kružine, h katerim pripadajo, one, ki so brez

družin, pa oskrbujejo iz socialnega fonda.

Ko smo se pomenili še o tem in onem, smo si ogledali nov zadružni hlev. To je nova stavba popolnoma izven vasi. Zadruga ima krasno goved in nekaj nad 10 mčnih delovnih konj. Potožili so se, da bodo imeli težave s prehrano živine preko zime, ker je suša močno žgala po vsej Makedoniji, vendar je bil pridelek v glavnem le zadovoljiv, predvsem pridelek tobaka. Imajo traktor in nekaj bodo kupili avtomobil. Zgradili bodo silos in shrambene prostore. To, pravijo, še letos, v naslednjih letih pa vso vas, novo, čisto, belo in moderno. Takrat ne bo več koč, ki spominjajo na Indonezijo. Požgali jih bodo in z njimi sramoto preteklosti in zločin protiljudskih režimov stare Jugoslavije. To je cilj, ki ga v temeljih že vidiš, cilj, za katerega so dali življenja mnogi makedonski sinovi, med njimi mladenič Čedomir Momirovski iz Brvenca, po katerem nosi zadruga ime. Siva vrhova Ljuboten in Turčin ne bosta gledala pod seboj več žalostne Makedonije, pač pa novo, vredno sinov naroda, ki umne bolj kot kateri koli drugi ceni svobodo in ljudsko demokracijo.

ROMINFORMIAD

PLEMENITE BESEDE — KOMINFORMISTIČNA DEJANJA

V Političnem komiteju OZN je Višinski postavil predlog o prepovedi vojnih hujščin propagande in o obsojbi vojnih hujščin. Skoro vsi delegati, ki so odgovarjali Višinskemu, so v svojih govorih omenjali Jugoslavijo, Vzhodno Nemčijo, iz katere se širijo bojni klci za združenje, pa čeprav s silo, Korejo, dalje v hodoevropske države, katerih radiopostaje sipajo vojnih hujščin propagando proti Jugoslaviji, izživajo na mejah in pozivajo jugoslovanske narode k uporabi.

Višinski je tudi postavil predlog o prepovedi atomskega orožja. Zanimivo je, da za ZSSR ostalo orožje ni napadalno, verjetno zaradi tega, ker misli, da ima v njem prednost, saj so znane velikanske vsote, ki jih Sovjetska zveza vlaga v oboroževanje.

V to miroljubno politiko Sovjetske zveze spada nedvomno tudi predlog o zaključitvi pakta petih velikih sil, ki naj bi krojile usodo svetu in črtale zemljevide po svojih trenutnih interesih. Jasno je, da so proti temu zadnjemu predlogu predvsem male in srednje države: vsak poskus delitve na interesne sfere je danes obsojen na propast.

Sovjetska zveza poudarja, da je bila vedno za mednarodno sodelovanje. Z besedami je bila ZSSR res vedno za mednarodno sodelovanje, toda svojih besed ni uresničila niti s konstruktivnim delom niti z enim rubljem. Zrtvovala ni niti enega kilograma žita niti ni pomagala s tehničnimi strokovnjaki (ne političnimi agenti!), ki so bili in so še vedno tako potrebni po vojni opustošenim in gospodarsko zaostalim deželim.

GOSPODARSKA BLOKADA — IMPERIALISTIČNI TRIK

Predsednik češkoslovaške vlade Antonin Zapotocky je imel v Pragi govor o gospodarskih nalogah CSR. Govoril je tudi o vprašanju gospodarske blokade in ugotovil, da je gospodarska blokada star trik kapitalističnih imperialistov, ki ga uporabljajo proti tistim, ki se nočejo slepo pokoriti njihovi volji.

Tega starega imperialističnega trika pa se poslužujejo tudi asocijalistične države v svoji borbi proti Jugoslaviji. Tega pa seveda Zapotocky v svojem govoru ni omenil.

32LETNICA ČESKOSLOVASKÉ NEODVISNOSTI

28. oktober proslavlja Češkoslovaška republika kot 32letnico svojega obstoja, ko se je 1918 rešila habsburške jarma. Toda že leta 1921 je postalo jasno, da je Češkoslovaška postala odvisna kapitalistične države, orodje zapadnih imperialistov.

Danes pa je postalo češkoslovaško ljudstvo — kot pišejo njihovi listi in kot so govorniki poudarjali na proslavah — samo svoj gospodar, zahvaljujoč se revolucionarni borbi, ki so jo Čehi in Slovaki vodili proti nacističnemu okupatorju in pa Sovjetski zvezi, ki je nesebično podprla borbo češkoslovaškega ljudstva. Od tistih velikih dni je Sovjetska zveza izkazovala svoje nesebično prijateljstvo češkoslovaškim narodom.

Med take izraze enesebičnega prijateljstva pa spada gotovo tudi gospodarska eksploatacija tako imenovanih držav Ljudskih demokracij, med katerimi prav gotovo ni na zadnjem mestu močno industrializirana CSR.

VELIKE BOLGARSKE VOJNE ZASLUGE

Razne bolgarske vojaške osebnosti, politiki, teoretiki, komentatorji itd. že dolgo časa dokazujejo, da pripada levji delež za osvoboditev Jugoslavije bolgarski armadi. 16. oktobra pa je »Rabotniško delo« objavilo članek, v katerem neki sovjetski polkovnik Getman piše, da so hoteli izvajati odločilne bitke za osvoboditev Jugoslavije, toda Jugoslavlani tega niso dovolili, da bi tako pomagali Hitlerju in olajšali Churchill.

Res velike so zasluge bolgarske armije ne le za osvoboditev Jugoslavije, temveč tudi za osvoboditev svoje lastne dežele, ki je z razliko od Jugoslavije vstopila k zaveznikom ob koncu leta 1944, v času, o katerem je Stalin takrat pisal, da je bila vržena iz zavezniškega stroja Nemčije Bolgarija.

NALEZLJIVO VNETHJE priušesne slinavke ali mumps

Mumps nastopa sporadično ali pa v obliki manjših epidemij in to najraje po solah in vojašnicah, sploh tam, kjer je odmerjen večji številu ljudi ozko zastran prostor. Najpogostejše se pojavlja pri šoloobvezni mladini od 6. — 15. leta, vendar pa tudi odrasli niso varni pred njim. Prištevamo ga med virusna obolenja, se pravi med bolezen, katerih povzročitelji so tako majhni, da jih z današnjimi mikroskopi ne moremo videti. Njegov povzročitelj je v slini in pa v krvi bolnika. Bolezen se prenaša od človeka na človeka s t. im. kapljicno infekcijo, vendar se pa lahko okužimo, če pridemo v dotik s predmeti, ki jih je uporabljal za mumpsom oboleni. Nalezljivost se prične že nekaj dni pred izbruhom bolezni in traja navadno kakih štirinajst dni, računajoč od početka bolezni. Razvojna doba izza okužbe pa do izbruha bolezni, tako imenovana inkubacija, traja običajno dva do tri tedne, v izjemnih primerih pa tudi samo nekaj dni ali celo po več tednov.

Bolezen se prične naraglom s povečano telesno toplino in z značilno splošno utrujenostjo, včasih celo z angino in driskami. Polagoma pričenja otekati priušesna slinavka odgovarjajoči del obraza. Oteklina sega od spodnjega roba žvečavke pa tja do ušja. Prav tako je zabrela tudi jamica med ušjem in spodnjo čeljustnico, zaradi česar štrli ušelj proč od glave. Klobasasta oteklina napenja kožo in zaradi velike napetosti ter bolečin bolnik je nerad odpiral usta in težko govoril. Bolnik dobi svojski izraz lica, ki je podoben izrazu beba. Zato je dobila tudi bolezen svoje ime, kajti angleško se pravi «mumps» pačiti obraz. Oteklina navadno splakne po 8 dneh. V tri četrtine primerov bolezen napade le eno žlezo, najpogostejšo levo, druga žleza navadno oteče nekaj dni pozneje. Včasih se pa tudi zgodi, da obolijo tudi ostale žleze človeškega telesa.

Mumps mine večinoma v enem ali dveh tednih. Zabrekli slinavki se navadno ne oognjita in ko oteklina zgine, se bolniku vrne zdravje. Izmed neprijetnosti, ki večkrat nastanejo v bolezenskem poteku, je najbolj pogosto vnetje moda, ki se pa pojavi večinoma le pri odraslih bolnikih. Modo se vname iz večine teden dni po pričetku mumps in traja dober teden. Zaradi vnetja moda se lahko ta organ popolnoma osuši, kar vodi, če sta oba organa osušena, do neplodnosti. Tudi se zgodi, da je pri mumpsu prizadeto osrednje živčevje, kar se izraža z močnim glavobolom, bruhanjem in visoko temperaturo, včasih celo z otrpjenjem tilnika, kar je znak vnetja možganskih oken. Kot komplikacijo moramo omeniti tudi vnetje srednjega ušesa ter obolenje slušnega živca, ki povzroča lahko tudi gluho.

Iz navedenega sledi, da je mumps resna bolezen, kajti vdor njegovih povzročiteljev v telo čisto povzroča ne samo obolenje priušesne slinav-

ke, temveč tudi drugih za življenje važnih organov. Da se bolezen ne razširi, moramo bolnika osamiti ter mu prepovedati stike z drugimi osebam. Bolnika moramo spraviti v posteljo, izpirati mu usta s kakim razkuževalnim sredstvom in mu mazati oteklino z oljem ali kakim mazilom, za lajšanje bolečin mu pa dajemo aspirin ali piramidon.

Dr. S. S.

NASVETI in odgovori ljudskega zdravnika

Tržčanka: Ze teden dni me vsak večer, skoraj ob isti uri, prične boleti glava. Sem hudo slabokrvna, apetit imam še precej dober. Kadar hodim navkreber, mi prične srce močno biti, istočasno pa čutim tudi boleče udarce v glavi. Kje naj iščem vzroke glavobola?

Odgovor: Glavobol ni pojav sam zase, ampak skoraj vedno znak kake bolezni. Premalo ste povedali, da bi bilo mogoče ugotoviti vzrok vašega glavobola. Vzrok je lahko v slabokrvnosti, slabi prebavi (ali je vaša prebava redna?) lahko pa je tudi vzrok živčne utrujenosti ali slabega delovanja notranjih žlez. Pojdite k zdravniku, da vam dobro pregleda srce, ker močno utripanje pri hoji ni normalno.

S.S. iz Steverjana: Pričela me je boleti leva noga v členku. Boli me še posebno kadar hodim. Noga mi v členku tudi oteče. Sem bolna na jetrih.

Odgovor: Tudi vaše vprašanje je pomanjkljivo. Koliko let imate? Ali so vaša stopala morebiti ploska? Imate krčne žile na nogi? Ste že imeli revmatična obolenja sklepov? Si leve noge niste nikoli zvilili?

Zaskrbljena mati: Moja 8-mesečna punčka dobiva zobke in je zaradi tega zelo sitna in jokava. Močno se slini in si tlači ročice v usta. Moja babica pravi, da so vsi otroci taki, kadar dobivajo zobke. Mene pa le skrbi, ker ima vročino, hujša in blede. Ali naj počakam, da bodo zobki zrasi ali moram k zdravniku?

Odgovor: Res je, da nekaterim otrokom ne delajo prvi zobki nobenih preglavic, res pa je tudi, da mnogim vsak nov zobek povzroči vročino in hude bolečine ali kašelj ali drisko ali pa vse te pojave hkrati, tako da je videti otrok res hudo bolan. Upam, da je vaši punčki že vse dobro in se ji v ustecih svetijo prvi zobki. Če pa ni tako, ji dajte vitamin ali kalcija, kar naj predpiše zdravnik.

E. P. iz Lokev: Od poroda mi je ostala v križu bolečina, ki je posebno huda tedaj, ko vstanem ali hodim. Ali so morda poškodovana vretenca?

Odgovor: Ne, vretenca zaradi poroda ne morejo biti poškodovana. Bolečina je lahko ali revmatičnega značaja in v tem primeru vam bo pomagala gorkota, ali pa je vzrok vnetja ali slabe maternične lege. Za to pa morate k zdravniku.

M O D A

NEKOLIKO SPRETNOSTI IN POTRPEZLJIVOSTI IN SVOJI
NAJMLAJŠI LAHKO SAMA SESIJES TAKLE PLASCEK IZ 1,30
M RDECEGA DEBELEGA BLAGA. IZ OSTANKOV PA NAPRAVI
SE TAKO LJUBKO CEPICO. ZA SVOJO SOLARKO IN ZATE
PA BO TREBA K SIVILJI

Zdravilne rastline

RUTA

Ruta je rastlina, ki jo ljudje zelo cenijo in ji pripisujejo veliko zdravilno moč, zato jo imajo skoraj pri vsaki hiši, če že ne na vrhu pa vsaj doma v lončku. Pa je to že od nekdaj tako. Če bi se zanimali za vse naše zdravilne rastline, bi najbrže ugotovili, da sta sloves in vera v ruto od vseh zdravilnih rastlin najstarejša. Ze od davnih časov je bila ruta cenjena, pa tudi v srednjem veku je bila nje veljava izredno velika in tudi danes jo ljudje poznajo in cenijo. Toda moderna veda in moderna izkustva so ugotovili, da se z ruto ni igrali, ker je strupena. Res je, da je marsikateri strup v večjih in izkušnih rokah zdravilo in isto je z ruto, toda priznati moramo, če smo pošteni, da gre marsikatera smrt na račun rute in strupa, ki je v njej.

Ruta je rastlina, ki se k njej zatekajo predvsem ženske. Tako zelo radi poskušajo ženske z ruto, če ob mesecu ni kaj v redu. Pravijo, da če ni kaj hujšega, da napravi ruta svoje in zopet je tako kakor mora biti. Znana pa je ruta kot rastlina, ki povzroča, tudi krčenje v maternici, če je užijemo preveč. Tudi ob porodu zastopajo krči, včasih pa hoče katera izvajati te krče mnogo prej kot je pa zato primeren čas. Pravijo, da je ruta zelo strupena in mnogo strupa je lahko tudi smrt. Zato naj noseče žene nikoli ne uživajo rute, kajti kaj vemo, kdaj je kateri preveč.

Poleg drugega so ugotovili v ruti tudi salicilno kislino, ki blaži revmatizem. Ze od nekdaj gre o ruti glas, da se bori proti sitnemu revmatizmu.

Da je ruta nekaj posebnega, vidimo že iz tega, da če ruto zmečaka-

mo in se z njo drgnemo po koži, se koža vname. Po mnogi zaužiti ruti se človeku zožijo zenice, kot onim, ki uživajo morfij; jezik oteče in zelo se prično cediti sline; nastanejo bolečine v prebavilih, ker se vname v želodcu in črevesju sluznica; tudi ledvicam da ruta svoje, okvarijo se, da cede tudi kri v mehur in gre od človeka z vodo tudi kri. Posebno se poveča pritisk krvi v organe spodnjega dela trupa in s tem v zvezi vpliv rute, če ni kaj prav s krvjo ob mesecu.

Ruta ima zelo močan vonj. Za zdravilo imajo liste, predvsem posušene. Obrabijo jih, prečen ruta cvete in nato jih suše v senci. Ta močan vonj izhaja iz močnega olja, ki je v njej. To olje je zopet mešanica čudovitih snovi. Tudi v tem olju je salicilna kislina in valerijanska kislina. Valerijanska kislina pozdravi, ta je tudi v baldrijanu, ki ga tako radi pijejo nervozni ljudje, ker jim miri in jim lajša živčne bolečine. Zato ni nič čudnega, da so ljudje pri raznih živčnih sitnostih radi reserčnikom skuhalih rutine liste. Tako so lajšali histerijo in božjast, mirili krče in močno bitje srca; krepili človeka v nezvesti in ga pomirjali v velikih živčnih razburjenostih. Seveda so vedno skuhalj prav rahel čaj in v tem čaju je bila za ugoden uspeh nemajhna zasluga valerijanske kisline.

Preveč rute, sem že rekel, je zelo nevarno. Pri vsaki zastrupitvi se pojavijo vrtoglavost, bruhanje, hudo vnetje prebavil, človek onemdi in če ni pomoči, pride koščena žena.

Pravijo, da je seme rute zelo dobro proti glistam. Kakor hitro pride seme v crevo, beže gliste pred njim kot hudoba pred žegnano voščo.

T. P.

Čitajte in širite

LJUDSKI
TEDNIK

TUDI OD VAS JE ODVISNO

kaj bo dala kuharica Marija v Dijaškem domu v loncec, ko bo skuhalo kosilo 180 dijakom. Pomagajte tudi vi kuharici Mariji in prispevajte za «Dijaško matico».

RIBJI TRG:

SARDON

Sardelo in sardona je kaj lahko znamenati, treba se je le naučiti razlikovati ju. Sardon je dolg od devet do petnajst centimetrov. Od strani je sploščen, trebuh je oblasi. Prav ta trebuh je važen, ker pri drugih njegovih sorodnikih je oglat. Sardon je sedemkrat daljši kot visok. Dolžina glave je četrtina celotne dolžine telesa. Gobec je priroten. Oči so velike in so blizu krajnega roba koničastega gobca. Hrbtina plavut je v sredini. Trebušni plavuti sta sredi trebuha, za njima pa je predrepna plavut. Jasno sta omejeni in ločeni temna barva hrbta in srebrni sij spodnje strani. Glava se svetli kot bi bila zlata.

Celo poletje jih je mogoče kupiti na ribjem trgu. Njih meso je zelo dobro. Preden jih cvro, jim odrežejo glave.

Tudi sardon je selivka. Na površje k obali pride le poleti. Love jih ribiči z mrežami. Spodnja čeljust je daljša od zgornje. Jeseni izgine od obale. Pokrita je z dokaj velikimi luskami, na glavi pa ni luske, marveč neka močnejša koža, ki najbrže varuje ribi glavo pred večjim pritiskom vode; ko gre riba v večje globine morja.

V Jadranskem in Crnem morju ter v ostalih delih Sredozemskega morja je sardon kaj navadna riba. Ni pa tudi v Severnem in Vzhodnem morju. Pri nas ima velik pomen za ribištvo, v severnih krajih pa ne. Tam larajo glavno vlogo v ribištvo sardonovi krvni sorodniki sledi in trske. Poleg sardela je sardon za naše ribiče najvažnejša riba, te dve ribi še najbolj poplačata ribičem njih trud.

Sardon živi kot sardela; poleti se drži obale, pozimi pa na globljih mestih. Hrvati pravijo sardonom brgljun.

Nasveti

Tipke kakor vse predmete iz slovine čistite z alkoholom ali mešanico vodikovega peroksida in etra.

Oljnate madeže odstranite z lesa, marmorja, položenega platna, če jih zdrgnete z mešanico 80 gr limoninega soka, 400 gr lanenega olja in 60 gr krompirjevega škroba. Osušite s čistim krpo. Mešanico pripravite v steklenički, ki jo pred uporabo dobro pretresite.

Rumenkaste madeže, ki nastanejo zaradi kapljanja iz slabo zaprtih pip na dnu kopalne kadi ali umivalnika, odstranite s milom in plovcem. Če pa so madeži zastareli, zlij v kad vročo vodo s sodo, počakajte nekaj ur, nato pa zdrgnite z milom in plovcem.

Crte in odtise umazanih rok odstranite z javorovega lesa s čisto belo krpo, ki jo komaj omasti s belo pasto za parkete, nato pa skrbno izloščite z mehko volneno krpo.

Vse predmete iz neobarvanega usnja (torbice, listnice itd.) očistite s čistim bencinom, s sredico belega kruha ali, kar je tudi najbolje, s surovin mlekom.

Ako hočete odstraniti rjo z noža ali srebrnih predmetov, namočite zarjaveli predmet v kislo mleko za 12 ur, nato dobro obrišite z drgnili s plovcem.

Ako se hočete prepričati, če potrebujete sobna cvetlica vode, udari s členkom po lončku. Ako je zvok votel, pomeni, da je zemlja suha, če pa je zvok poln, je zemlja dovolj vlažna in cvetlice ni treba zaliti. Prepoznajte zalivanje namreč škodli, ker prično zaradi prevelike vlage korenine gniti.

Ce je zamašek prevelik, ga vrzi za nekaj minut v vročo vodo. Plutovina bo tako postala elastična in zamašek bo lahko potisnila tudi v ozek vrat steklenice.

Preprosto kosilo slovenske gospodinje

GOVEJA JUHA

Ceprav vemo, da znaš dobro pripraviti govejo juho, ti bomo kljub temu napisali navodilo, morda te vsega ne veš. — Goveje meso oplakni v mrzli vodi, ga nekoliko potolci, prideni govejih kosti in 5 dkg jeter ter dolij potrebno količino mrzle ali mlačne vode (nikdar vroče!). Juha se mora počasi kuhati najmanj 2-3 ure, da je dobrega okusa. Mast, ki se pri kuhi nabere na površini, posnimi s cedilcem. Ko se je meso kuhalo 1/2 ure, dodaj dobro opran in osušen korenček, 2 korena peteršilja z listjem vred, strok neolupljenega česna, glavico neolupljene, na štedilniku prepražene čebule, 4 poprova zrna, 2 lovorova lista, nekoliko hrena in po okusu tudi nekaj muškatelca in paradižnika; osoli. Ko je meso mehko in juha dovolj čista, odstavi, prilij 1 dl mrzle vode in pusti stati 1/2 - 1 uro. Pred uporabo juho prece-

di, daj na ogenj in ko zavre stresi vanjo domače rezance.

MESANA SOLATA

Pripravi različne solate, ki jih pač dobiš v tem letnem času; vsako posebej zabeli in jih naloži na širok plitev krožnik. V sredo daj precej visok kupček krompirjeve in zeljate solate, ostale pa okrog lepo razporedi po barvah.

OMLETE Z VANILJINO KREMO

Speci na maslu 10-12 tankih omlet, jih na debelo namaži z vaniljino kremo, zvij, položi v ponev drugo pol; druge, potresi s sladkornim prahom, deni v pečico, da se dobro pregrejejo, nato jih spet potresi s sladkorjem in ponudi.

Krema: Vmešaj rumenjake, 1 žlico moka, 6 dkg sladkorja, nekaj vanilije ter dolij 1/4 l mleka, dobro stepi, nato pa na vročem štedilniku neprestano stepaj, da zavre.

KO VINO preneha kipeti

Pretakamo vselej, ako le mogoče, ob lepem, jasnem vremenu in gledamo, da se klet, oziroma vino med pretakanjem preveč ne ohladi. Pred pretakanjem klet najprej zažveplamo nato pa prezračimo.

Pri lepem vremenu in visokem barometričnem pritisku uhaja manj bukatnih snovi in ogljikove kisline iz vina, kar je važno posebej za staro vino. Mladu vino potrebuje zrak, pa vendar ga ne smemo vselej zračiti, zlasti ne, ako je podvrženo rjavenju.

Kako naj prvič pretakamo, nam pove vino samo.

Nekaj dni pred prvim pretakanjem vzamemo iz vsakega sode kozarec vina in ga pustimo najbolje na sonu, od koder smo ga vzeli (da ni pomote) ali pa doma v sabeti vino opazujemo, kako se spreminja v dotiku z zrakom.

Ce je vino zdravo in če je dobro pokopelo, se bo v nekaj dneh začelo od zgoraj navzdol lepo čistiti. To je znamenje, da vino potrebuje zraka, da je torej prav, da ga pri pretakanju prezračimo. To pa naredimo tako da pritrdimo na pipo razpršilnik, ki je podoben onemu, ki ga rabimo pri zalivalnih škropilnicah. Na ta način prši vino iz pike v finih curkih v škaf in se v obilni meri nasrka zraka.

Ce nimamo takega škropilnika, si pomagamo tako, da denemo v škaf pod pipo kako metlico, kosček rešetke ali kaj podobnega, kar povzroča, da se vino močno peni in zračni.

Vino bo seveda po pretakanju zaradi izgube ogljikove kisline bolj razbitno in bo zaradi beljakovin in sluzi in še bolj motno kakor je bilo poprej. Sebe po kakih 14 dneh bomo videli blagodejni učinek takega pretakanja. Vino se predvsem bolj učisti in dobi čistejši, in milejši okus kakor pred pretakanjem. Dobro je tudi, zlasti če je vino zadostno pokopelo in ni prekislo, da sod, v katerem vino pretakamo, nekoliko zažveplamo.

Ce pa ostane vino v kozarcu, tako, kakršno je bilo, je to znak, da je v njem najbrž še precej sladkorja ali takih snovi, ki se ne morejo izločiti, zlasti sluzi.

Gotovo bo tudi temu vnu koristilo zračenje. Ce pa ima vino še več sladkorja, ga ne bomo žveplali, ker bi to preprečilo dokipevanje, ki se sicer v topli kleti po pretakanju rado razvija. Ce pa je vino že popolnoma pokopelo in ne sladi več, ga zažveplamo.

Imamo pa tudi primere, da se vino v kozarcu ne učisti, ampak še bolj zgosti, porjavi ter dobi neprijeten okus.

Tako vino vsebuje neko kvasilo (oksidazo), ki povzroča, da se v vinu na zraku pričnejo razvijati razne snovi (beljakovine, barvila, škrovi in itd.).

Razkrojene snovi, večinoma prosteninske spojine, se izločajo in padajo kot neka rjava, blatu podobna gošča na dno kozarca. Tako vino vsebuje tudi dostikrat glivice ali bakterije, ki tvorijo na površini vina rdeče in vijoličaste madeže, in je v nevarnosti, da se pokvari.

Ker zrak na tako vino slabo vpliva, ga je treba tako pretočiti, da pride čim manj mogoče z zrakom v dotiko. Najbolje je, da vinske sesalke in sod, v katerega vino pretakamo, močno zažveplamo.

Zveplo pa moramo (kakor vselej) šele neposredno pred pretakanjem v sodu zažgati, ker se sicer žveplov dvokis prej izkazi, se pravi v sodu izpreminja, preden pride z vinom v dotiko.

Močno žveplanje zelo pospešuje oksidacijo, kar je podobna škropilniku za zračenje vina. Cev vtaknemo v sod skozi odprtino vehe in vino teče v tenkih curkih v žveplov plin v sodu.

Ce vino diši po žveplovem vodiku (gnilih jajcih) ki se je med kipenjem razvil iz žvepla, ki je prišlo tako ali drugače v kipeči most, je treba tako vino prezračiti in pretočiti v dobro zažveplan sod.

Za pretakanje vina rabimo razno orodje, kakor pipe, škafe, lije, itd. Najboljša pa je vinska sesalka.

Drugo in nadaljnja pretakanja

Po prvem pretakanju se večinoma v vinu plavajoče blato (drož, kristalčki vinskega kama, strjenih beljakovin itd.) iz vina izloči in pada na dno, kjer tvori tako imenovani kalež.

Ceprav takega kaleža ni tako ve-

liko kakor drož, se vendarle v pomladni toploti lahko razkroji in vino pokvari. Zato je treba, da vino pretočimo, še preden nastane v kleti višja toplota. To pretakanje opravimo marca meseca, najkasneje pa do maja.

Ce vino še sladi, in sicer brez napak, ga pri tem ne bomo žveplali, ker se s pretakanjem osvežijo v njem kipele glivice in vino se začne prašiti, dokipevati.

Ko vino popolnoma pokopi, mu zmerno žveplanje prav koristi, da postane bolj čisto, stanovitno in svetle barve.

Ce se vino v enem mesecu po drugem pretakanju dovolj ne učisti, potem ga učistimo umetno, in sicer s kakim čistilom ali pa da ga filtriramo.

Ce vino staramo, morda, za vsteleničenje, ga pretočimo v drugem letu še dvakrat do trikrat, vendar pa vedno tako, da se ne meša preveč z zrakom.

Pri vsakem pretakanju pa vino nekoliko zažveplamo.

SODI SO POLNI MLADEGA VINA. BURNO KIPENJE JE PRENEHALO IN SLADKO KAPLJICO JE TREBA PRETOČITI, SICER SE PREJ ALI SLEJ POKVARI.

Navodila sadjarjem v času sajenja sadnega drevja

Zaradi ugodnih podnebnih in talnih razmer je naše ozemlje izrazito sadna pokrajina. Uspevajo pri nas posebno dobro češnje, breskve, marelice, smokve, slive, jabolane in hruške.

Razvojna možnost sadjarstva je pri nas izredno velika. Naše sadje je že pred prvo svetovno vojno bilo poznano širom po vsej srednji Evropi. Naše češnje so slovele v Pragi in na Dunaju. Ce pa nas nanesse pot po ozemlju, se lahko prepričamo, koliko praznih prostorov je še, ki bi bili lahko posejani s sadnim drevjem. Sadjarstvo in vinogradništvo sta edini gospodarski panogi, ki nista podvrženi škodljivemu vplivu suše. Sadjarstva se moramo v bodočnosti še bolj oprijeti. Sedanje sadjarjenje ne zadostuje. Potrebno je, da preidemo od ekstenzivnega k intenzivnemu sadjarjenju.

Blizu se čas saditve sadnega drevja in zato dajemo našim sadjarjem nekatera glavna navodila in nasvete.

Preden se odločimo na obnovo naših sadovnjakov, moramo predvsem misliti na vzgojo sadnih drevesc. V preteklosti smo kar na slepo naročali sadike iz tujih drevesnic. Sadno drevje je prispele v naše kraje iz Italije, kjer je drevje raslo in se razvijalo v drugačnih podnebnih in talnih razmerah. V bodočnosti moramo sadna drevesca sami vzgojiti.

Ako hočemo naše sadovnjake obnoviti v 20-30 letih, potrebujemo letno najmanj 10.000 sadnih drevesc. Danes lahko rečemo, da je gojitev drevesc prepričana posameznikom. V bodočnosti bomo morali organizirati sadne drevesnice za vsak sadni okoliš posebej. Seme za vzgojo drevesnih sadik mora biti dobro in zdravo; mora biti nepoškodovano in sveže naravne barve. Najbolj priporočljive so divje vrste in sicer pri breskvah, češnjah, jabolanih in hruškah. Iz semena divjakov vzgojimo možna, zdrava in trpežna drevesa. Za samorodna plemenena sadnega drevja (oreh, ko-

stanj) rabimo žlahtno seme.

Posebno skrb moramo posvečati sadni sorti. Prava sorta mora priti na pravi kraj! Potreben je pregled sedanjega sadnega izbora. S časom moramo odstraniti neustrezne sorte. Saditi moramo le one maloštevilne vrste, ki so določene za določeni sadni rajon. Pri razporeditvi moramo upoštevati razen podnebnih in talnih razmer tudi zahteve tržišča.

Priporočljive vrste: Upoštevajoč dosežane izkušnje, lahko priporočimo naslednje vrste za najbolj važno sadno drevje.

Cešnje: črna tarčentanka, zgodnja goriska,

Breskev: Priporočljive vrste so tiste, ki dozore vsaj do konca meseca julija. Za poznejše vrste moramo omeniti, da so podvržene inozemski konkurenci. Naše vrste so že več let potisnjene v stran. Zelo priporočljive so naslednje: Amsden, May Flower (majski cvet), Triumf in Halle.

Marelice: ogrska in mansiška marelica.

Cešplje, slive in renklodi: domača češplja, rumeni renklod in sliva Burbank.

Mandelj: Pri nas imamo več vrst mandeljnov. Lepe vzorce smo videli na gospodarski razstavi v Kopru. Priporočljive so vrste s tenko lupino.

Hruške: Za hruške je omeniti, da se je po prvi svetovni vojni zelo obnesla gojitev po sistemu navpičnih kordonov. Hruške, vzgojene na ta način, morajo biti cepljene na kutini. Beli trn je primerna podlaga le na kamenitem ozemlju (Kras in Buščina). Najbolj priporočljive vrste so: Viljemovka, zelena magdalenka, Hardyjevka maslenka, Pastorjevka (curato), košja. Duchessa Anguelen in Pass Crasan.

Jablana: Omeniti je, da naše ozemlje ni prikladno za gojitev jabolanih. Kljub temu vidimo na razstavah v Kopru že več let prav lepe vzorce jabolok. Potrebno bi bilo ugotoviti sorte in se odločiti za najbolj prikladne.

Oreh: Pri nas oreh prav dobro uspeva povsod. Za zemljo ni izbirčen. Koliko dvorišč je še nezasaženih, kjer bi lahko uspevali orehi! Zelo cenjen je orehov les enako plodovi. Oreha ne smemo mnogo presajati in tudi ne obrezovati. Najbolj priporočljiva vrsta je tankolupinasti »Sorrentinski oreh«.

Pravilni saditvi sadnega drevja pri nas žal ne polagamo dovolj važnosti.

Kdaj je pravi čas sajenja? Najbolj ugoden čas za saditev sadnega drevja je pozna jesen, dokler zemlja ne zamrzne. Spomladi ni pri nas priporočljivo saditi drevesa (posebno ne na Krasu), ker se sadike dobro ne ukoreninijo in je zaradi tega podvržena suši.

Pred saditvijo moramo zemljišče globoko preorati ali prekorati (rigolancje) in to celo površino, če gre

za specializiran sadovnjak (nasa-di breskev ali »navpični kordoni hruške«). Ce pa sadimo v luknje, morajo biti prostorne. Cim bolj je zemlja zbita (ilovnata tla ali kraski kameniti teren), tem bolj široke in globoke morajo biti luknje. Korenine ne smejo v času razvoja naiti na zapreke.

Drevesom moramo že ob saditvi dobro in pravilno pognojiti z domačimi in umetnimi gnojili. Pri tem moramo paziti, da gnoj ne pride v dotiko s koreninami, ker je nevarno, da segnjajo ali pa jih gnoj v suhem letu seže. Od umetnih gnojil ne smemo pozabiti na superfosfat.

Drevesa moramo pred saditvijo pravilno obrezati, korenine pa navadno prikrajšamo za eno tretjino. Pred sajenjem jih namakamo v zmes, katero smo pripravili iz ilovice, kravjaka in vode.

Kol postavimo k drevesu ured saditvijo. Ce zabijemo, ko je drevo že vsajeno, je nevarno, da mu poškodujemo korenine.

Ze pri kopanju lukenj moramo ločiti gornjo plast rodovitne zemlje od spodnjih plasti. Korenine morajo biti pokrite z rahlo in plodno zemljo.

Pri tem moramo paziti, da ne ostane med koreninami praznega prostora. V tem primeru bi se korenine posušile ali splesnile. Pri saditvi moramo paziti, da ne sadimo ne preplitvo ne pregloboko. Sadika mora biti vsajena tako, da pride korenski vrh na površje zemlje. enako kot je drevo raslo v drevesnici.

Saditi morata dve osebi, prva drevesce drži, druga pa zasipava in narahlo potlači zemljo, da se bolje oprime korenin. Po končani saditvi moramo drevesce privezati h kolu. Ce imamo vode na razpolago, je priporočljivo drevesa zaliti.

Druga velika napaka, katero opazamo v večini naših sadovnjakov, je razdalja med posameznimi sadnimi drevesi. Glede razdalje se moramo držati sledečih navodil:

1. Sadno drevo mora imeti dovolj sončne svetlobe za razvoj, pravilno oplopitev cvetja in dozoretev plodov.

2. Sadno drevje je podvrženo raznim boleznim glivične in bakterijske narave (Fusikladji, plesen, gniloba itd.). Ugotovljeno je, da se te bolezni zelo pogosto pojavljajo v obseženih in gostih nasadih.

3. Pregosto sajena drevesa je zelo težko gojiti in škropiti proti zajedavcem in boleznim.

Drevo mora torej imeti dovolj prostora za razvoj korenin, dovolj zraku in svetlobe, da tvori krono. Pregosto sajena drevesa ne morejo dihati in ko dorastejo moramo odstraniti vsako drugo drevo, v nasprotnem primeru dobimo zelo pičel in slab pridelek.

Ni mogoče točno navesti razdaljo med drevesi. Odvisno je od lege zemljišča in od narave zemlje. V glavnem pa se moramo držati naslednjih razdalj:

Breskve sadimo vsaj 5 m narazen. Češnje sadimo vsaj 10 m narazen. Jabolane in hruške v razdalji 8-10 m. Orehe sadimo vsaj 12 m narazen. Smokve 5-8 m narazen. Slive srednje debelje 5-6 m narazen. Hruške, cepljene na kutini in vzgojene v »navpičnih kordonih« 0,7-1,2 m narazen.

ČEBELARSTVO V NOVEMBRU

Kdor jih še ni, mora v tem mesecu vzimati svoje čebele. Razumen čebelar je že v oktobri naredil vsa jesenska dela v čebelnjaku, pregledal vse družine, po potrebi dodal medu, zožil gnezdo, združil slabiče itd. V tem mesecu nima drugega dela, kakor da zavaruje svoje čebele pred mrazom in neugodnimi razpokami na panjih. V kitom in prazna medišča napolni s suhim listjem in slamo. Zrelo zoži na nekaj cm; kdor ima v čebelnjaku miši naj nastavi strupa ali pasti, ker miši zelo vznemirjajo čebele pri zimskem počitku. Vzdrževanje čebele porabijo mnogo več medu. To ni v tvojo ne v njihovo korist.

Vojni roman slovenskega naroda

DOBERDOB

PREŽIKOV

VORANC

Kar je ta čas navdajalo feldvebla, je bila dosledna odkritosrečnost; odkritosrečno je bil tudi odločen, da gre rajši na fronto, katere se je dotlej izogibal kakor požiravnik sredi polja, kakor pa da bi še ostal v karantenskem oddelku, kjer se mu je odpiralo celo brezumno nevarnost. In zdaj se je priliv teh ruskih banditov šele pričel ter je bila šele ena sama baraka dobro polna. Kaj bo, kadar napolnijo tudi ostale?

Podpolkovnik se je tedaj spomnil, da je njegova dolžnost braniti delo vrhovne komande pred podložniki.

«Tako nevarno spet ni! To, kar se godi zdaj, je pač prvi naval. Počasi se bodo vračajoči se vojni ujetniki ugnali, se navadili — tistim pa, ki se ne bi ohladili, bomo o pravem času prirezali peruti... Tudi fronta, kamor bo večina kmelov odšla, bo storila svoje... Njegov obraz se je čimeno blestel.

Narednikov obraz pa se navzlic temu ni hotel razjasniti. Razjasnil se je nekoliko šele, ko se je podpolkovnik obrnil k njemu z nenadnim vprašanjem:

«Kaj pa gospod komandant...?»

«Gospod lajtnant Domin?»

«Da...?»

Podpolkovnik Fortis je dobro poznal narednika Roma ter tudi lajtnanta Domina, ki mu je nedavno bil že drugi pridelen. Obema je zaupal. Mladi poročnik se je šele pred kratkim vrnil z bojnega polja. Njemu je komanda zaupala začasno poveljstvo nad vračajočimi se ujetniki. Domin je imel za to vse pogoje: Bil je zanesljiv, čeprav je bil Slovenec; prsi so mu bile okrašene z odlikovanji, znal je vse v poatev prihajajoče jezike, bil je vreden in vnet. Vprašanje povišanja za nadporočnika je bilo tudi že v teku. — Vendar je imel svoj namen, ko je stavil Romu to vprašanje.

Rom tudi ni na naglo padel, da ne bi razumel jedra stavljene vprašanja. Zavedal se je, da je pri komandi posebno dobro zapisan in da je njen zaupnik. Tudi ni bil tako preprost, da bi z zaupanjem, ki ga je užival, razmetaval. Naposled tudi ni mogel kaj očitati svojemu komandantu. Zato je naredil nedolžen obraz, ko je kakor brez zanimanja rekel:

«Mislim, da je gospod lajtnant najboljši volje...»

«Dovolj strog...?»

«Skoraj prestrog!»

«Ali imajo respekt?»

«Hm — tega si kljub strogosti menda ne zna pridobiti.»

Podpolkovnik Fortis ni vrtač dalje. Ta feldvebel je res pravi tišč. Tak je Domin, kaj ga je. Tudi fronta ga ni predelala. Na njegovem mestu bi moral biti človek, ki bi tem revolucionarjem zlezel v dušo in jih od znotraj podrli, vse razkopal. Sama disciplina ne zadostuje. To bi nazadnje že Rom opravil. Obrnil se je k naredniku:

«Sestaviti bi bilo treba listo najglasnejših kričavcev. Tako...»

Narednik je pravilno razumel, da želi komanda zaupno, pod roko, a ne uradno sestavljeno listo.

«To bo dolg seznam!»

«Vseeno — to je, kar potrebujem.»

Rom se je zamislil.

«Največji kričavec je neki frajter Možina Karel — neki Slovenec...»

«Dobro — na listo z njim, pa bomo videli, kaj bo treba ukreniti.»

«A kaj bo z menoj? Kakor sem rekel, rajši na fronto kakor v karantenskem oddelku, je hitro dodal Rom, hoteč se še v poslednjem trenutku kolikor mogoče poceni oprostiti posla, katerega se je bal celo on, feldvebel Rom — ta neustrašera zaledna podgana.

Toda podpolkovnik se ni dal ugnati. Odpravil je narednika z besedami:

«Bomo videli...!»

Kljub temu, da njegov vojni raport še ni imel zelenega uspeha, se je Rom vendarle pomirjen vračal v karantenski oddelok. Strah, ki mu je zalezal že globoko v kosti, mu je tudi povečal voljo do obrambe, do ohranitve. Mislil je na listo in njegovi rabeljski prsti so kar sami od sebe zaigrali, kakor takrat, ko je vedril in oblačil v barakah za lazaretovsko kasarno. Avstrija in vse take reči so bile pri tem silno oddaljene. Zavedal se je le, da brani sebe, ako brani cesarsko monarhijo, in da brani Avstrijo, ako brani sebe...

JUDENBURG

I.

Bil je lep aprilski dan, jasen, brez dežja, prvi te pomladi, ko je sonce moglo razsutj vso svojo razkošnost po deželi. Po ozki dolini Mure je pihljal južni veter in njegove prebujajoče se sape so s pomočjo sončnih žarkov preganjale zimo iz dolinskih leg proti goram; sreg, ki je še pred drevi obrobil stinska pobočja gozdov, je izginil, kakor bi trenil. Plesnoba rjavih travnikov okrog mesta je začela bledeti in čez polja je dahnil prvi dih vigradne svežine. Sneg, ki se je z vrhov oddaljenih gora svetil v dolino, se je zdel, kakor strmeč, pred mladino se umikajoč stavec.

Navzlic temu, da je od vseh strani dihala vigrad in klica s polj, z gozdnatih pobočij in iz globoke struge za mestom, se taborišče kraj mesta, kjer je bil nastanjen 41. mürsbataljon 17. regimenta, nikakor ni moglo otresti zimske puščobe; mrko in dolgočasno so se stiskale barake med polje in čeprav je bila nedelja, se je na prvi mah zdelo, da je taborišče neobljudeno. Posamezne, okrog barak se stiskajoče soldaške postave pa so pričale, da temu ni tako; vigradna toplota je silila tudi skozi planke in privabljala na dan prebivalce, ki so se na soncu stresali, kakor bi prihajali iz luknj dolgega zimskega spanja.

Za barako druge stotnije se je sončila skupina plesnivih, okornih soldatov, oblečenih v koprivnate cape,

ki so ohladno mahedrale okrog ostrih kosti. Sončni žarki, ki so razgrevali planke, so počasi tajali vojake. Ti so se pričeli sumljivo pregibati.

«Madona!» je zaklel Demark, ko se je nekaj časa kakor govedo brezuspešno drgnil s hrbtom ob planke. «Človek res ne ve, ali je za soldata boljši mrz ali pa sonce. Komaj se malo ogreješ, te že začne mučiti ta prekleta golazen in ti piti še tisto kri, ki jo imaš.»

Njegove obupane oči so begale po tovariših, kakor bi pri njih iskale zaščite. Znano je bilo, da Demarka uši posebno ljubijo. Brez golazni seveda ni bil nobeden, toda Demarka so uši huje napadale kakor pa njegove tovariše, ki so ga dražili, da ima najbrže slajšo kri.

«Jaz se ne morem ravno pritoževati, je nagajal Stefanič in pozabil, da si z desnico venomer sega pod levo pazduho in drobi nalovljeno ušje seme. Tretje, ki je čepel na tleh in preobračal slečeno suknjo, je bil Davtovič; dalje ob plankah sta slozela še Palir in Grahovina, ne meneč se za početje tovarišev ne za kaj drugega. Ob pa sta menda prisluškovala kruljenju svojih želočev.

«Ruske uši so hujše do laških!» je Davtovič že drugič začel razlagati. «Je namreč ta stvar, da ruska uš neprestano žre, medtem ko se laška nažre, potem pa miruje, dokler spej ne postane lačra. Meni so ljubše laške.» «Kakšne so pa naše?» je ujedljivo bleknjil Stefanič. Toda na odgovor je zaman čakal, pač pa je Demark zamišljenega obraza dejal:

«Veste, kaj bi storil, če bi dobil v roke tiste, ki so zakrivil sežiganje vojno in ročajo nehati? Zapri bi jih v poseben prostor, v kako dvorano ali kam, kjer ne bi bilo nobene oprave, ampak samo gola cementna tla. Nato bi vsul v prostor nekaj vreč uši — na vsakega ero vrečo. Pravih živih, lačnih uši! Tako, zdaj pa le začnite... To bi bil ples, kaj? Ali bi se kanjale otepali, pomagalo jim pa ne bi nič. Ti bi pa od časa do časa gledal skozi linico, kako daleč je že s to južno. Rečem vam, da bi bilo vojne takoj konec! To bi bilo bolje, kakor vsako natikarje na kol ali podobne reči...»

Vse te oblike je za hip preletel samozadovoljiv sijaj, ki je sinil tja iz njihovih trpinčenih, obupanih duš. «Tako sem lačen, da sem čisto slab!» je vzdihnil Grahovina in se zastrmel s takimi očmi v zemljo pred seboj, da bi zaustavile črva, krta ali kačo ki bi se ta hip plazila po njej. Glad je trpinčil vse, dasiravno je bilo po kosilu, toda najbolj je mučil Grahovino, ki je pri kompaniji veljal za največjega požeruha.

«V Judenburgu je še hujše, kakor v Lebringu», je menil Stefanič. «V Lebringu si vsaj lahko ves dan ležal, tukaj moraš biti pa ves dan na nogah. Da bi le že bili godni za fronto, potem me ne bodo več videli ne tukaj ne v Strnišču ne v Lebringu...»

«Möbius je hujši kakor Fortis», je dejal Demark.

Začel so kratek, malomaren pogovor o oficirjih, o majorju Möbiusu, o nadporočnikih Seunigu, Vesevku in drugih, katerega pa je zaustavil Grahovina s krčevitim glasom:

«Ne, jaz ne zdržim več! Moram kje kaj dobiti, naj se zgodi, kar se hoče. Dares je nedelja.»

Dvignil se je s tal in napeto premišljeval, kaj bi. Z njim vred se je dvignil tudi Palir. Potem je vsa petorica zapustila drugo skupino vojakov, ki je stala pred vhodom in zijača zdaj na tla, zdaj pod ostrešje.

«Rad bi vedel, kdo je naredil to svinjarijo?» je ren-talil korporal Hafner. Izza ostrešnika je viselo nekaj štrn razdrtega ptičjega gnezda, večji del gnezda pa je ležal na tleh. Nizko nad ostrešjem barake in nad glavami soldatov je žalostno čivkaj lastavičji par, kakor bi se pritoževal nad razdejanjem. Vojaki so molčali, toda kor-poral se je še dalje razburjal:

«Jaz bi le rad vedel, katera svinja je to naredila? Kaj ima kdo od tega, razdrti nedolžnim živalim gnezdo?»

Demark, ki je še malo prej razlagal, kako bi mučil tiste, ki so za vojno odgovorni, se je sklonil k razdrtemu gnezdu ter ga z nekim posebnim spoštovanjem preobrnil, rekoč:

«Ali je bilo že kaj notri?»

«Se re, saj sta ga ptička komaj skup znosila», je raz-ložil Meglič, ki je bil iz te barake.

Vojaki so se s Hafnerjem na čelu pričeli odpravljati proti izhodu taborišča. Tu jih je pozdravil četovodja Rogelj, ki je imel bataljonsko stražo.

«Tebi pa so pilepili danes!» se mu je nasmehnil Hafner.

«Kakor skoraj vsako nedeljo!» mu je z vedrim gla-som odvrnil Rogelj in namignil fantom, ki jih je poznal. «Menda sem se kaj pregrešil, da me imajo tako radi.»

«Nas vse imajo radi in nas bodo imeš čedalje rajši!» je s smehom dodal Hafner. Gruča se je obrnila proti me-stu. Čez nekaj časa se je oglašil Demark.

«Kam pa pravzaprav gremo? Jaz nimam niči ficka v žepu!»

Obstali so sredi poti, kakor bi se šele zdaj spomnili, da res nimajo nobenega pravega cilja. Bila je prva lepa nedelja te pomladi, kljub temu ni bilo na cestah pravega življenja. Večina vojakov je ostala doma zaradi pre-velike izmučenosti in zaradi pomanjkanja sredstev za okušanje tiste pičle zabave, ki jo je tako mesto, kakor je bil Judenburg v začetku osemnajstega leta, moglo nu-diti. Posamezniki pa, ki jih je sonce navzlic vsemu le iz-vabilo na dan, so brezciljno tavalj po mestu in se še bolj mrki in nejevoljni vračali v kasarne in barake. Po-gled na prazničnost okolice, s katero se je mučilo sonce, jim je še nazorjeje predstavil njihovo neobglenost in ves nesmisel življenja, ki ga morajo živeti proti svoji volji. Tisti, ki so imeli kak denar, so se začeli v sta-roveške krčme in se prepuščali omotični šmarnici ter sadjevcu, ki so ga vlačili tja kmetje iz oddaljene laboške

doline in kateremu so krčmarji prilivali špirit. Iz teh staroveških krčem je pozno v noč šumelo tvegano razpo-loženje obupancev ali lahkoživcev, katerih je bilo vedno več. — Podobno kakor z vojaštvom je bilo tudi s civil-nim prebivalstvom.

«Jaz tudi nobenega!» je rekel Stefanič.

Isto je potrdilo še nekaj drugih vojakov.

«Jaz bi lahko dal za liter mošta», se je oglašil Meglič.

«Jaz tudi za enega!» je dodal korporal Hafner.

«Za tebe pa ni dobro, če boš hodil po mestu z nagni, navadnimi infaristami!» ga je poučil Palir. «Ce te vidi nadporočnik Seunig ali pa celo major Möbius, se boš lahko za ušes popraskal...»

«Kaj mi kdo more?» se je hudo bavčil korporal.

«Kakor Roglju, ki je vsako nedeljo privezan s kako službo. Jajali bodo na tebi, da boš kri znojil. Znajo ti gospodje, znajo...»

Hafner je zamahnil z roko, a Demark je hitro sku-šal znova naplesti prekinjeni razgovor:

«Za dva litra torej že imamo. Koliko nas pa je?»

Bilo jih je šest, Grahovina je bil medtem že nekam izginil. Bilo je toliko, da se je na vsak način izplačalo pogledati kam. Počasi so se namerili proti krčmi za kmečke ljudi, ki je bila v ulici za glavrim trgov. Kljub zgodnji uri so bili prostori že polni. Pirkšmič je imel poleg šmarnice še najboljši sadjevec in tudi špirit, ki ga je točil, nj tako hudičevu smrčel, kakor pri Gruberju ali pa pri Zaparki. Novi gostje se še niso dobro razgle-dali po zakajenih izbah, ko je iz neke mize zaklical znan glas:

«Palir!»

Poklicani se je ozrli že vzklili:

«Barfuss!»

Bil je v resnici njihov nekdanji tovariš Barfuss, ki so ga zapustili v Lebringu že pred meseci. Takrat, ko so odhajali, sicer ni bil slab, toda zdaj je bil tako debel, da bi ga skoraj ne mogli spoznati. Prisedli so kar k nje-govi mizi. Srečanje je bilo res nepričakovano, toda kna-lu jim je Barfuss pojasnil, kako je prišel sem. Bil je do-ma iz bližnje okolice bi je pravkar že drugi odhajal na dopust. Ker ni maral hoditi peš, je čakal na kmeta iz svoje vasi, ki je bil tu po opravkih. To je povzročilo, da ga je imel že precej pod kapo. Janez se ga kar niso mogli ragedati, tak je sedel za mizo; ušesa so mu štrlela iz pravih maščobnih jam in poteze, ki jih je zadobil v Galiciji in potem na Doberdobo, so popolnoma izginile; uniforma je bila popolnoma nova, a na prstih se mu je blestela bronasta kolajna, zaslužena na Doberdobo.

Kmalu so bili vsi kakor družina.

«Ali si še zmeraj v Lebringu pri bacilih?» ga je podražil Palir.

«Še vedno in me tudi noben zlomek ne spravi stran!» je vpil Barfuss. «Jem, kolikor hočem, spim, kolik-or hočem in čakam, kdaj bom začel nositi bacile. Ta dr. David je izvrsten človek — raj ga hudič vzame! Kakor kolj me vidi, mi začne kvasiti o bacilih. Kvast, si mislim jaz, samo da me pustis v miru.»

Potem je Barfuss pripovedoval, da je dr. David medtem pometel z vsemi simulanti, nagnal je iz taborišča tudi Segala, katerega je ščitil feldvebel Rom, nazadnje pa je nagnal tudi Roma samega. Janezom je bilo skoraj prijetno slišati take stvari, čeprav je vsak, ki je imel opravka z Lebringom, prekliral Davidovo ime.

«Dr. Taggel je zdaj pri nas!»

«Da, tudi vse svoje pomočnike je razgnal.»

Barfussu je bilo lahko; imel je denar in odhajal je na eromesčni dopust. Demark je že mežikal Palirju, češ naj ga malo potiplje, vendar je bilo to popolnoma nepotrebno. Barfuss se je že razkoračil za mizo in vpil:

«Pirkšmič, vina na mizo! To so moji tovariši, s ka-terimi sem bil na Doberdobo. Vina na mizo!»

Potem so pili bratovščino z dobrodušnim Barfussom tudi tisti, ki so ga danes prvič videli. Vedel se je ka-kor gospodar.

«Vidite, Kranjci, to je moja domovina! Kar tukaj vi-dite — moja domovina! To je nekaj drugega, kakor tisto vaše kamenje, tisti Kras...»

«Vsi kraji so lepi za tistega, ki je tam doma», mu je ugovarjal Stefanič. «Ce bi bil mir, bi se človek tudi na Doberdobo rad vrnil domov.»

Stajerec se je malo zamislil, potem pa rekel:

«Imaš prav Stefanič! Vedno si imej prav! Sploh ste vi Kranjci imeli vedno prav...». Po teh besedah je pre-meteno poškilil po omizju.

Stefan šmarnice je začustoval, da ga je vsa šestori-ca s korporalom Hafnerjem vred čutila in še en nov Stefan je povzročil, da so se pivci pričeli močno gledati, medtem ko so se po tretjem Stefanu že vikali. Razni oziri, ki so jih malo prej še čutili, so padli in zavlačala je reusmiljena odkritosrečnost.

«Kaj pa s tvojo sestro?» je Stefanič vprašal Barfussa. Toda s tem je nehote dregnil v sršenovo gnezdo: Barfuss ga je najprej zabodeno pogledal, potem pa vzrojil:

«Jaz nimam nobene sestre, jaz nimam nobene sestre...!»

«Kaj se boš orezaval? Tista, katera se je z Rusom spečala?»

«Tista ni moja sestra!» jo je skušal zatajiti Barfuss, ki je bil podoben tigru, pripravljenemu, da se vsak hip spusti na svojo žrtev. Tako ga je držalo nekaj časa, dokler ga ni izpustilo in se je naposled ves potrj zgrbil za mizo.

«Ko sem bil zadnjič na dopustu, sem jo nagnal od hiše. Take cafute ne potrebujemo pri ras. V naši hiši ne!»

Demark in njegovi tovariši so se mu pričeli rogati. Hafner se je široko zasmejal in rekel:

(Nadaljevanje sledi)

PROSVETA MED LJUDSTVOM

O naših dramskih družinah

Naše dramske družine po Tržaškem ozemlju so že prav pridno na delu. Med prvimi, ki so se pričele udeleževati, je dramska družina v Borštu, ki nam je še dobro ostala v spominu iz lanskega leta, ko je uspešno nastopila z veselno igro »Trije snubci«. Za letošnji je izbrala nekoliko zahtevnejši program, in sicer Molierovega »Namišljenega bolnika«, komedijo v treh dejanjih. Vloge so razdeljene med Borštane in Ricmanje, režira pa igro tov. S. Raztresen, član SNG v Trstu. Poleg dramske družine imajo v Borštu in v Ricmanjih tudi svojo godbo in folklorno skupino. Posebno razveseljuje pa je, da je v zadnjem času v Borštu znova začel delovati mešani pevski zbor.

Prav nič ne zaostajajo za Borštom Plavje, kajti tudi dramska družina iz Plavij se je resno lotila dela. Dočim so lansko leto igrali enodejanko Volkašin, nameravajo letos nastopiti z Golarjevo trodejanko »Dve nevesti«. Plavčani se zelo disciplinirano udeležujejo vaj, ki jih vodi tov. Nakrst, član SNG. Pa tudi sicer je pri Plavčanih prosvetno življenje precej razgibano: imajo mešani pevski zbor, pionirski pevski zbor in tudi svojo godbo. Nabrežinci, ki so v pretekli sezoni nastopili z Lipahovim »Glav-

nim dobitkom« in želi z njim velik uspeh tudi v Portorožu, študirajo zdaj Fodorjevo »Maturca«. V tej igri nastopa kar 16 oseb, kar dokazuje, da je lanski uspen pritegnil nove moči k sodelovanju. Sploh pa so Nabrežinci precej agilni: se udeležujejo v pevskem zboru, v folklorni skupini, imajo knjižnico, v načrtu pa tudi samostojen lutkovni oder.

Tudi dramska družina prosvetnega društva »Ivan Cankar« pri Sv. Jakobu v Trstu je že prejšnji mesec pričela z vajami za novo igro. Lansko leto so nastopili z Nušičevo enodejanko »Gamba«, zdaj pa pripravljajo Nušičevo tridejanko »Dr.« Zelo hvalevredno je, da je k sodelovanju pristopilo mnogo mladine. Vlogo režiserja je prevzel član SNG tov. Fišer, vendar pa je referent dramske družine, tovarš Vrbec, tako poštvovalen, da lahko tudi z njim vadijo, če je tov. Fišer zadržan.

Kriska dramska družina pa deloma že ponavlja Standekerjevo »Prevaror«, da bo s to igro opravila še nekaj gostovanj po Tržaškem ozemlju, deloma pa tudi pripravljajo novo igro, in sicer Anzengruberjevo trodejanko »Slaša vest«. Delo režira domačin R. Košuta.

Prosvetno društvo Lonjer-Katinara, ki ga poznamo že po dobrem

pevskem zboru, ima tudi svojo dramsko družino. Lansko leto so Lonjerji nastopili s Hudalesovo »Vrnitvijo« in z njo tudi na Goriškem lepo uspeli, letos pa hočejo postaviti na oder igro »Zakpenci stavkajo«. Lonjerska družina je precej močna; kar 15 oseb bo zaposlenih v novi igri. Zgledno pa je tudi, da imajo vaje trikrat tedensko. Vodstvo igre je prevzel domačin Ljubo Cok.

Tudi dramsko društvo v Bazovici je zaživelo in se resno oprijelo dela. Pripravljajo se, da nas kmalu presenetijo z Nicodemijevo igro »Učiteljica«.

Dolina, ki slovi po dobrem pevskem zboru, ne mara zaostajati niti v dramatik in zato se 12 oseb že skrbno uči svoje vloge pod vodstvom tov. Zlate Rodoškove, da na študira dramo Mire Pucove »Svet brez sovraštva«.

Saleška dramska družina, ki je lansko leto nastopila s Hudalesovo enodejanko »Politika« v Nabrežini, ima za to sezono v načrtu Ingoličovo igro »Lovorov venec«.

Vse omenjene dramske družine naj bodo za zgled tistim družinam, ki se še niso resno odločile, kako li se letos najuspešneje uveljavile.

Prosvetno društvo Skamperle bo v četrtek 16. t. m. odprlo knjižno razstavo v svoji društveni sobi na štadionu »Prvi maj«. Razstava bo odprta do naslednje srede.

PEVSKI ZBOR PROSVETNEGA DRUŠTVA LONJER-KATINARA

Nove knjige

Lani je minilo 200 let od rojstva velikega nemškega pesnika Goetheja. Ob obletnici pesnikovega rojstva so pri številnih založbah po vsem svetu izšle razne izdaje njegovih del in spisov o njem. Tako je tudi Državna založba Slovenije uvrstila v svoj program za lansko leto antologijo Goethejevih pesmi. Izdaja knjige se je nekoliko zavlekla in tako smo slovenski prevod Goethejevih pesmi v obsebnem zborniku dobili šele sedaj. Ne glede na zamudo pa predstavlja ta izdaja nad vse pomemben dogodek na slovenskem knjižnem trgu, ker imamo Goethejevih del v slovenskem prevodu sila malo. Izdaja Goethejevih pesmi predstavlja eno najbolj reprezentativnih knjig, kar smo jih na področju prevodne književnosti dobili po osvojitvi. Predvsem predstavlja antologija odličnih izborov najbolj in najbolj značilnih Goethejevih umotvorov. Pri tem ima največ zaslug urednik Fran Albrecht, pa tudi prevajalci, s katerimi je urednik na skupnih sestankih izbral pesmi za prevod in objavo. Zasluge za lepo novo knjigo pa so si pridobili tudi prevajalci. Nedvomno je bila zelo koristna zamisel, da so bili k prevajanju Goethejeve poezije pritegnjeni številni prevajalci, skupno 11 — tako, da predstavlja slovenska izdaja Goetheja sad kolektivnega dela.

Prevode so prispevali poleg urednika še Jože Udovič, Anton Sovre, Lili Novy, Pavel Golja, Janko Glazer, Dušan Ludvik, Božo Vodusek in Oton Zupančič. Kvaliteta

prevodov je na višku, saj so bili v izbor sprejeti samo najboljši prevodi več prevajalcev iste pesmi. Knjigi daje posebno vrednost še uvod, ki ga je napisal Josip Vidmar in ki poleg Goethejevega življenja prikazuje tudi Goethejevo umetnost. Razumevanje pesmi olajšujejo tudi opombe na koncu knjige. Če upeštevamo še lepo opremo, dober papir ter številne reprodukcije Goethejevih lastnih risb med besedilom, potem lahko upravičeno štejemo izdajo Goethejevih pesmi za pomemben dogodek na slovenskem knjižnem trgu.

Freeman Mae in Ira: »Kratkočasnice iz fizike«. (Izdala mladinska knjiga). Ta knjiga je namenjena predvsem mladini ter ima namen vzbuditi zanimanje za fiziko. Zato knjiga ni pisana tako kot običajne šolske knjige o fiziki, temveč povsem poljudno in zanimivo. Posamezna poglavja fizike, — toplota, elektrika, optika in drugo, — obravnava povsem samostojno s kratkim odtrom najvažnejšega. Posebnost knjige so razni poskusi, ki jih opisujejo tudi fotografije, kar bo mlademu bralcu knjigo še bolj približalo.

Razen te knjige smo v založbi Ljudske tehnike dobili še eno knjigo s področja fizike. To je knjiga, ki jo je pod naslovom »Osnova fizike in tehnike« napisal asistent ljubljanske univerze ing. Strojnik Aleš. Ta knjiga ima namen približati fiziko širokim plastem ljudstva. Zato so vsa poglavja, ki jih je skupaj devet in ki poleg splošnih poglavij fizike obravnavajo posebej še toplotne stroje in mehanizacijo kmetijske proizvodnje, pisana povsem preprosto in vsakomur razumljivo.

Knjiga je opremljena tudi s številnimi slikami, kar močno povečuje njeno vrednost.

VPISOVANJE ABONENTOV

za Slovensko narodno gledališče

Uprava Slovenskega narodnega gledališča je organizirala letos pri prosvetnih društvih prijavljanje abonentov na gledališke predstave po znižanih cenah. Vsi, ki ljubijo gledališče, vedo, kakšne poti in neprilike nastajajo včasih zaradi vstopnic ob premieri in reprizi. Z aboniranjem si člani prosvetnih društev v mestu in bližnji okolici lahko prihranijo čas in denar, če se prigrasijo že zdaj na sedežu svojega društva kot abonent na prvo reprizo po premieri vsake nove igre. Tako si zagotovijo možnost, da bodo lahko videli vse nove igre letošnjega repertoarja po ljudskih cenah in brez nadaljnjih skrbi za svojo vstopnico, ki bo zanje pripravljena za vsako novo igro do konca sezone.

Prvi poskus takega aboniranja se je izvedel 4. novembra 1950 v Skednju ob tretji uprizoritvi napredne Božičeve drame »Umik« in se je popolnoma obnesel. Številni člani naših društev so si z vpisom zagotovili vstopnice in so bili z uspehim gledališkim večerom zelo zadovoljni.

Znižana cena za abonente znaša za prve prostore lir 150.-, za druge prostore lir 100.- za predstavo. Te ljudske cene odpirajo hram našega gledališča najširšim ljudskim množicam, ki se bodo gotovo radi posluževale te možnosti. Člani društev naj se prijavijo na sedežu svojega prosvetnega društva za prihodnjo abonentsko predstavo, ki bo pravočasno objavljena v časopisu. Prijavljajo se lahko tudi člani društev iz okoliških krajev, ki imajo ustrezajoče prometne zveze z dvorano v Skednju.

Pričakovati je, da bodo društva tekmovala med seboj z vpisovanjem za abonentske predstave; saj nam kažejo večletne izkušnje, s kakšnim veseljem in navdušenjem obiskuje naše občinstvo slovenske predstave v Trstu, kjer so fašisti s svojimi zločinskimi podvigi zamažali poskušali zatreti našo odrsko besedo.

RAZSTAVA RUDOLFA SAKSIDE

V galeriji »Scorpione« ponovno razstavlja goriški slikar Rudolf Saksida, to pot devetnajst svojih del. Glavne značilnosti njegove umetnosti, ki jih razstava že iz prejšnjih razstav, ostajajo še vedno bistvene zanj.

Njegova dela odlikuje predvsem izrazita dekorativnost, vklepanje naravnih motivov v geometrične oblike. Najjasnejše se izraža ta dekorativnost v kompozicijah, kjer je upodobljena tudi človeška figura, pri kateri je opaziti večkrat ritemično ponavljanje istih gibov (žene, ki sušijo perilo), pa tudi v tihotitjih, ki so precej številna.

Svoj namen doseže umetnik s tem, da se izraža z močnimi, jasnimi konturami, ki oblikujejo ploskve. S tem pride barva bolj do izraza. S pomočjo barve je tudi dosežena plastičnost, kjer je to potrebno. Nekateri motivi močno vežejo Saksido s Spacalom, posebno nekatera ozadja, hiše, pokrajinski motivi in zelo žive barve, ki pa vendar ne dosega Spacalovih, temveč prehajajo tu pa tam v bolj mrtve tone (strupeno-zelena, zelo temno-modra, temno-rjava).

Novost so akvareli, kjer se ponavljajo iste žive barve, vendar skuša umetnik doseči tu naravnejše efekte ter se približati realističnemu upodabljanju resničnosti.

Motivi, ki prevladujejo, so predvsem mrtvi predmeti (tihotitja), nekaj je pokrajin, precej številne

so tudi kompozicije z ženskimi figurami (žene, ki nosijo vodo, žene, ki sušijo perilo, kmetice), vendar je vse, obrabi, oblačila, gi bi posameznih figur, brez individualnih posej, tipizirano ter učinkuje predvsem dekorativno.

Umetniku ne gre samo za to, da bi podaj kolikor mogoče objektivni vtis iz resničnosti, temveč preoblikuje svoje vtise, da uresniči neki čisto svoj, nerealen svet, da izrazi neke svoje, abstraktne ideje, ki včasih prav zaradi tega niso, vsakomur lahko razumljive.

Vendar se začuti marsikod tudi domača, pristna naša nota, ki človeka prijetno preseneti. Prav ta nota dokazuje, da je tudi Saksidova umetnost v marsičem živo povezana z umetnostjo naših ostalih ustvarjalcev.

SONJA BUDAL

Koncert v Nabrežini

Danes zvečer bo koncertiral v nabrežinski dvorani naš novi orkester. Sodelovali bodo še solisti Justina Kralj-Vuga, Anica Štuka in Stane Raztresen. Nekaj točk bo pa samostojno zapei Komarski zbor. Orkester bo spremljal vse soliste, nekaj točk bo pa izvajal samostojno. Obeta se zanimiv umetniški večer. Začetek ob 20.30.

SAKSIDA

Krajina (Olje)

KULTURNA KRONIKA

Letos poteka 400 let, odkar se je na Kranjskem rodil eden največjih glasbenih mojstrov, Jakob Gallus Petelin (1550-1591). Gallus se je proslavil zlasti kot skladatelj cerkvenih skladb, in sicer maš ter drugih cerkvenih napevov ali motet. Ti cerkveni napevi, ki so izšli pod naslovom »Opus musicum« v štirih knjigah, predstavljajo življenjsko delo Gallusa. Značilnost glasbene oblike motet je bila, da niso vsi glasovi nastopali sočasno, temveč drug za drugim, tako da so posnemali drug drugega in se šele ob koncu posamezne glasbene misli združevali v akorde. Gallus je v svojih motetih združil vse napredne pridobitve svojega časa in dal tradicionalni obliki moteta novo vsebino. Z novimi izraznimi sredstvi je vnesel v motete tudi novega duha — duha humanizma. Zato so njegovi moteti polni novega čustvovanja v nasprotju s starejšo dogmatično togostjo. Velikina Gallusovega genija je presegla njegov čas in njegova glasba je postala skupna last vseh narodov in stoletij.

V soboto 4. t. m. je bil v tržaškem gledališču Verdi simfonični koncert, na katerem so izvajali skladbe, ki jih je pri glasbenem tekmovalstvu izbrala posebna komisija za nagrado. Tako je občinstvo lahko slišalo skladbe, preden so bila objavljena imena skladateljev. Komisija, ki so jo sestavljali pod predsedstvom italijanskega skladatelja F. Ghedinija tržaški glasbeniki, kakor

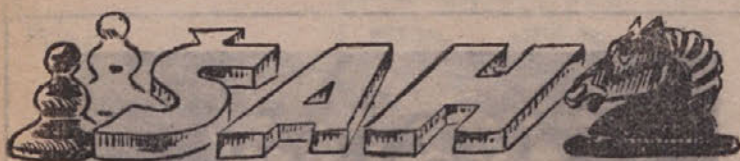
Cesare Barison, Luigi Toffolo, Vito Levi in Bruno Cervenca je podelila prvo nagrado v znesku milijon lir mlademu piemontskemu skladatelju Carlu Pinneliju za orkestralno delo »Mala simfonija« (Sinfonia Lreva) v štirih stavkih. Zaradi modernega stila občinstvo tega dela ni toplo sprejelo. Drugo nagrado v znesku 250.000 lir je prejel prof. neapeljskega konservatorija Achille Longo za »Serenado v C-duru« v 4 stavkih. Tretji nagradenec je tržaška občina spet enkrat slučajno »prezrla«. Slovence in omejila glasbeno tekmovaljele na Italijane.

V Ljubljani so ustanovili Društvo slovenskih dramskih umetnikov, ki zajema vsa slovenska gledališča in ima sedež v Ljubljani.

V kritiki premiere »Umik« je v zadnji številki našega lista ob oceni režije pomotoma izpadlo ime režiserja Jožeta Babiča.

SNG je v torek 7. t. m. gostovalo v gledališču »Ristoria« v Kopru s Krestovo komedijo »Veleizdajalec« in doseglo zelo velik uspeh. Z istim programom bo nastopilo v soboto 11. t. m. v Piranu.

ZMAGA LUŠK-a nad Tržaškim šahovskim klubom

Tehnični izidi:

Staldi-Krivec 1/2-1/2
Dr. Daveglia-Cisar 0-1
dr. Berginc-Smoljanovič 0-1
Spinetti-Gabrovšek 0-1
Scutari-Sivec 1/2-1/2
Prey-Vrhovec 0-1
Filipovič-Fajdiga 1/2-1/2
dr. Paulin-Sešek 1-0

Prvoimenovani so člani tržaškega kluba. Debelotiskani so imeli bele figure.

V nedeljo popoldne je bil v prostorih zavezniške čitalnice šahovski dvoboj med «Societa scacchistica Triestina» (tržaški šahovski klub), v kateri so veljavni vsi najboljši tržaški šahisti in med LUŠK-om (Ljubljanski univerzitetni šahovski klub). Zaradi nesporazuma med vodstvom obeh društev so prišli gostje teden dni prezgodaj, tako da zaradi pomanjkanja potrebnih dovoljenj niso mogli igrati v javnem lokalu, niti po časopisih obvestiti javnost, ki bi brez dvoma z velikim zanimanjem sledila nad vse zanimivemu srečanju. Po rudi borbi so domačini morali prepuštili zmago teoretično bolj podkovanim Ljubljancem, ki so poleg tega tudi še mladi in imajo pač dobre živce in telesno vzdržljivost.

Po dveh in pol urah sta se končali skoraj istočasno dve partiji. Tržačan Prey se je v 28 potezi moral vdati: igral je na 6 deski z Vrhovcem, ki je že v otvoritvi prišel v prednost in brez posebnih težav zmagal. V damini indijki pa sta se Filipovič (Trst) in Fajdiga (Ljubljana) sporazumela na remi. Na peti deski je Scutari kot črni igral iregularno gambitno nadaljevanje, ki ga beli ni sprejel; po obojestranski mirni igri, v kateri je beli vendar ves čas imel lahno prednost, se je tudi ta partija končala neodločeno. Drugo zmago za barve ljubljanskega društva si je priboril Gabrovšek, ki je kot črni v sicilijanski igri nadigral Spinettija, zmagovalca turnirja v Portogruaru, na katerem so igrali najmočnejši igralci treh Benečij, Cisar je s precizno igro premagal mojstra M. Daveglia. Pred polurnim odmorom se je končala še ena partija: Smoljanovič je postavil pred neizogiben mat dr. Berginca. Igrala sta angleško otvoritev, v kateri si je Ljubljancan izsilil c linijo, kar mu je zadostovalo za zmago. Zadnji dve partiji sta se vlekli pozno v noč. Po šestih urah in pol je Dr. Paulin dobil edino partijo za tržaško moštvo. Sešek, nekdanji čudežni otrok, ki je v svojem trinajstem letu premagal tedanjega svetovnega prvaka Aljechina, je v težnji za večjo eleganco napravil napako, ki ga je stala točka. Odprta je ostala še zadnja, a najzanimivejša partija, med bivšim italijanskim prvakom Staldijem in mojstrskim kandidatom Slavkom Krivcem. Partija, ki jo prinašamo tudi našim čitalcem z opombami Krivca, je potekala burno. Nasprotnika sta igrala holandsko otvoritev, potem je v srednji igri beli bil prisiljen dati kmeta, pa je vendar v končnici z naravnost mojstrsko igro dosegel neodločen rezultat.

Povratno srečanje bo konec meseca v Ljubljani.

Holandska obramba

KRIVEC dr. STALDI
1. c2-c4 f7-f5
2. d2-d4 g8-f6
3. g2-g3 e7-e6
4. Lf1-g2 Lf8-e7
5. Sg1-f3 0-0
6. 0-0 d5
Črni se je odločil za tako imenovani holandski Stonewall, katerega karakterizira postava kmetov d5, e6 in f5.
7. b2-b3 c7-c6
8. Sf3-e5 Sb8-d7
9. Se5-d7 Lc8-d7
10. Lc1-a3

V partiji sem se odločil za zamenjavo črnopolnih lovcev zato, ker je lovec na e7 trenutno najaktivnejša črna figura, medtem ko je lovec na d7 popolnoma neaktiven.

10. — Le7 : a3
11. Sb1 : a3 Dd3 : e7

12. Sa3-c2 Ta8-d8
13. f2-f4? Napaka po kateri je dosegel mojster Staldi močno iniciativo ter z lepo igro osvojil kmeta. Pravilno je bilo 13. e4:d5 ter na 13. e6:d5 14. e2-e3 ter preko polja e1 postaviti konja na d3.
13. — d5:c4
14. b3:c4 e6-e5
15. Ta1-b1 b7-b6
16. e2-e3

S to potezo sem se odločil, da dam kmeta in se s tem razbremenim pred velikim pritiskom na polje d4 vezanim s pretnjo vezave konja z Ld4. Vendar pa obdrži beli po izgubi kmeta lepe možnosti, da zaradi slabega kmeta na e6 reši partijo v remis.

16. — Ld7-a4
17. Tb1-b2 Td8-d7
18. Dd1-d3 Tf8-d8
19. Dd3-a3
Po tej potezi je črni prisiljen, da zavije v zamenjavo dam in lovca, nakar sicer osvoji kmeta, vendar ima beli zaradi reducirane materiala lepe možnosti za rešitev partije.

19. — Ld4:c2
20. Tb2:c2 e5:d4
21. Da3:e7 Td7:e7
22. e3:d4 Td8:d4
23. c4-c5 b6:c5
24. Tc2:c5 Td4-d2

V podobnih končnicah je vdor trdnjav na drugo ali sedmo linijo lahko zelo nevaren, zato mora beli to namero na vsak način preprečiti:

Jugoslovanski mojstri na mednarodnih turnirjih

V bližnjih mesecih je na vidiku več mednarodnih turnirjev v inozemstvu, kamor so povabljeni tudi jugoslovanski mojstri. Ti turnirji bodo v Luzernu, na Dunaju, v Hastingsu in Beverliju. Ker pa večina jugoslovanskih najboljših mojstrov igra v tem času na VI državnem prvenstvu, ne kaže, da bi kdo od Jugoslovancev sodeloval na teh turnirjih. — Šahovska zveza Jugoslavije bo poskusila vseeno poslati nekatere šahiste na omenjene turnirje. Zaenkrat je gotova samo udeležba Gligoriča. Pirca in dr. Trifunoviča v Amsterdamu, ki se začne 11. novembra in se konča v prvi polovici decembra, tako da se bodo mogli še pravočasno vrniti in sodelovati na VI. šampionatu.

25. Tf1-e1 Kg8-f7?
Izgleda na zmago je da, a lo edino 25. — Ta2: 26. Tf5:ef: 27. Te7:

26. a2-a4 Te-d7
27. Te1-c1 Kf7-e7
28. Te5-e7 Sf6-d5
29. Te7-e6

Slabša bi bila zamenjava trdnjave na d7, ker bi bilo telemu nemogoče organizirati protigrro, ker obvlada črni drugo linijo.

29. — Sd5-b4
30. Tc6-c7 Td2-d1+
31. Lg2-f1 Td1:c1
32. Tc7:c1 Ke7-d6
33. Lf1-b5 Td7-c7
34. Tc1-d1+ Sb4-d5
35. Td1-d2 e6-e5
36. f4-e5 Kd6:e5
37. Kgl-g2 Tc7-c2

Z zadnjo potezo je črni forsiral končnico lahkkih figur, ki mu daje ob zelo pricizni igri precej izgledov, vendar se je v partiji pokazal beli kot vztrajen obrambni igralec in mu je tako uspelo rešiti demis.

38. Td2:c2 Sd5-c3+
39. Kg2-f3 Se3:c2
40. Lb5-d7 g7-g6
41. h2-h3 Sc2-d4+
42. Kf3-e3 Sd4-e6
43. Ld7-c8 Se6-c5

Črni prisili belega, da vleče robnega kmeta do a6, kar se je v nadaljevanju pokazalo ugodneje za belega.

44. a4-a5 Sc5-b3
45. a5-a6 Sb3-c5
46. Ke3-f3

Najuspešnejši način obrambe za belega je, da vrši pritisk na točko f5 in sam ne začne nobene akcije s kmeti, kajti vsaka slabitev bi šla le v korist črnemu.

46. — Sc5-e4
47. Lc8-b7 Se4-d6
48. Kf3-e3 h7-h6
49. Lb7-a8 Sd6-c4+
50. Ke3-f3 Ke5-d1
51. La8-b7 Kd4-d3
52. Lb7-c8 Sc4-d6
53. Lc8-d7 Kd3-d4
54. Ld7-e6 Kd4-e5
55. Le6-d7 Ke5-d5
56. Kf3-e3 Sd6-c4+
57. Ke3-f3 f5-f4
58. h3-h4

Poteza, ki takoj zagotovi remis. Slabo bi pa bilo vzeti na f4, ker bi črni po g: f4 stopil s kraljem h kmetu in bi imel beli še težave.

58. — g5-h4
59. g3-f4 Kd5-e4
60. f4-f5 Sc4-b6
61. Ld7-e6 Ke4-e5
62. Kf3-f3 h6-h5
63. Kf3-g2 Ke5-f6
64. Kg2-h2 Kf6-g5
65. Kh2-h3 Sb6-a4
66. Le6-c4 Se4-c5
67. f5-f6 Kg5-f6
68. Kh3-h4 Kf6-g6
69. Lc4-e2 Kg6-h6
70. Le2-h5 remis

Zelo težka in poučna končnica! Opombe: Krivec.

Kitajska in film

Filmska industrija na Kitajskem se vedno bolj razvija in novost je, da pripravljajo že tudi prvi barvni film. Začetki kitajskega progresivnega filma segajo namreč komaj v leto 1938, ko so se zbrali v Yenanu okoli Akademije umetnosti velikega pisatelja Lu Sina prvi stvaritelji napredne kinematografije. Najprej so ustvarili dokumentarni film «Yenan in osma narodno-osvobodilna armada»; sledilo je še več nemih dokumentarnih filmov, toda svoj prvi kinematografski studio so postavili šele leta 1946. Sedaj imajo na Kitajskem že tri kinematografska podjetja, in sicer v Cančunu, Pekingu in Sangharju. Tu so leta 1948 izdelali prvi umetniški film «Most», ki poveličuje kitajski delavski razred. «Vrnitev v četo» odkriva reakcionarno delovanje Kuomintanga. Dalje se izdelava film «Vojaki v belih haljah», ki

govori o zdravstvih in bolničarjih, ki so prišli prostovoljno na pomoč bojevnikom; film «Nevidna fronta» pa opisuje heroično borbo proti Kuomintangovim kolonom na osvobojenem ozemlju. Poleg «Zarja v Mongoliji» so znani že filmi, ki so jih predvajali na filmskem festivalu v Karlovih Varih: «Iščerica nove Kitajske», «Spet gore v mestu luča», «Zviženje policijskega agenta v Pekingu» ter film o partizanki «Caon», v katerem je bila za najboljšo žensko vlogo odlikovana igralka Si-Lian-sin.

Plan, ki je določal za leto 1950 večje število celovečernih ter dokumentarnih filmov, okrog 40 sinhroniziranih tujih filmov in več števil filmovskih novic, bo kmalu izpolnjen. Prav tako se uresničujejo načrti o velikem številu potujočih kinematografov.

IZ ITALIJANSKEGA FILMA: «LAZE JE, DA GRE KAMELA...»

Filmska KRONIKA

V filmskem mestu na Košutnjaku nad Beogradom so pričeli snemati nov domač umetniški film «Hoja, Lero». Scenarij za to filmsko pravljico, ki bo prikazovala življenje južnih Slovanov, je napisal Vjekoslav Afrič.

V obrambo francoskega filma in proti-prevelikemu uvozu ameriških filmov so podpisali protest znani francoski filmski umetniki, kakor Claude Autant-Lara, Jean Cocteau, Armand Salacrou, Gerard Philippe itd. Med vrsto zahtev, ki jih navajajo, beremo tudi, da si žele malo bolj demokratične cen-

zure, ki bi režiserju dovoljevala bolj svobodno izražanje.

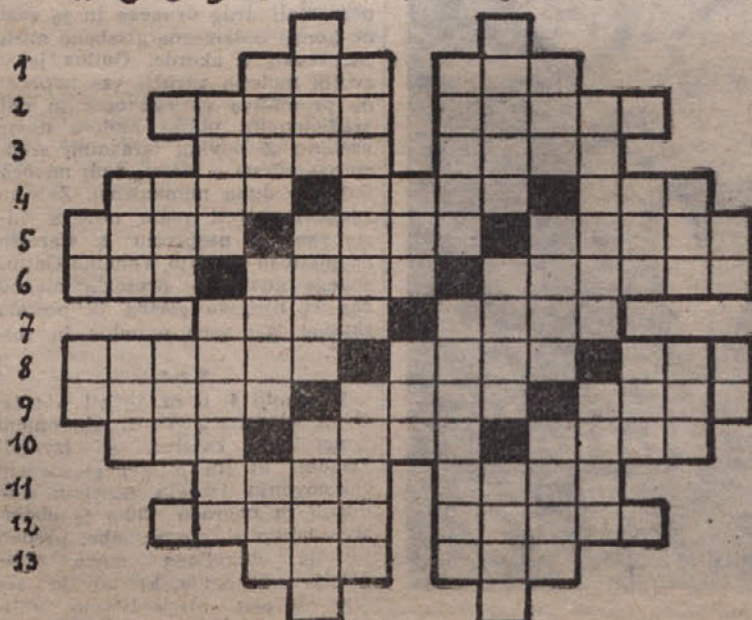
Najnovejši film Marcella Carnéja se imenuje «Juliette ali ključ do sanj». Film, na katerega je Carné že deset let mislil, so pričeli snemati v začetku julija in ga zgotovili konec septembra. Vsebinske je posneta po komediji Georges-Neveux-ja; v filmu nastopata G. Philippe in Suzanne Cloutier, igralka iz Duvivierovega filma «V nebeskem kraljestvu».

Spencer Tracy in Katharine Hepburn nastopata v glavnih vlogah filma «Adamovo rebro», ki ga režira George Cukor. «Pločniki New Yorka» pa se bo imenoval film, v katerem nastopajo znani igralci, kakor Barbara Stanwyck, Van Heflin, James Mason in Ava Gardner; film bo režiral Mervin Le Roy.

UGANKA ZA BISTRE GLAVE

KRIŽANKA

A B C D E F G H I J K L M N O

VODORAVNO: 1) grška črka-državica v Evropi. 2) vrsta pesmi-iz lesa. 3) židovsko žensko ime-država v Aziji. 4) slovenski komponist-slovenski alpinistični pisatelj-žensko ime. 5) ptica roparica-pogorje v Franciji-pravoslavni duhovnik. 6) podoba-žensko ime-udeleženec križarskih vojn. 7) mesto v Angliji-zveza med možem in ženo. 8) moda v Franciji za časa Ludvika XIV.-hudič-maščoba. 9) vas ob železnici Bohinj-Tolmin-rastlina-živilo. 10) vprašalnica-kraj v Vipavski dolini-oseba iz Shakespearjevega Otele. 11) vlačuga-prvi človek. 12) kraj na Notranjskem-kos pohištva. 13) strast-plačilo na račun, ki se da ob sklenitvi pogodbe.

NAVPIČNO: A) pijača Starih Slovanov-kralica človekoljubne organizacije. B) se pretaka v žilah-osebni zalisek žen, spoja. C) pogovor-zdravilo (obratno). D) domača žival-žensko ime. E) istovrsten-živilo-črka abecede. F) piln-staroslovanski bog-pogrebni obred. G) preroditelj in modernizator Turčije-mesto na Japonskem. H) časomer-celotno. I) preostanek žita-pregon divjadi. J) žid-znak za množenje-voz. K) žuželka-del niše-otok v Indijskem oceanu. L) možko ime-roditelj. M) mesto na Notranjskem-gaj. N) očetu. O) plosčinska mera-prireditelj.

Rešitve

KONJICEK

Casa tvoja je — življenje tvoje! Sam napolni z večnostjo jo lekom! Casa tvoja je življenje tvoje! Uliva vanje vsak dan dela dobra, dela slavna za rojake svoje, za rojake in za domovino!

ZLOGOVNICA

Navpično:
I, ko-si-ter,
II, pa-la-tin,
III, pi-ko-lo
IV, ba-la-da
V, ko-lo-ni
VI, mu-mi-ja
Vodoravno v drugi vrsti:
SI - LA - KO - LA - LO - MI
PREGOVOR:
Kdor ne dela naj ne je

LIUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KAJS FRANC

Tiska z dovoljenjem A18-a
Tržaški tiskarski zavod
v Trstu, Ulica Montecchi 6

Rokopisi se ne vračajo

OB ZAKLJUČKU lahkoatletske sezone

Za leto smo v glavnem končali z lahko atletiko; za dežjem je prišla še burja, listje se je usulo z drevja, nastopila je jesen, primeren čas, da človek dela obračune čez sezono, ki je v zadnjih vzdihljajih in načrte za prihodnjo. Dokler sije lepo sonce ne pade nikomur na um, da bi sestavil razne preglednice. Naše tabele so prvi tak poskus letošnjega leta, zato je prav mogoče, da se najde v njih kaka napaka. Za vsako opozorilo, ki bi pokazalo v našem delu kako luknjo, bi bili prav hvaležni. Poleg tega smo preverili rezultate najboljših lahko atletov še na finske tabele, (to so posebne tabele, s katerimi lahko izračunamo odnose med rezultati več disciplin. Npr. če nekdo preteče 100 metrov v 11 sekundah, je ocenjen s 843 točkami. Isto število točk dobi, ako vrže disk 44,27 metra ali skoči 715 cm v dalj.) tako, da smo dobili absolutno najboljšo tekmovalce letošnjega leta na STO-ju. Naši lahkoatleti so imeli letos

obilno tekmovalni, med njimi tudi več mednarodnih srečanj, v glavnem z drugorazrednimi jugoslovanskimi moštvami. Kljub temu pa se jim ni posrečilo, da bi se s tem dvignili nad povprečnost. Razlogov je več: v majhnih mestih in na podeželju primanjkuje strokovnjakov, zaradi česar trpijo predvsem panoge, kjer je treba največ tehnične priprave, tako npr. "mamo najslabše rezultate v disku in kopju, medtem ko kladiva pri nas niti ne mečejo. Trst sploh nima za naše lahkoatlete primerne tekalnice, tako da morajo trenirati na nogometnem igrišču. Če dodamo k razlogom neuspehov še preobremenjenost tekmovalcev, ki sodelujejo v vseh mogočih disciplinah, kar je posledica njihovega premajhnega števila, ni torej nič čudnega da n videti napredka.

Da bi bil drugo leto ob tem času naš obračun lepši in bogatejši, moramo skrbeti z vsami sredstvi, da odpravimo čimprej dosežane napake. Prvenstveno bi priporočili šolski oblasti, naj vpletje tudi v naše šole reformo pouka telovadbe, kot so to storili nedavno v Italiji, ker pač nismo tako naivni, da bi mislili, da bi ZVU kopirala podobno jugoslovansko reformo, ki je že nekaj let v praksi in ki je že dala svoje sadove. Poleg tega ne bi bilo slabo, da bi ZDTV vsaj poskušala organizirati množične kroge, ki so odkrili že marsikak talent. Naš tekmovalci pa bo po svoji moči pomagal razvoju naše lahke atletike s tem, da bo v prihodnji številki prišel objavljati strokovne članke o tega področja.

Za konec se preselimo še malo v kraljestvo števil in pogledimo nekaj najboljših naših lahkoatletov letošnjega leta:

OLIVIERI 52,4 na 400 metrov, kar zneso 735 točk.
VENTURINI 16,5 na 110 m, za preke 710 točk.

"MAJSTOR S MORA" letošnji jugoslovanski nogometni prvak

Se eno kolo nas loči od zaključka jugoslovanskega nogometnega prvenstva. Vendar pa moremo reči, da je prvenstvo praktično že končano. Take borbe za prvo mesto, kot je bila letos, jugoslovanska športska publika ne pomni. Ob zaključku pomladanskega dela je vse kazalo, da bodo nosili na svojih dresih državni grb — znak prvaka države — beograjski igralci Rdeče zvezde. Imeli so štiri točke naskoka pred Hajdukom iz Splita, medtem ko sta Partizan in Dinamo, ki tvorita skupno z zgoraj omenjenima moštvoma elito jugoslovanskega nogometa, močno zapostala.

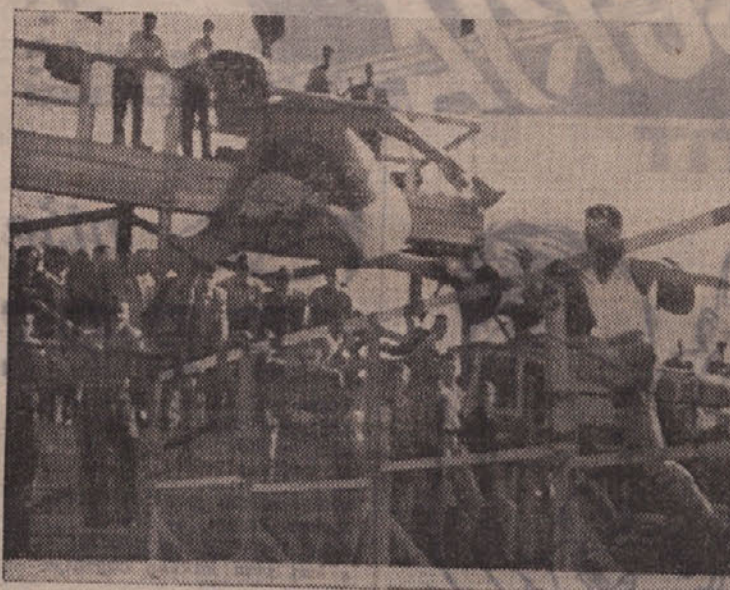
Pred direktnim srečanjem med obema kandidatom za naslov pr-

vaka je imela Zvezda samo še eno točko naskoka pred Splitčani. Neodločen rezultat bi zadostoval za zmago. V primeru poraza pa bi postali Hajdukovi pa dvajsetih letih ponovno najboljši v državi. V vsej Jugoslaviji je vladalo naravnost ogromno zanimanje za to tekmo, povsod si lahko slisl živahne debate o bližajočem se srečanju, da ne govorimo o Splitu, kjer sploh ni bilo časa, da bi se o čem drugem govorili. Se stare ženske so zapustile svoje štedilnike, da bi pod zadnjimi jesenskimi sončnimi žarki pokramljale s svojimi sosedi o zaskrblijujoči neodločnosti domačega napada ali pa o močnih in preciznih strelkih beograjskih napadalcev. V ne-

deljo so začeli vrlj splitski meščani že v jutranjih urah polniti stadion; gneča je bila nepopisna in za nobeno ceno ni bilo mogoče dobiti vstopnic. Med gledalci je bila tudi posadka prekooceanske ladje Učice, ki je poslala tri dni pred tekmo brzojav: «Plovemo dve milj hitreje, samo da bi lahko prisostvovali tekmi; rezervirajte vstopnice». Tekmo gleda tudi skupina Beogražanov, ki je sledila moštvu svojega srca celo v «daleki Split». Njihovo zaskrbljeno govorjenje utone v bučanju dvajsetstisočglave množice. Po prvem polčasu se je navdušenje spremenilo v nemajhno zoparnost. Domači so imeli en gol manj in nihče od igralcev ni več upal na zmago. Težko je seveda dvakrat prevariti dvometrskega vratarja Rdeče zvezde, mrkega Mrkušića. A zgodilo se je to, kar ni pričakoval niti najbolj zagrižen navijač. V 42 minuti je zabil po svoji lepi akciji branilec Broketa zmagoviti gol. Navdušenju ni bilo konca. Gledalci so vdrli na igrišče, poljubljali someščane in domače igralce in še pozno v noč so odmevali kriki veselja po ožih splitskih ulicah.

Hajduk je zmagal zaslužen. To moštvo, s tako bogato in slavno tradicijo, ki je s svojimi uspešnimi gostovanji v tujini toliko pripomoglo, da so izvenevropski narodi zvedeli, da obstaja nekje na svetu država Jugoslavija in resnico o tej deželi, moštvo, ki je v času fašistične okupacije zapustilo Split in prešlo k partizanom, je pokazalo najkonstantnejšo dobro formo in požrtvovalnost.

Na repku tabele pa bijejo Naša krila, Spartak in Bodočnost krvavi boj, da bi obstali še naslednje leto v družbi najboljših. Največ izgledov imajo Naša krila. Spored zadnjega kola prve državne lige je: Split: Hajduk-Bodočnost, Beograd: Rdeča zvezda-Spartak, Naša krila-Lokomotiva, Zagreb: Dinamo-Sarajevo.

NASI TEKMOVALCI V TEKU ČEZ OVIRE

OLIVIERI 16,7 na 110 m, zapreke 686 točk.

FOGLA 24,0 v teku 200 m. 648 točk.

ZETTO 637 cm v daljino 644 točk.

ZUDEK 2:08 v teku 800 m 638 točk.

100 metrov:	200 metrov:	400 metrov:
Trani 12,0	Fogla 24,0	Olivieri 52,6
Venturini 12,0	Venturini 24,8	Zomaro 55,6
Sedmak 12,1	Sedmak 25,4	Sedmak 56,2
Bocciari 12,1		
Zetto 12,1		
Venler 12,1		

500 metrov:	3000 metrov:	110 m. zapreke:
Zudek 2:08,0	Abram 10:02,4	Venturini 16,5
Caldi 2:14,1	Gregori 10:12,0	Olivieri 16,7
Abram 2:16,0	Panzin 10:21,0	Meneghetti 19,5
	Caldi 10:24,0	Ravellico 20,0

Stafeta 4x100:	Kopje:	Disk:
Reprezentanca STO 46,1	Pittaco 43,03 m	Corsi 34,47 m
Piran 48,1	Macor 43,00 m	Kenda 33,12 m
Koper 50,0	Logar 42,08 m	Venturini 30,80 m
Sv. Ana 50,8	Trani 37,00 m	Komej 29,06 m
	Stok 34,80 m	Ivelja 28,08 m

Poročila v slovenščini vsak dan ob 7.00 (ob nedeljah ob 7.30), 13.00, 19.30, in 23.05.

Poročila v italijanščini vsak dan ob 6.45 (ob nedeljah ob 7.15) 12.45, 19.15 in 23.00.

Poročila v hrvaščini vsak dan ob 18.45 slovenščini vsak dan ob 14.45.

Pregled tiska v italijanščini vsak dan ob 14.30. Politične aktualnosti v italijanščini vsak torek, sredo, četrtek in petek ob 17.30. Jutranja glasba vsak dan ob 6.00 (ob nedeljah ob 7.00) in 7.15 (ob nedeljah ob 7.45).

Petek: 10.11.50. 12.00 Opoldanski koncert; 13.15 Pester solistični spored; 13.45 Nova Jugoslavija (slov.). 14.00 Igra Mali orkester Radia Ljubljana. 18.00 Sportni pregled (ital.). 18.15 Dvorak: «Dumky» op. 90 — izjava tržaški trio. 19.45 Sindikalna vprašanja (ital.). 20.00 Uganite kaj igramo (slov.). 20.30 Slušna igra (ital.). 22.00 1000 let slovenske zgodovine (slov.). 22.15 Schubert: Simfonia št. 8 v h-molu — «Nedokončana»

Sobota: 11.11.50. 12.00 Iz opernega sveta 13.15 Skladbe Friderika Chopina. 13.45 Kulturni pregled (ital.). 14.00 Igra Zabavni orkester Radia Ljubljana. 17.30 Gospodarski pregled (ital.). 18.00 Pionirska ura (ital.). 18.30 Glasba za najmlajše. 19.45 Partizanske pesmi. 20.00 Hrvatski kulturni pregled (hrv.). 20.30 Dalmatinske narodne. 20.45 Politični pregled (slov.). 21.00 Veder sobotni večer (slov.). 21.30 Za ples igra veseli kvintet. 22.00 Človeštvo na pohodu (ital.).

Nedelja: 12.11.50. 8.00 Operetna glasba. 8.30 Kmetijska ura (slov.). 9.00 Popularna dela francoskih kompozitorov. 9.30 Kmetijska ura (ital.). 10.00 Folklorna glasba. 10.35 Oddaja za Bujsčino (hrv.). 11.15 Slavni solisti pred mikrofonom. 12.00 Glasba po željah (slov.). 13.15 Slovenske narodne pesmi. 13.30 Pionirska ura: Kako prezimijo živali (slov.). 14.00 Glasba po željah (ital.). 17.00 Oddaja za podeželje: Pogovor v narečju: Slušna igra — Voranc: Boj na požiralniku; Repertar: Dveletnica zadruge v Ankaru. 19.00 Kaj smo vam pripravili (ital.). 19.45 Plesi naših prednikov 20.15 Z glasbo po živalskem svetu. 20.45 Politični pregled (ital.). 21.00 Iz opernega sveta. 22.00 Sportni pregled (ital.). 22.10 Veder glasbeni spored

Ponedeljek: 13.11.50. 13.15 Slovenski pevci pred mikrofonom. 13.40 Dr. Mirko Rupel: Pogovori o jeziku in podobi iz slovenskega slovenskega — 4. nadaljevanje (slov.). 17.30 Sportni pregled (slov.). 18.00 Iz znanstvenega sveta (ital.). 18.15 Simfonične uverture. 19.45 Instrumentalni solisti pred mikrofonom. 20.45 Z istrskega okrožja: Solstvo v Istrskem okrožju (slov.). 21.00 Vesela ura (ital.). 21.35 Čajkovski: Italijanski capriccio. 22.00 Večerno branje: Iz del Klusovega Jože (slov.). 22.15 Franz Schubert: Kvartet v d-molu z varijacijami na pesem «Smrt in deklica»

Torek: 14.11.50. 12.30 Dvorak: Slovanski plesi. 13.45 Glasba po željah (ital.). 17.40 Znamo italijanski pevci izvajajo lahko glasbo. 18.00 Ljudska univerza (ital.). 18.15 Iz Beethovnovih komornih del. 20.00 Opera.

Sreda: 15.11.50. 13.15 Operni ansambli. 13.45 Gospodarski pregled (slov.). 18.00 Z našim ljudstvom (ital.). 18.15 Pojo zbori; 19.45 Komorna glasba. 20.30 Obzorja 1950 (ital.). 21.00 Slušna igra (slov.). 21.30 Zabavni orkester Radia Ljubljana. 22.00 Zivljenje jugoslovanskih narodov (ital.). 22.15 Baletna glasba.

Četrtek: 16.11.50. 11.00 Oddaja za istrske pionirje (ital.). 12.30 Mozartove uverture. 13.15 Arije iz italijanskih oper poje Oskar Zornik. 13.45 Našim ženam (ital.). 17.40 Pestra glasba. 18.15 Klavirske skladbe Ludviga van Beethovna. 19.45 Glasba po željah (ital.). 20.10 Dr. Mirko Rupel: Pogovori o jeziku in podobi iz slovenskega slovenskega — 4. nadaljevanje (ponovitev) — (slov.). 21.00 Radijski obzorik (slov.). 21.15 Iz opernega sveta. 22.00 Izbrane strani (ital.).

NEDELJA po naših igriščih

A SKUPINA

Prvi pogled na lestvico nam kaže, da imamo po štirih nedeljah igranja že jasno izluščeno vrednost posameznih moštev. Na vodstvu je še vedno tandem Montebello ter Mezgee in kljub žogi, ki o njej pravijo, da je okrogla, lahko trdimo skoraj z nesliljivostjo, da bo ravno direktno srečanje med obema moštvoma dalo vrhu tabele dokončni red. Prilozimo enake vrednosti so ekipe Olimpije, Opčine in Sv. Justa, ostali tekmeči pa se bodo morali boriti na vse kriplje za obstanek med najboljšimi.

Nekaj o nedeljskih tekmah: Montebello je to nedeljo igral, dokaj medlo in je le trenutno pokazal svojo pravo vrednost. Za zmago Montebello gre hvala predvsem sodniku Bukovcu, ki je priznal vsaj dva gola realizirana iz čiste off-side pozicije. Zelo oster pa je imela tudi partija med Opčinami in Sv. Justom, o čemer pričajo štirje izključeni igralci. Olimpija ni imela težkega dela s slabokrvno Nabrežino. Ker se igralci Kontovela niso pojavili na igrišču, je sodnik odžigal brez borbe zmago Mezgecu.

B SKUPINA

Rekord je tokrat dosegel Arrigoni. Kar devetkrat se je sklonil vratar Strunjana v svoj gol, da bi izvelkel žogo. Po slabi igri je Meduza uspelo, premagati Brtoniglo. Piranu ni nudil Umag hujšega odpora, dočim so Koprčani od Aurore odpravili s precejšnjo razliko v golih sosede iz Novega Grada.

A SKUPINA

Piran - Umag	5:2
Arrigoni - Strunjan	9:0
Meduza - Brtonigla	2:1
Aurora - Novi grad	4:0
Moštvo Buj je počivalo	

LESTVICA

Arrigoni	3	3	0	0	16	0	6
Piran	3	3	0	0	8	3	6
Meduza	3	2	1	0	6	3	5
Umag	3	1	1	1	6	8	3
Aurora	2	1	0	1	5	2	2
Brtonigla	3	0	1	2	2	7	1
Buje	2	0	1	1	1	3	1
Novi grad	2	0	0	2	1	7	0
Strunjan	3	0	0	3	2	13	0

B SKUPINA

Montebello - Z.W. Skedenj	4:1
Mezgee - Kontovel (for.)	2:0
Opčine - Sv. Just	4:3
Olimpija - Nabrežina	4:0

LESTVICA

Montebello	4	4	0	0	20	3	8
Mezgee	4	4	0	0	13	3	8
Olimpija	4	2	0	2	10	8	3
Opčine	4	2	0	2	11	11	4
Sv. Just	4	2	0	2	12	13	4
Kontovel	4	1	0	3	8	11	2
Z.W. Skedenj	4	1	0	3	9	15	2
Nabrežina	4	0	0	4	0	19	0

JUGOSLAVIJA-NORVEŠKA 4-0

Zadnji izpit pred težkim srečanjem Jugoslavija - Anglija v Londonu

STRELCI: Ognjanov v 31', Mitč v 40' in Rupnik v 45' prvega polčasa; Ognjanov v 1' drugega polčasa.

NORVEŠKA: Torhensen; Spea dwoold, Holmberg; Hansen, Svenssen, Bjornio; Duresen, Hvidsten, Sveinsson, Karsen, Bredsten.

JUGOSLAVIJA: Beara; Stanković, Colić; Čajkovski I., Horvat Djajić; Ognjanov, Mitč, Zivanović (Rupnik), Bobek, Vukas.

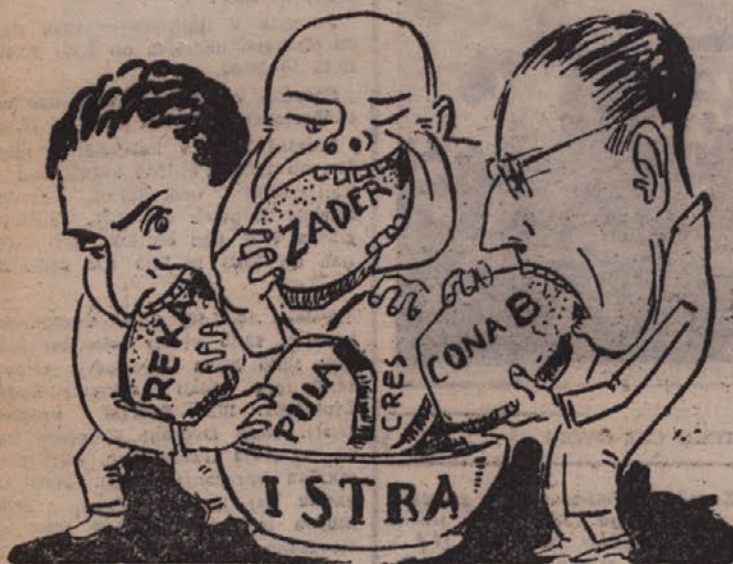
SODNIK: Schipper.

«Igra je bila povprečna, naši igralci so delali napake v tem, da so zadrževali žogo mnogo dalj časa, kot je to bilo koristno in potrebno». To so besede zveznega kapetana jugoslovanskega moštva ing. Arsenijevića, ki so popolnoma umestne in, ki tudi povedo vse o igri. Jugoslovani so si cer zmagali in to občutno, vendar je ta zmaga bila plod nasprotnikove podrejenosti, tako v tehničnem kot v taktičnem pogledu. Kaže, da domači katastrofalni poraz igralcev na Dunaju ni naučil ničesar; še vedno so kar se da elegantni in prefinjeni, a zato nič manj sterilni pred golom. S tako igro se pač v Londonu ne bo zmagalo!

Nekaj o posameznikih: jugoslovanska obramba je imela tokrat lahko delo, ki ga je opravila v redu. Razočarala je nekoliko half linija, ki je navadno najboljši del moštva. V napadu pa se je rešil iz splošne šivine edino Mitč. Ognjanov je poleg dveh efektnih golov zagrešil tudi precej napak. Norvežani so se pokazali kot nehomogeno in tehnično slabo pripravljeno moštvo. Do prvega gola so se še nekam uspešno upirali Jugoslovani, pozneje pa so popolnoma popustili. Ob malo bolj igri napadalne petorice bi jih Jugoslovani lahko poslali domov z dvoštevilnim rezultatom. Sodil je pred 60.000 gledalci odlično Holandec Schipper.

APETIT

Zadnje dneve so se tržaški iredentisti spet razkričali o Istri, Reki, Puli, Zadru in Dalmaciji.

LUČ CIVILIZACIJE

Ob zadnjih iredentističnih manifestacijah v Trstu, so glasniki italijanskega fašizma metali bombe na slovenske in demokratične ustanove.

BARTOLI: Poglejte, bratci, luč italijanske civilizacije...

Med vrstami

Ministrska logika. Dne 1. novembra je bila svečana otvoritev novega poslopja tržaške univerze. Kot glavni govornik je nastopil minister Gonella iz Rima. Le-ta je med običajne velepatiotične fraze vtaknil naslednjo izjavo: Trst bi z lahkoto ostal samostojen, služil interesom obmejnih narodov ter s tem dosegel blagostanje, ugled in zadovoljstvo. Toda vsemu temu se raje odreka; več nego mir in blagostanje mu je vredno združenje z materjo domovino.

Med vrstami: Bravo, on, Gonella! To je govor jasen, tako je prav! Kakor oni, ki je dejal: Sej bi šel lahko skozi vrata, toda raje grem skozi zid!

Iz zasedanja OZN. Pomočnik jugoslovanskega zunanjega ministra Aleš Bebler, ki je sedaj na vrsti, da predseduje sejam Organizacije združenih narodov, je v svojem govoru predlagal, naj se sprejmejo v združenje vse sosede Jugoslavije in sicer, Albanija, Bolgarija, Italija, Madžarska in Romunija.

Med vrstami: Pa še pravijo, da je Jugoslavija proti veri! Ko se uradni zastopnik Jugoslavije pred najvišjim mednarodnim forumom ravna po nauku sv. pisma: Ljubite svoje sovražnike!

Iz ameriškega sodstva: Odvetnik James Durant iz Filadelfije je tožil nekoga pedikerja, ki mu je zdravil zaraščen pohet na nogi, češ, da mu je odpravil tudi kurje oko na podlatu, ki mu je izvrstno služilo, da je spoznaval spremembe vremena. Sodišče je dalo advokatu prav in obsodilo pedikerja na plačilo odškodnine.

Med vrstami: Čast brihtnemu filadelfijskemu advokatu in tudi čast ameriškemu bistremu sodišču. Toda pediker je bil prava neroda. Zakaj ni ponudil nasprotniku v zameno za kurje oko kak star barometer?

KOREJSKA

(Napev po narodni Barčica po morju plava)

Na Koreji vojna vihra
Krepko sem ter tja divja.
Prej se Moskva je smejala,
Zdaj se Washington hahlja.
En mal' nazaj, en mal' naprej,
Dokler je Korejcev kej...

Svet prestrašeno vprašuje:
«Kaj pomeni ta špetir?»
Moskva, Washington odmeva:
«To mi delamo za — mir!»
En mal' nazaj, en mal' naprej,
Dokler je Korejcev kej...

Zivjo mir! prepeva puška,
Zivjo mir! basira top.
Naj živijo vsi Korejci,
Ki so legli v hladni grob!
En mal' nazaj, en mal' naprej,
Dokler je Korejcev kej...

Zmislimo se, Evropejci,
Ki smo vsej modrosti kos:
Spegajmo se nad Korejci!
Tudi nam se kuha — azos!
En mal' nazaj, en mal' naprej,
Dokler je Korejcev kej...

Zadnja letica zapela
Bo v Evropi se nekdaš.
Ta drugače bo zvenela,
Ko začel bo drendaj:

«O le naprej! Nikar nazaj!
Vse nas čaka — sveti raj!»
D o d o

piše

PEPI

Pepa, duša moja zlata,
kaj nas bo še doletelo,
ako se bo Vatikanu
še večkrat zaletelo

kakor se mu je v teh dnevih.
Kakor berem, je Marijo
živo spravil v raj nebeski
s kaj vem kakšno coprnijo.

Kdo le naj, Pepina moja,
še verjame tej povesti,
poglej, ko so nas učili,
da svetovi v Rimski cesti

so oddaljeni od zemlje
milijone let svetlobnih
in da tam se pot podaljša
do enakih in podobnih

zvezd v razširjenem vsemirju.
No, za temi so nebesa,
kamor clovek lahko pride
brez obleke in telesa

morda z božjim pripomočkom.
Toda z lastnimi podplati
menda vendarle ne kaže
takešno dolgo pot capljati.

Nad domisljico neumno,
menim, bo Marija sama
nejevoljna, ker spoznava,
da nesmiselna reklama

Vatikana nje škoduje
in le papežu koristi.
Spričo tega bodo Piju
še pretipali obisti.

Če se kdaj pokaže Petru
in nebeskemu očetu,
Papež, kajpa, ne verjame,
da se bo na tem svetu

radi tega, kar počenja,
še zatekel k advokatom.
On skrbi, da raj na zemlji
ustvarja sebi in prelatom —

pač po starem izročilu,
da je boljši vrabec v roki,
nego lep golob na strehi.
Toda sajasti preroki

bodo morali spoznati
kajalu, da so tudi drugi
verniki podobnih misli.
Vsi vedo že: čim si v trugi,

je končana veselica
in ni bati se hudičev.
Ne izplača se nositi
torej Petrovih novčičev

v polno papeško bisago,
kajti ravno radi bira
so razširili po svetu
našo in ostale vere.

Naj te tole moje pismo
ljuba Pepa, ne razumane,
kajti vem, da si pobožna.
Ako meniš, da te vzame
vrag, če tako bereš,
si naivna. Bodi zdrava
in ne zabi, da je zdrava pamet
le edina vera prava.

VEGLIONE ROSSO DEL PEZZO GROSSO

V skladu z njihovo revolucionarnostjo, so tržaški kominformisti v proslavo Oktobrske revolucije priredili — pomislite — «Rdeči ples», katerega se je udeležil sam capo grande. Pri tem so uporabljali jugoslovanske zastave za cunje na oknih.

VIDALI: Zdrave sile smo le mi. Kdo je še kdaj videl, da bi bolni mogli plesati in krokati celo noč...

Humor drugih

V BUDIMPESTI JE BILA RAZSTAVA PROTI KOZMOPOLITIZMU V MODI.

— VIS, TALE RUS JE PRAVI KOZMOPOLIT! NOSI ROMUNSKI KLOBUK, POLJSKI POVRNIK, ČESKO OBLEKO, BOLGARSKO SRAJCO, MADŽARSKO CEVLJE Z ALBANSKIMI VEZALKAMI... (Paultha)

BILA SEM ZALJUBLJENA V CUDOVITEGA ANGLEZA; POTEM JE PRISLO DO RAZVREDNOTENJA FUNTA... (Cotter's)

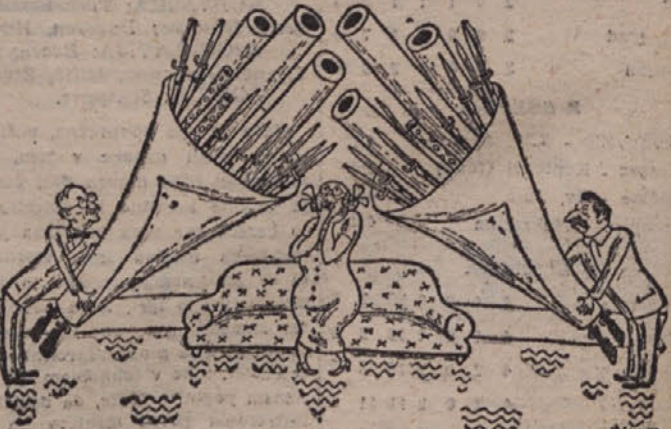
NA PREDLOG 7 DRŽAV IZ ZAPADNEGA BLOKA SO V OZN-UMAKNILI PRIPOROČILO DRŽAVAM NAJ ODPOKLICEJO SVOJE POSLANIKE IZ FRANCOVE SPANIJE. (My 50)

KATERI JE PRAVI?

(Marianne)

TUKAJ JE ZAPISANO TAVARISC. DA 75% AMERIKANEC NI NIKOLI IMELO SAMOVARJA (The Saturday Evening Post)

NEMCIJA: TODA GOSPODA, TEGA JAZ VENDAR NE MOREM SPREJETI... (Weltwoche)